HAKKI GÜMÜŞTAŞ

arayış

roman

ATLAS YAYINLARI

arayış / HAKKI GÜMÜŞTAŞ

ARAYIŞ

Bu kitap Doğuş Matbaasında dizildi
Er - Tu Matbaasında basıldı
Kardeşler Mücellithanesinde ciltlendi
1. Basım: Mayıs 1976

Kapak: ARMANDO CİZZİNATO
Uygulayan Yıldız Cıbıroğlu

ATLAS YAYINLARI
ROMAN DİZİSİ 1

ARAYIŞ

HAKKI GÜMÜŞTAŞ

ARAYIŞ / ATLAS YAYINLARI / Hakkı Gümüştaş'ın Romanı / Ankara Cad. 51/12 Sirkeci - İSTANBUL

Halil'in kara haberi onbeş gün sonra geldi. Babama söylemedim.

Halil onsekizinde öldü.

Halil ile arkadaşlığımız kardeşten öteydi. Çocukluğun o büyülü anlarını kırlarda çelik çomak oynamakla, güreşmekle geçirmiştik. Yorulunca oyunu bırakır, çiğdem toplardık.

Traktör sürmesini severdi Halil. Ameleyi alana götürüp getiren oydu. Ilk traktörü sekiz yaşındayken sürdüğünü anlatır, övünürdü. Sonraları köyün birinci traktörcüsü oldu. Yarışlarda onu geçen çıkmadı, hiç. Ben, Halil'in yanında, çamurluğun üstünde oturur, onun sürüşteki ustalığını izlerdim.

Köyün kızları Halil'e, mani yakardı, kıskanırdım.

Babam Halil'i çok severdi. Ben de...

Babamın inşaatından her geçişinde:

— Allah guvvet versin Kadir usta, derdi. Babam da işini gücünü bırakır, onunla muhabbet ederdi. Aralarındaki yaş farkına karşın dostlukları ileriydi. Akıl erdiremezdim.

Bir gün hiç nedeni yokken, Halil ile küstük. Bir

pamuk toplama mevsimini suskun geçirdik. Ertesi yıl köye döndüğümüzde Halil bana şambali ısmarladı. Yine de o eski günlerimize dönemedik. Aramızda bir şeyler kaybolmuş, uçup gitmişti. Yabansı bir duvarın varlığını duymuştum derinlerde. Hep öyle kaldı...

Halil ölmüş...

Halil cennete gitmiştir. Yaşı daha küçük olsaydı. Anasını, babasını cümle akrabasını da cennete götürürdü. Olmadı. Allah iyileri küçükken yanına alırmış ki... Günaha girmeden cennette yerleri olsun diye.

Halil de iyiydi. Cennete gitti...

YOKUŞ YUKARI...

Kocaoğlan yokuşta iyice zorlanıyordu. Dolu tenekelerin gittikçe ağırlaştığını hayvanın solumasından anlıyordum. Acırdım Kocaoğlana, çıkamıyacağı yokuşlara sürmezdim. Bırakırdım kendi haline, kolay yolları kendi daha iyi bulur diyerek. Bir yerlerde düşüp kalacak sanır, korkardım. Tenekeleri yeniden bir sarması vardı dostlar başına. Iki kez düşmüştü yokuşta. Birinde ayağı çok kötü olmuştu. Yokuşun iyice dikleştiği yerlerde Kocaoğlana destek olurdum beraber daha güçlü olur aşardık yokuşları...

Ben ondokuz yaşındaydım. Babam hasta. Abim askerden yeni gelmiş. Gecekonduda oturuyoruz. Iki küçük gözümüz var. Bahçemiz geniş. Çevresi taşlarla örülü. Ağaçlarımız tenekeler içinde. Topraktan ayrı olmaları engelliyor gelişimlerini.

Babamın hasta olduğu bir gün eve doktor geldi.

— Ciğerleri su toplamış, dedi.

Babam doktor gittikten sonra hastalığını soranlara:

— Bronşit diyor ardından ekliyordu.

— Müzminmiş...

«Müzminmiş», bir söyleyişi vardı. Ölümüne hazır bir teslim olmayı, hayattan vazgeçişi içeren...

YOKUŞ AŞAĞI

Kocaoğlan yokuşu suları boşaltmış olmanın hafifliği ile adeta koşarak iniyordu. Halil'in öldüğünü babama söylemedim. Onbeş gün olmuş toprağa verileli... Bir zamanlar önünde çelik çomak oynadığımız mezarlığa gömmüşler...

YOKUŞ YUKARI

Babam birinci sınıf inşaat ustasıydı. Abim ile beraber onun yanında çalışır, çok da yorulurduk. Yorucu olmasına karşın en çok sevdiğimiz tuğla atmak ve yakalamaktı. Tuğla yukarılara çıkar çıkar sonra bir noktada dururdu. Tam o anını yakalamak önemliydi. Bir keresinde hesabı iyi yapamadığım için tuğla abimin kafasına düştü. Bereket, abimden hızlı koşardım.

O zamanlar köy camiini yapıyorduk. Suyu kahvelerin arasındaki bir kuyudan tahta saplı tenekelerle çekerdik. Su taşımak kolları uzatırdı. Uzun uzundu kollarımız. Teskere ile kireç taşımak da su taşımak kadar yorucudur. Harç yapımı ayrı bir ustalık ister. Harcı alt üst etmek kolay mı? Suyu fazla kaçırmayacaksın. Çimentoyu, kireci az katmayacaksın... Tam kararı bulabiliyor musun bir kere de ustasındır. Yoksa sonradan onu kat bunu kat değeri kalmaz. Caminin yapımı altı ay sürdü. Bitsin de bayrak asalım istiyorduk. Muhtar Ayan Memet astırmadı. «Günahtır» demişti din işlerinde bayrak asıp pazen, basma toplamak yakışık almazmış. Bak sen işe... Kendisi camiden çıktıktan sonra bizim marangoz dükkanında tek-tek atarken iyi ama... Hangi inşaatta

görülmüş bayrak asılmaması... Olur mu? İnşaatçılığın raconudur bayrak asmak. Kimin hatırlı olup olmadığı nasıl çıkacak sonra meydana? Camiye bayrak asılıp ipek, pazen toplanması köyün itibarı olmıyacak mı? Caminin minaresi için de şehirden usta getirtilmişti. Babamın biriket kalıpları yoktu. İşin sonunu getiremediği için üzgündü.

⁂

Kocaoğlanı mavi kapılı evin önünde durdurdum.

— Sucu geldi... sucuuuu...

Yaşlı bir kadın çıktı. Bunlar mahalleye yeni gelmişlerdi. Henüz huylarını, suylarını bilmiyordum. Müşteri kazanmak için nelere dikkat ettiklerini bilmeliydim. Temiz kaplar çıkardı. Titiz olmalı.

— Yarın iki yük daha getirir misin?

— Tabii... kaç yük isterseniz getiririm.

— Yalnız suyu doldurmadan önce tenekelerini iyice çalkala olur mu?

— Olur.

Boş tenekeleri yüklerken, kadın iki lira uzattı.

— Bereket versin.

— Sabahtan, unutma.

— Unutmam...

Bakkalın inşaatını geçerken usta seslendi:

— Kaplan... Kaplan

— Buyur usta

— Yarınki suları akşamdan dökecen değel mi?

— Dökecem usta... Söz verdim mi oldu bil...

En sağlam siparişler inşaatlardan gelir. Beş, on yük birden. Boş olduğum zamanlar sürekli inşaatlara çekerim.

YOKUŞ AŞAĞI

...Neden küsmüştük Halil? O yaşlarda paylaşamadığımız neydi? Neden gencecik yaşta ölüverdin? Ölüm neydi? Şimdi cennette ne yapıyorsun? Cennet masallarda olduğu gibi mi? Sular durmadan akıyor mu? Ağaçlar meyve ile dolu mu? Melekler, seni buz gibi sularda yıkıyor mu? Onların elinden soğuk sular içiyor musun? Benimle hâlâ küs müsün? Şambali ısmarlamıştın bana...

Çeşmede kimseler yok. Öğle sıcağı iyice çöktü. Şimdi kimileri uykuda kimileri işinin başında bunalıyor. En çok amelelere acıyorum. İnşaatta çalışanlara... terleri burunlarından akıyor. Tenekeleri rahatça dolduruyorum. İtişme kakışma olmaz bu saatlerde. Bu onbirinci sefer. Akşama kadar yirmiyi geçer sanıyorum. Onbeşini peşin alsam iyidir. Yarın cumartesi... Haftalığını alan bize de borcunu hatırlıyan olur. Cebimde şimdi sekiz lira var. Akşama dört liralık yem alacağım. Ekmeği öğle dönüşü, yoğurdu yine akşama alırım. Ekmek akşama kalmaz oldu. pahalılanacağa benzer... Tenekeleri yükledim, 'Dehh' dememe kalmadan yürüyüverdi Kocaoğlan.

YOKUŞ YUKARI

Bu yükü lazlara boşaltacağım. Dillerini hiç çıkaramıyorum. Şimdi evleri boş. Bir hafta oldu eşmelere gideli. Gitmeden önce:

— Her cün bir teneke boşalt da... gelince parasını veriyrim...

Ben de dağı çıkıp müşteri bulamadığım zamanlar götürüp dökerim bahçelerine 'Ha bura' deyip. Bahçelere su dökmek ayrı bir iş. Tenekelerin her birini ayrı ayrı ağaçların diplerine yatırırım. Sonra

başlarım suların yayılışını izlemeye. Önce bir susamışlıkla çeker suları ağaç, sonra toprak doyunca, su gidecek yer aramaya başlar. Deliklerden sızar. Nemlilik yayıldıkça... Toprak renk değiştirir, Canlanır yapraklar, küçük tomurcuklar. Hayat yürür su ile birlikte... Öğle vakitlerinde topraktan buhar yükselir. Tenekede su azalınca çıkış isteksize dönüşür. Son damlalar düşer son yağmurlar gibi ve biter. Tenekeleri toplar sararım kasalarına, iniş başlar. Tenekeler şimdi boştur. Canlılık toprakta, ağaçlarda kalır. Bir hoşluk duyarım bir işlere yaramaktan, bir ağacın büyümesine katkıda bulunmaktan...

YOKUŞ AŞAĞI

Çukulata çeşmede... Ona ne diye çukulata diyorum. Siyah, simsiyah gözleri için mi? Yoksa kıvır kıvır saçlarına bakarak mı? Teninden mi? Onu böyle adlandırdığımı benden başka kimse bilmiyor. Kendi bile! Çeşmede suyu almak için eğildikçe açık yakasından ufacık memeleri gözükür... uçları kahve kahve ...Ben utanıyorum o sıralar. Başımı öte yanlara çeviririm... Baktığımı anlayacak 'diye korkarım. Kötü düşünsün istemem hakkımda. O ise hiç sakınmaz benden. Gülümser. Ona her zaman sıramı veririm.

— Buyrun doldurun,

— Beklerdim, der o da.

Aslında ben de onun orada daha uzun süre kalmasını isterim ama sanki onu orada bekletmekle kötülük yapıyormuşum gibi gelir bana.

— Merhaba

— Merhaba

— Bu sefer ben sizden önce geldim, diyor. Gülüyorum anlamsız.

Kovaları dolduktan sonra:

— Ben de size sıramı veriyorum, diyerek o da gülüyor...

— Ama doldu sizinkiler sayılmaz...

— Iyi, bu sefer de böyle olsun, diyor...

— Öyle olsun diyorum...

Gitmeden önce konuşacak bir şeyler buluyoruz. Sonra ötelere bakıyoruz. Artık gitme zamanıdır. Bir daha karşılaşıncaya kadar...

— Allaha ısmarladık

— Güle güle

Arkasından bakıyorum, fazla bakamıyorum gören olur söz eden olur diye çekiniyorum. Ve bu çekinmenin nereden geldiğini bulamıyorum. Birileri baktığımı... görse ne olur? Onun öyle güzel bir yürüyüşü varki bakmamak enayilik... Gören görsün... Onun için bir şiir ezberledim ama okuyamam... Okusam dinler mi? Yusuf'a bir mektup yazdırsam mı? Onun aşk mektuplarına cevap vermiyecek kız yokmuş! kaç kişinin arasını buldu mektuplarla. Hem de sadece bir çay bir kahve karşılığına. Onunla konuşmak istediğimi yazsa, onu sevdiğimi ama utandığımı... yok yok utandığımı yazmasın... Ailesi onu bana verlr mi? Onlar zengin ama. Evleri güzel, bahçelerinde florasan ışığı var. Sarmaşıkların arasında geceleri ne güzel görünüyor. Bizim oralara henüz elektrik gelmedi. Bir gelse biz de alırız florasan. O zaman belki ailesi...

YOKUŞ YUKARI...

Kocaoğlan zorlanıyor. Yorgun. Nefes alması iyice hırıltıya dönüştü. Üç seferim daha kaldı. Bunu sarı badanalı eve boşaltırım. Diğer ikisini inşaata. Bu günü de böylece kapatırız. Yarına allah kerim.

— Vupa evde mi teyze?

— Uyuyor yavrum... Gece balığa çıkacak babasıyla.

Balık avlamak ne güzeldir, ben hiç çıkamadım o kadar isterim ama olmaz. «Elli metre»nin orada midye çıkarırız bak. Sonra teneke üstünde pişirmesi... hiç temizlemeden atacaksın ağzına.

— Nerede çıkıyorlar balığa? dalyanda mı?

Kovaları çıkarıyor Vupanın annesi. Ben de hesabımı yapıyorum. Sekiz liram var bir lira da şimdi aldım mı eder dokuz. Diğer iki yükü alamayız.

— Bozuk kalmamış oğlum Kaplan

— Sağlık olsun teyzecim... bir dahaki sefere alırız.

Olmadı bu iş. Kaldık yine sekiz lirada.

— Körfeze çıkıyorlar... Sormuş muydun?

— Hıı... selam söyleyin. Bir gün beni de alsınlar.

— Olur söylerim.

YOKUŞ AŞAĞI

Zarife öldüğünde de çok üzülmüştüm. Halil'e üzüldüğüm kadar en az. Zarife'nin omuzlarına dökülen uzun saçları vardı. Siyah siyah dalga dalga. Rüzgârda bir uçuşurlar bir uçuşurlardı. Zarife benden kaçmazdı. Biz onların kerpiç evlerinde kiracıydık. Akşamları ya biz onlara giderdik ya onlar bize gelirlerdi. Avlumuz müşterekti. Tuzlu kuyunun başında olurduk çoğu kez. Sularla oynardık. Ayaklarımızı yıkardık. Zarife'nin küçük, beyaz ayakları vardı. Ovardı daha beyazlaşırdı. İpi sallandırır kovayı ters kepçe getirmeye çalışırdık. O hareketleri yaparken Zarifenin omuzları bir salınırdı. Memeleri oynardı sağa sola. Bakmaktan kendimi alamazdım. Çekici bir şeyler vardı anlayamadığım. Kötü düşünmekten kaçar-

dım. Hele Zarife için... Ama aklıma gelir takılırlardı kovardım onları. Gitmezlerdi. Büyüklerimiz hep iyi şeyler düşünmemizi isterdi. Kötüleri düşünmek günahtı. Kötü şeytandı. O allahın huzuruna bile kıçı önde girmiş. O olmasa dünyada kötülük olmazmış zaten... Yalan dolan olmazmış. İnsanlar birbirlerini aldatmaz, arkalarından dedikodu yapmazmış. Her şey iyi olurmuş, der büyüklerimiz...

Zarife geceleri iş işlerdi. Kanaviçe, kuş resimleri, çeğizlik. Bir ara kimseye sormadan yerinden kalkar kahve yapar getirirdi. Ben en çok telvesini dilimle yalamayı severdim, annem hemen kötü kötü bakardı. Ayıpmış! Zarifelerin evi de kerpiçten. Odaları bizden çok ve daha beyaz. Odaların duvarları, cam çerçeveler içindeki idini resimlerle doluydu. Örtüler vardı, üzerlerinde yine kuşlar, ağaçlar. En çok da melekler ve cebrail aleyhisselam bulunurdu. Azrail aleyhisselamı hiç sevmezdim. Onun elinde tırpan vardı. Bir tanesinde bir çocuğu yatırmış İbrahim aleyhisselam kesiyordu. Gökten koç indiriyordu, melekler. Hz. Alinin tabutunu götüren iki adam, ellerini göğe açmış iki kadın, ağaç, ağaçta dokuz meyve. Her işlemenin kenarları kuşlar ve çiçeklerle süslü olurdu.

Bir sabah güneş daha doğmamıştı. «ZARİFE ÖLDÜ» dediler...

Sonra güneş doğdu.

Melekler zarifeyi elinden tutup cennete uçurdu.

Birisi:

— Karasevdaydı, dedi ardından.

Zarife tekne başında hamur yoğururdu. Öne dökülen saçlarını elinin tersiyle geri atardı. Elini yıkar, unları serperdi teknenin üstüne. Ona her şey yakışırdı. Ne giyse güzeldi. Türkü söylerken, kova ile

kuyudan su çekerken. Pamuk toplarken. Ben onu seviyordum. Cennete gittiği için, ben de gitmek istiyordum peşinden. Zarife yirmi yaşında var yoktu. Köyün delikanlıları akşamları onun için evlerinin önünden geçer ıslık çalarlardı. Onun kimseye baktığını görmemiştim. 'Karasevdaymış'.

Zarife yalnız kendi tarlalarında pamuk toplardı. Ağası İbram onu başka yerlerde çalıştırmazdı. En son kanalların yanındaki tarlayı satmışlardı. İbram traktör almayı koymuştu kafasına. 'Herkesler aldı' diyor başka bir söz çıkmıyordu ağzından. Tarlanın satışından sonra eline geçen parayla bir austin aldı. Tarlaya gidiş gelişlerde Zarife ağasının yanında oturur, türküye katılırdı, yanık sesli derlerdi onun için. Pamuk toplarken sıra tutmaz kim geride kalıyorsa ona yardıma koşardı. Benim yanıma gelince bir utanır bir utanırdım. Ellerim bir türlü yeterli ustalığa ulaşamamıştı. Köylüler bunu şehirli olmamıza bağlardı. Belim de ağırırdı, şehirlilikten. Dayanılacak gibi değil bu şehirlilik. Poşu sarardım şehirliliğime. Geçmezdi ağrılar. Ardımda hep pamuk bulurdu kâhya... Hep de benim arkamda dolaşır zaten.

İbram amelesini köylülerden seçerdi. Yirmi yirmi beş kişi yeterdi ona. Aptullah ve Cevat beyler ise karaburundan amele getirirdi. Pamuk mevsimi başlayınca kamyonlardan rengarenk elbiseler içinde inmeye başlardı karaburunlular. Onların köye gelmesiyle birden canlanırdı çarşı. Onların giyimi bir değişikti. Yürüyüşleri, konuşmaları bir başka. Köylüler sevmezdi onları. Onlar da sokulmazdı zaten. Kahveye çıkmazlardı. Büyük ahırlarda yatar, kışın soğuklarda sıcak tutsun diye ahırları sığırların pislikleri ile sıvarlardı. Sivrisinekler için tek ilaçları tezek yakmaktı. Tezek yakıldığı zamanlar köyü bir duman kaplar-

dı. Bir koku yayılırdı çevreye. Sivrisinekler kümeler halinde toplanırdı bir yerlerde.

Köyde traktör sayısı birden artmıştı, köylü de şaşırdı bu işe. Eskiden bir Aptullah beyin bir Cevat beyin. Şimdi yalnız onlarda üçer taneydi. Birer tane de cipleri olmuştu köylüden farklı olarak. Onlar zaten bir yerlerde muhakkak bir ayrılık gösterirlerdi. Önce onların yeni şeyler aldığını görürdük arkadan aynı şeyler köylülerde. Ateşlerin 'Ferguson'u Aydınlıların 'Austın'ı, Tozakların 'Ford'u olmuştu. Diğerleri daha çok 'fiat'ı seçiyordu. Köyün tek ortak otobüsünün yerini Çamur'un araba aldı. Ortak otobüs eskiden yola çıktı mı tüm köyleri dolaşırdı. Süzbeyli, Tuzçullu, Kaklıç, Çamaltı Tuzlası. Şimdi her köyün kendi arabası vardı. Tuzladan çıkan uzun bir otobüs öğrencileri getirip götürürdü. Çoğu memur çocuklarıydı öğrenciler. Köyde okuyan sayılıydı. Ya bir ya iki kişi. Öğrenciler kendi otobüslerini kaçırınca diğer arabalara binebilirlerdi. Köylüleri ise o arabaya almazlardı.

Geceleri bel ağrısından uyuyamazdım. Ağrı anlatılacak gibi değildi. Sırtüstü yatardım saatlerce. Sabaha her yanım tutulmuş kalkardım. Sonra sonra köylülerin yaptığı gibi belime poşu sarmaya başladım. Bel ağrısından şikâyet eden köylü hiç görmedim. Onların beli ağrımaz mıydı?

Pamuk toplama mevsimi sona erince. Biz eşyaları toplar şehrin yolunu tutardık. Babam ise hemen bize katılmazdı. Onun işi daha çok pamuğun satışından sonra açılırdı. Bir kaç ay bizden ayrı kaldığı olurdu. Taşınmalardan en çok annem üzülür. Bir keresinde, eski zaman işi antika lambamızın üst kısmı taşınma sırasında kırıldığı için, annem bir daha taşınmıyacağına yemin etti. Bağırdı çağırdı. Ertesi yıl her zamankinden erken gittik.

Son göçüşümüzden üç gün önceydi:

— ZARİFE ÖLDÜ, dediler.

Zarifelerin evinde dini resimler, el işlemeleri vardı. Hz. Ali bir tabut içinde gidiyordu. Tabuttan püsküller sarkıyordu. Ağaçlar vardı. Kuşlar, düldül, Zülfikar... Şimdi onların hepsi Zarifesiz. Belki Zarife onlarla buluşmuştur öte tarafta. Cennette...

AKŞAM

Üç yükü arka arkaya inşaata boşalttım, parasını hafta sonu alırım.

Tenekeleri dolu olarak götürdüm, eve. Anama:

— Bir lirayı hazırla bakalım, dedim...

— Bize de mi parayla oğlum?

— Herkese parayla bize bedava mı?

— Paramız olunca veririz öyleyse

— Ha bak öyle olur...

— Babam nasıl ana?

— İçeride git bir bak elim değip bakamadım işlerden...

Tenekelerin ikisini hemen ağaçlara boşaltmaya başladı. Diğer ikisini olduğu gibi bıraktık. Anam avluyu süpürmeye başladığı sıra ben, babamın yanına girdim. Beni görünce doğrulur gibi yaptı. Sonra yine aynı durumunu korudu.

— Nasılsın baba? iyicesin ya çok şükür.

— Şükür yavrum şükür... Bu halimize de çok şükür.

— Aşağı incem bi şey istiyon mu?

— Benim yoğurdu unutma başka ne isticem...

— Unutur muyum hiç... Bi de anama sorayım... sen yat baba.

— Kemiklerim ağrır oldu yata yata.

— Ana... Anaa... yoğurt alacam hangi çanağı alayım?

— Her şeyi ağzınıza istiyonuz... Alıver birisini...

— Abim gelmedi mi?

— Gelmedi daha... Yemek yemeden mi gidecen.

— Hıı.

— Yiyip de gitsen ya... bıktım vallahi herkes ayrı saatta yiyor, işin yoksa on kere sofrayı topla.

— Eh ısınıncaya kadar gidip gelirim.

— Her zaman öyle söylersin bir kere görmedik.

— Ne zaman geç kaldık ana?

— Peki peki size laf anlatılmaz zaten... geç kalma.

Yem torbasını, çanağı, gaz tenekesini alıp çıkıyorum evden. Henüz yirmi adım uzaklaşmadan anam arkamdan bağırıyor:

— Lâmba beş numara olacak, unutmayasın...

YOKUŞ AŞAĞI

Yıllardır yapılmayı bekleyen bir yol üzerinde yürüyorum. Taşlar ayağımı acıtıyor, batıyor. Belediye arabaları için yapılacağı söyleniyor yolun. Çok şey söylenir bizim buralarda ama bir şey yapılmaz. Izmir'in ışıkları pırıl pırıl. Reklamlar panolar, yanıp yanıp sönüyor. Ayın aksi körfezde pırıltılar veriyor. Işıktan yollar denizde. Deniz koyu bir karanlığın gölgesinde, uyuyor. Işıklarla süzülen bir gemi yavaş yavaş yol almada.

Anam köyde de arkamdan bağırır dururdu. Ara-

dan bu kadar yıl geçti hâlâ bağırır. Dinlemeyip gidersem akşam saçımı dibinden köklerdi. Babam büyük bir kabahat işlemedikçe dövmezdi. Abimi bir keresine muralya ile dövdü. Muralyayı parçaladı üstünde. Babam döverken yanına sokulmak kimsenin haddi değil. Abimi dövdüğü yıl manavcılığa başlamıştık. Köyde bu işi bir kantarcı yapardı, bir de Mıstıfalar. Babamın ustalığı bırakıp bu işe sarılmasını hoş karşılamadılar ama seslerini de çıkarmadılar. Arabacı Feyzi arada bir sebze, meyve yükleyip gelirdi Çiğli'den. Her onbeşde bir de Şemiklerden gelen atlı bir satıcı vardı. En çok bardacığını severdim onun. Sonraları gelmez oldu. Duyduk vurmuşlar. Nedenini öğrenemedik. Bir süre sonra babam sıkıldı işten. Bana bırakıp kahvede kağıt oynamaya başladı. Bana bağırmadığım için kızıyordu. Akşamları satış artardı. Amele işten dönünce alışverişe koşar. Domat alırlardı en çok, yeşil biber soğan. Karaburunluların ocak ateşleri daha geç saatlere kadar yemek için yanar dururdu. Üç ayaklı sacalara yerleşmiş tencerelerin dumanlar arasındaki görüntüsü yabancıydı bizler için. Gazocakları bile yoktu. Eğilirlerdi, iki büklüm ateşe. Üfürürlerdi nefesleri yetene dek. Yemek saati gece onlara varırdı. Yemekten hemen sonra uykuya geçerler. Kahveye çıkmazlardı. Çay içmek gereksiz masraftı onlar için. Bazıları yemekten sonra simsiyah kesilmiş bir çaydanlığı sürerdi közlerin arasına.

— Neden bağırmıyorsun? diyordu babam.

Utandığımı söyliyemiyordum. Domat, biber diyemiyordum. Patlıcan da... Bir tanıdık gördüm mü başımı yana çevirir ya da dükkanın içine kaçardım. Babam kızıyordu. Daha fazla bağırmıyacak olsam dayak yiyebileceğimi düşünerek öğlenleri kimse yokken

denemelere başladım. Öğle vakti herkes işte olurdu. Boşalırdı köy.

— Domat... domatttt... kan kırmızı... Menemen pazarında bulamazsın böylesiniii... Patlıcan patlıcan... «içimden de patlasın kocan,» derdim.

Sevil sık sık gelirdi dükkana. Ben onunla konuşmazdım. Küçüktük o sıralar. Abimi sevdiğini söylerdi. Şimdi ise gelmiş dükkana hem bir şeyler almıyor hem susuyordu. Bazen bir şeyler isterdi. Eski komşuyuz diye para almazdım ondan, gitmezdi. Üveydi Sevil'in annesi. Kasabadan gelmişti köye. Bize geceleri öyle güzel oyunlar oynar, Taklitler yapardı. Gündüzün yorgunluğunu unuturduk. Karnına yastık koyup gebe kadını oynar, sonra:

— Sakın ha, derdi. Bu yaptıklarımızı kimseye anlatmak yok... Yoksa bir daha oynamam, süpürgelerle cadı kadın taklidi yapardı. Gülmekten kırılırdık. O güzel oyunların biteceğinden korkarak kimselere anlatmazdık. Babaları geç gelirdi. Memurdu. Çamaltı tuzlasında. Kızlarını pamuğa yollar, karısını ise evde tutar, çalıştırmazdı. Onun ayrıcalığı şehirli olması. O, Nazikti. Zor işlere gelmezdi. Ve adam, kadın ne derse dinlerdi.

Mallar satılmayıp çürümeğe başlayınca babam işin daha fazla gitmiyeceğini kabul etti. Tam bağırmaya başlamışken manav dükkanını kapattık. Sevil artık gelmez oldu. Kantarcı ise:

— Herkes yapamaz... Bize sorsaydı böyle olmazdı... Biz kaç senenin manavıyız şurada.. diyordu.

Sonraki günlerde Seviller bize misafirliğe geldiler bir gece. Ben yan odada oturuyordum. Annesine hoşgeldin, dedim, Sevil'e bakmadan. O, beni göstererek babama:

— Bu bana hoşgeldin demedi, dedi.

— Demedi mi? babam anlamsız baktı.

— Küs benimle... konuşmuyor...

— Öyle mi?

Üzerime doğru yürüyünce dayak yiyeceğimi anladım. Çabuk çabuk:

— Hoşgeldin hoşgeldin... diyerek misafirlerin önünde dayaktan kurtuldum. Ama Sevil'e daha çok kızdım ve ondan sonra onunla hiç konuşmadım. Babam kahveye çıktıktan sonra Annesi, bize yine taklitler yaptı. Olayı unuttuk. Yıllar geçti aradan bir gün Menemen pazarında karşılaştık Seville. Kucağında bir çocuk vardı. Bir elinde içinde lahana, enginar, kereviz bulunan file. Ben uzaklarında duruyordum. Anneme beni göstererek:

— Kaplan değil mi? diye sordu. Yanlarına geldim. El sıkıştık.

ÇEŞME

Çeşme işimin dışında bir taş yığınından ibaret. Su almaya gelmediğim zamanlar hiç ilgimi çekmiyor ama çalışırken, boş mu dolu mu? Su az mı akıyor çok mu? Kaç kişi var başında? Çeşmenin karşısındaki mezarlık ürküntü veriyor insana. Şarkılar söyletiyor, kendi kendine. Orada yatanların bir zamanlar yaşadığını düşünür bir türlü canlandıramazdım gözümde. Sanki onlar hep ölü... bizler ise hep yaşıyandık. Ölülerin numaraları vardır. Adaları, parselleri. Her numaraya bir insan düşer. Su durmadan akıyor. İnsanlar ölüyor. Sonra yine doğuyor... Sular hep akıyor. Akan nedir? su mu? İnsanlar mı? Hangisi?

MEYHANE

Izgara, anason ve şarap kokuları taşıyor. Kadehler kalkıyor şerefe. Şarkılar türküler, nağralar... 'var mı bize yan bakan offf ulan offf'

Kalender'e baktım daha gelmemiş. O gelince masalar zenginleşir. Daha çok kalkar kadehler... Hesapları ödediğinden neşe daha çok artar. Sevilir sayılır...

ZAHİRE DUKKÂNI

Çocuk teraziyi ardından tutup kaldırdı. Samanlar kayarak atıldı çuvala. Ezmeler döküldü. Karıştı. Orta yaşlı bir adam:

— Altı lira yetmiş beş kuruş, dedi. Saçlarına saman çöpleri karışmıştı. Ağlıyacak gibi bir hali vardı.

— Bereket versin

— Bereketini gör

Yeni açılan kahveden tavla sesleri geliyordu. Kâğıtlar pişti oluyor, pullar yapıştırılıyor, tavla koltuk altına veriliyordu. İçimde bir boşluk yürüyordum. Biraz otursam mı kahvede. Bir çay içsem mi? Yok olmaz. Kocaoğlan, ezme ile saman bekliyor. Baba, yoğurdunu... lamba şişesini... Yalan söylesem geç kalışıma bir neden bulsam... Ama ben cennete gitmek istiyorum. Yalan söylersem gidemem... Ne dedi büyüklerimiz, hocalarımız: Komşusunun karısına, kızına kötü gözle bakmak cehennemlik eder insanı... Cehennemi düşünüyorum şimdi. Ateşleri... Niye bu kadar çok düşünüyorum cenneti ve cehennemi? Küçüktenberi duyduklarımın beni korkuttuğunu sanıyorum... periler, geceleri dolaşan beyaz gecelikli kızlar, kılık değiştiren şeytan, hızırlar, cinler...

MEYHANE DÖNÜŞÜ

Kalender meyhanecilere katılmış işte. Bu Kalender'in yarın diye bir korkusu olmadı hiç. Bugün

kazandığını bugün yedi. Yarına evde ne pişecek diye bir düşüncesi olmadı hiç. O cennete gitmeyi düşünmez. Cehennemden korkuyorum diye benimle alay ediyor üstelik. İçkiler bittikten sonra Neco'nun arabası ile Bostanlıya çay içmeye giderler bunlar bu akşam. Oradan da İzmir'e...

— Kaplan geçiyor

— Kaplan gelsene be

— Kaplan... Kaplan...

Babanın bekliyen yoğurdu, Kocaoğlanın ezmesi var eve gidecek. Yanlarına gitsem biraz oturup kalksam desem bırakmazlar sonra. Geç kalma korkusu. Kalender ilgilenmiyor. 'Bırakın gitsin' der gibi bir hali var. Ona gitmem gerektiğini anlatamam. Anlamaz beni. O benim en sevdiğim arkadaşım. Ama anlatamam. İzmir'e indiğimiz zaman dizlerimin tutmadığını, dağı tırmanamadığımı.

— Kusura bakmayın eve gidiyorum. Evdekilere söz verdim geç kalmıyacağım diye de...

— Bırakın yahu ...sütünü erken içmeyi unutmıyasın... haydi şerefe...

İçimdeki korku yer değiştiriyor. Takılıp kalma korkusu... bir otursam biliyorum bir daha kalkamam... Çabuk çabuk uzaklaşıyorum.

GECE

Saat dokuz suları. Oyalanmıyalım dedik, yine geçiktik. Gecekondular sinemaya akıyorlar. Buraların tek eğlencesidir cumartesi geceleri sinemaya gitmek. Yer bulamamak telaşıyla koşar adım gidiyorlar. Çolukları çocukları ile, evlerinde kaç kişi varsa o kadar insan birbirlerinin peşinde. Ayakkabılar, terlikler yerlere sürte sürte gecenin sessizliğini bozu-

yor. Bir kadın kucağındaki küçüğü susturmaya çalışıyor. Bir başkası eşarbını bağlıyor. Birisi birisine:

— Koş len Amet, diyor. Ön sıralardan üç büyük dört küçük al...

— Nalan sende abinle git... yerleri tutun biz gelene dek... Ceketlerinizle kapın yerleri.

— Biz gelinceye kadar başlamasın sınama... tenbihle.

Gülüşmeler... küçük mutluluklar...

Kadınlar ince yazlık mantoları içinde. Erkeklerin çoğunda basık ayakkabılar. Sinema furyasından sonra gecenin kendine özgü ölü sessizliği. Çamaşır sularının akışı. Yerlerde hayvan pislikleri, kokusu. Kanatlar dünyaya kapanıyor. Çekiliyorlar kendi alemlerine. Her biri ayrı bir dünyadır bu küçük konduların. Dertleri, sevinçleriyle. Yolun bir kıyısında yıkılacakları günü beklemenin ezikliği içinde göçmen evleri. Cırcır böcekleri durmadan ötüyor. Arabacının karısı, atı bağlıyor. Sinemaların gürültüsü başlarken, bir eşek başlıyor anırmaya...

Çukulataların evinin önünden geçerken florasan göz kırpıyor. Yeşil ışıklarla kaplı bir bahçe. Her geçişimde ayrı bir zevk duyuyorum oraya bakmakla, zeytinlik koyu bir karanlığın içinde saklanıyor. Sonra kahve Kahveci Recep görmesin beni gece vakti burala:da. Alaylı bir takılışı var:

— Aşık n'aber? ha...

— Aşık... aşık... n'aber...

Sana ne be adam! Ben sana bir şey soruyor muyum? kendi işine baksana sen... Ben sana günde kaç para kazanıyorsun diyor muyum yani... neyine gerek senin. Nabermiş... Çukulata ile ilgilendiğimi biliyor. Ilgilenmek... ne zaman başladı ilgi? Evet bir gün yükleri sarmış yokuşa vurmuştum kocaoğlanı...

Numan abi ile birlikte çıkıyorduk.

— Nasıl gidiyor işler?

— Allah binbir bereket be abi... geçinip gidiyoruz işte...

— Akşam sinemaya gedeceğiz sende gel istersen.

— Hangisine?

— Yeşilbahçe'ye sanırım...

— Ben gelemem be abi... Geç kalınca uykusuz kalıyorum, ertesi gün çıkıyor acısı...

— Kaplan şu kız sana bakıyor...

— Hangisi abi?

— Taa şu evin orada...

— Bize bakan olur mu abi. Baksa baksa sana bakıyordur?.. Sen varken bize kim bakar yani...

— Bana baksa bana bakıyor derim. Ama görünen o ki... sana bakıyor... hadi hayırlısı olsun... sen gene dikkat et, sana bakmıyorsa bana bildiriver...

O gün öylece geçti. Ama kafama takıldı kaldı... Bana bakıyormuş... Neden olmasın... Artık inişte çıkışta gözüm bahçeli evde. Pencerede. Gözlerim hep bana bakan kızı arıyor. Nihayet bir gün evlerinin yakınından geçmeyi akıl ettim. Yakından gördüm onu. Gülümsiyen gözleri vardı. Cana yakın, tatlı. Sonra bir akşam üstü yolda karşı karşıya geldik ve bana güldü. Ben de...

Aradan altı ay geçti o günden sonra. Arada sırada kısa kısa konuşuyoruz çeşme başında.

⁂

Abimle işi bıraktığından bu yana ilk kez karşılaştık. Eve geceleri yalnız yatmaya gelir oldu.

— Nassın abi?

— Eyilik işte n'olacak?

Yemek yedi ve çıkıp gitti. Anam lambanın şişesini takarken ben kocaoğlanın yemini hazırlayıp, yularını boynuna geçirdim. Sonra eve girip kendimi döşeğin üzerine attım. Yorgunluktan kendimden geçivermişim. Anamın bir ara üstümü örtmeğe çalıştığını duyar gibi oldum. Sonra başladı sular akmağa. Cennette... çeşmede... Tenekeler düştü, delindi. Halil ile Zarife el ele tutuşmuştular ağaçların altında yürüyorlardı. Ben de arkalarından gidiyordum... Yetişemiyordum onlara... benden uzaklaşıyorlardı...

Sabahleyin uyandığımda ilk işim Kocaoğlanın yanına gitmek oldu. Suyunu değiştirdim, yem torbasını aldım boynundan. Çulunu yerleştirdim. Suyunu değiştirirken aklıma geceki düş geldi. Sular akıyordu. Allah hayra alamet etsin. Ya peki bu ihtiyar sucu iyice bunadı mı nedir? Eşek sayısını beşe çıkarmış, tam beş tane eşek başa mı çıkılır? Yem parası yetiştiremez insan vallaha. Ama onbeş eşekle çalışsa yine bizim müşterilere satamaz. Onlar yalnız benimle çalışır. Neden mi? Ihtiyara güvenmez onlar. Çünkü ihtiyar için önce inşaatlar gelir sonra evler. Bana güvenirler söz verdiğimde mutlak götürürüm suyu. Getiremiyeceğim an söz vermem. Az para kırmıyor ama ihtiyar tilki. Beş çocuğa para verdiğine göre... öyle ya. Kazanmasa nerden verecek bu kadar parayı? Beş eşek günde yirmi yük çekse ortalama günde yüz lira. Haftada yedi yüz, ayda üç bin bilmem kaç para... Kocaoğlanın sırtında bir yara, sürtmekten... Sabah sabah içimi kaldırdı. Biraz merhem sürsek... Akşama mı? şimdi mi... Akşam daha iyi ilgileniriz... Soralım bir bakalım birşey istiyen var mı bugün için...

— Yoğurt, sigara... başka bir şey? Aman ana kasap iki yüz elli gram bile vermiyor değil yüz gram... Ben de utanıyorum söylemeye, dilim varmıyor... hadi eyvellah.

— Rast gele oğlum...

— Allah çok müşteriler versin.

— Hadi kocaoğlan yürrü bakalım.

Siftahı peşin açacak bir müşteri bulalım önce. Arkası gelsin, şansımız kapanmasın. Kime? Kime? İnşaata döksem para gelmez bir kere. Vupalara döksem, bak o olur... Hem geçen günkü bir lirayı alırım belki de balık gelmişse... Oldu bu iş... O ne? Sabah sabah bu kadar kalabalık görülmemiş... Millet yollara dökülmüş. Kadınlı, erkekli...

— Tren raydan çıktı böyle oldu. Yeni istasyona gelmeden olmuş.

— Ölen kalan var mı?

— Bir şey yok diyorlar...

O... O... Kalender de erkenci...

—Ne o yahu zamanı mı şaşırdın ne? bu saatte...

— Akşam kötü oldu sorma...

— Gözlerin şişmiş

— Üç müydü dört müydü yattığımızda

— Ne olacak bu işin sonu?

— Neyin sonu?

— Akşamcılığın

— Ne varmış?

— Hiç ne olacak...

— Hah cepte para kalmamış... var mı yanında bozukluğun?

— Var mı ne demek...

— Bi beş kağıt olsa yeter... Dükkana kadar götürsün sonrası kolay.

— Senin için her şey kolay zaten.

— Hadi çok konuşma da uçlan.

— Beş kağıt yetiyor mu?

— Yeter yeter... Akşam niye gelmedin yanımıza?

— Bıktım artık her akşam içmekten... Cebimiz kaldırmıyor.

— Sana cebini soran mı var?

— Sabahları hışır gibi oluyoruz... Dağı günde yirmi kere inip çıkmak kolay mı sanıyorsun?

— İşte içmezsen yorgunluğun gitmez. İçeceksinki

— Az içsek neyse...

— Azı çoğu olur mu? İçeceksin... yoksa hiç içme...

— Ben yokum arkadaş

— Gelirsin gelirsin... Hadi bana eyvallah... Akşama gel görüşelim... Borcunu öderim hem...

— Aman geç kalmasın

— Dünyanın işini sen bitirecek değilsin ya

— Çalışmadan oluyor mu?

— Belki senin yerinde olsam senin gibi düşünürdüm...

Günün hiç iyi başlamadığını düşünüyorum. Siftahı peşin yapmayı düşünürken bak başımıza gelene. Güne beş kağıt zararla giriyoruz. Öğleye kadar ister misin hiç satış yapmıyalım, eve yoğurt ve ekmek alamıyalım. İşte böyle Kalender sen bizim için yüzlükler harcarsın biz beş kağıdın hesabını yaparız... Kalabalık gittikçe artıyor. İtişme, kakışma... Kavga, münakaşa. Sen bineceksin ben bineceğim... Önüme geçtin arkamda kaldın... Menemen arabalarının önüne atlayıp durdurmağa çalışanlar... Küfür edenler... Belediye arabaları düz geçiyor. Kapıda sarkanlar... Ayağını koyacak yer bulan takılmış gidiyor. İşe geç kalma korkusu insanları ne durumlara sokuyor. Yolu tutup gidenler ayrı...

YOKUŞ YUKARI... AKŞAM

Bu son yükü boşalttık mı eder mi yirmi iki... Bir bütün onluk... Biri eski iki beşlik. Geri kalanı bozuk. Bugün en aşağı kırk lira toplamalıydık. Cumartesi günleri toplıyamazsak halimiz nice olur. Yarın yatıyoruz...

BUGÜN PAZAR

Zeytinlik ana baba günü. Yerlere kilimler serilmiş. Millet artık küçük yamanlara gitmiyor. Şimdilerde yamanlara yalnız köylüler hıdırellezde gider oldular. Bizim buralılar zeytinliği yeter görüyorlar. Bütün ağaç altları dolu. Salıncaklar kurulu. Çocuklar uçuşuyor havalarda. Biz top oynuyoruz. İşte yine herkes burada. Kel hüseyin, Göçmen yaşar, Kireççi, Bakkalın oğlu. Doktor Hilmi. İkiye ayrılıyoruz oyun başlıyor. Bugün dinlenmem iyi oldu. Esas benim değil kocaoğlanın dinlenmesi gerekliydi. Yarasını düşündükçe oyunu unutuyorum. Oynadıkça da kocaoğlanın yarasını.. Çukulata yarım saattir pencerede. Seyreyliyor zeytinliği. Dışarı çıkacağı zamanı bekliyor. Biraz sonra çıkacak ya oyuna katılacak yada bisiklete binip başlıyacak dönmeye. Bakkalın oğlunun bisikleti ağaca dayalı bekliyor. Onun için bırakıldı oraya.. Top arasıra piknik yapan ailelerin düzenini bozuyor. Kimisi kızıyor kimisi gelen topu tekmeliyor. Benim bir bisikletim olsaydı... Çukulata o bisiklete binseydi. Top bir kere Çukulataların bahçeye kaçıyor. Annesi bir şey demeden veriyor. Zaten onu konuşurken hiç görmedim. Zeytinliğe son zamanlarda göçmenler gelir oldu. Onlar, hep ayrı bir yerlerde otururlar, yerlilerin arasına karışmazlar. Bin dokuz yüz elli sekizlerde gelmelerine yani gelişlerinden onbeş

yirmi yıl geçmesine rağmen kaynaşamadılar bir türlü. Fiyatların düşmesinden sorumlu tutardı onları babam. On iki buçuğa yövmiyeye gidiyorlar diye kızardı. Kendi kötürü işleri olduğu zaman sesini çıkarmazdı. Onlar iş seçmezlerdi. Çöpçülük çöpçülük, Çapa çapa, sulama. Fabrika onlarla dolu zaten. Kara çarşaflar içinde kadınlar vapurlarda, trenlerde vızır vızır. Pamukta onlar, tütünde onlar... Her yerde ve çalışkanlar. Çukulata çıktı evden. Karışıyor aramıza. Saçlarını arkada toplamış, o tatlı yürüyüşüyle dikkatleri topluyor üzerinde. Oyun durur gibi oldu bir ara. O hiç bir şeyin farkında değilmiş gibi... Ilerliyor ağaca dayalı bisiklete. Biniyor ve başlıyor dönmeye... Bakışlar, pis sinsi, yumuşak hayran... Etekleri açılıyor bakıyor bakıyorlar... Canım sıkkın. Yemek için ara veriyoruz. Eve geldiğimde anam terlerimi görüyor? Acele yemek yiyip dönüyorum yine anamın şaşkın bakışları altında. Anlam veremiyor gelişime ve hemen gidişime. Türküler çağırılıyor. Saz çalanın kulağında karanfil takılı. aŞrap içiyor gençler. O sıra Kalender'i görüyorum. Ben yokken gelmiş.

— O... O... sen gelir miydin buralara?

— Sizleri seyretmeğe geldim.

— Neyimizi seyredeceksin yani

— Sevgilin ile seni?

— Ne diyorsun yahu?

— Bilmiyor muyuz?

— Kim söyledi?

— Herkes

— Atıyorsun

— Yalnız sen bilecek değilsin ya

— Peki peki hadi gel katıl sen de oyuna

— Ben aşık değilim bu güneşin altında... başınıza güneş geçmiyor mu sizin?

— Biraz geçsin ne olur?

— Aşık olmak kolay değil

— Onu da mı söylediler

— Kargalar

— Başka bir şeyler var mı?

— Yavaş yavaş... hepsini birden söylersem olmaz.

Biz böyle karşılıklı takılma içindeyken Çukulata yeni bir kıyafet içinde dışarı çıktı. Yanımızdan geçti. Selam verdi.

Zeytinliğin yavaş yavaş tadı kaçıyor. Herkes birbirine girdi. Oyunlar karıştı. Sazlar, sözler fazla çıkmaya başladı. Sarhoşlar nağra atmaya, kavga etmeye, şişeleri kırmaya geçtiler. Pazar günü bu saatte biter. Aileler hazırlanır gitmeye. Kilimler toplanır. Salıncaklar bozulur.

Ben hep orda kalmak isterim. Onun bulunduğu yerde, onun görebileceği bir yerde, gözlerinin önünde... ama gitmek zamanı... herkesle birlikte... Kalender ile akşama buluşmak üzere ayrılıyoruz. Çukulataya bakıyorum, pencerede... Orada... bakıyor... el sallasam mı? Ne yapsam?

«Yeşil pencereden bir gül at bana
Işıklarla dolsun kalbimin içi»

Pazar günü bitiyor...

AKŞAM...

Bu gece Kalender'e kapılıp gitmekten korkuyorum. İçelim derse ki söz dinlemez. Azıcık içerim. Ama İzmir'e gitmeye kalkarsa ben yokum. İsterse kızsın. Karanlık basarken eve giriyorum...

Kalender'i kahvede arıyorum. Yok. Ocakçı Marem'in yanına gidiyorum. Gitmişler... Nereye? Yukarı kahveye... Burada bekliyeceklerdi...

Sülo elinde bir çift amerikan postalı:

— Hem ucuz hem sağlam kardeşim. Amerikan malı sonra. Seksenden bir kuruş aşağı olmaz... Vallaha olmaz... Benim ayağıma gelse satar mıyım yahu. Bizimki ayak değil çocuk mezarı...

— Geçen gün senin ayağında değil miydi bunlar?

— Bunlar sağlam ayakkabı arkadaş öyle bir kere giymekle bir şey olmaz... Sonra Amerikan ayakkabısı bunlar...

— Ne varmış be amerikan amerikan... çok mu matah bu pezevenklerin ayakkabısı yani... İkide bir söylenip duruyorsun...

— Çok mu oldu gittikleri?

— Oldu sayılır

Eski yoldan yukarı kahveye yürüdüm. Bizimkiler pek buraya gelmezdi. Şimdi neden geldiler? Kafama takıldı. Kahvenin ortasındaki havuz çevresine serinlik saçıyor. Güzel bir yer arasıra gelsek iyi olur. Garson bizimkilerin masasında nargilelerin ateşini tazeliyordu. Kimler vardı. Kimler... Kalender tanımadıklarımı tanıştırdı...

— Bu bizim Kaplan... Bu servet bu Salim.. Geri kalanı tanırsın...

— Merhaba... merhaba...

Hepsiyle teker teker el sıkıştık. Bıyıklının adı Servet... Postallının adı Salim... Memnun olduk.

Garson:

— Buyur abicim...

— Bir yarım çay

— Yarım çay yap... Iki yap, üç yap, dört yap... Yarım düzine yap...

Arkadaşlar nargilelerini fokurdattılar... Kalender aklına yeni gelmiş gibi sordu:

— Nargile içer miydin?

— İyi, dedim. Sigara içmiyoruz nargile içelim kafayı bulalım. Biz burada mı buluşacaktık?

— Arkadaşlar gelince buraya geldik işte. Birazda ayrılalım şu mahalleden canım. Çakıldık orada...

— Ne o yoksa sen de beğenmemeye mi başladın mahalleyi?

— Kimin gibi yani,

— Meselâ Metin.

Ben gelirken Servet konuşuyordu, Kalenderle konuşmamız bitince tekrar başladı?

— Arkadaş yabancı değil, değil mi?

— Değil...

— O halde kaldığımız yerden devam edelim. En son rant demiştik, buraya kadar sormak istediğiniz bir şey var mı? Yok... O halde, geçiyorum mutlak rant'a. Mutlak rant'ı toprak sahibi alırdı. Niye? Çünkü toprağın sahibidir... Sen de dinler misin Kaplan?

— Bilmem dinlerim...

— Şimdi bir işletmecinin toprağı kiraladığını düşünelim. Yani toprağa yavaş yavaş Kapitalis ilişkiler giriyor, adam toprağı kiraladıktan sonra pazar için üretime başlıyor. Pazar için üretim yaptığında, iş, bireysellikten çıkıp toplumsallığa gidiyor. Şimdi bu pazar için üretmeğe başladığı mala «META» diyelim... Ama isterseniz Meta'yı bir açalım önce. Meta demek; Size şöyle anlatsam örneğin bir ayakkabıcı diyelim ki bir ayakkabı yaptı, bunu götürüp pazar da satacak, yalnız, pazar da satmak yetmiyor tabi... Bu satıştan bir artık değer de yaratması gerek... Artık değer dediğimiz de şu oluyor? Bir insanın yaşaması için gerekli çalışma zamanının dışında kalan, ek çalışma zamanı içinde yaratılan ve kapitalistin almış olduğu fazlalık... Meta diyeceğimiz zaman, an-

laşılan şu olmalı... İçinde işçinin emeğinin bulunduğu yani kristalize olduğu toplumsal bir zenginlik, artık değer, işçinin sırtından kazanılan değerdir...

Garson, çayımı getirmişti. Konu birden değişti..

— Mavi çiçeğe gideriz... İkinci filme... birinci film seyredilmez canım...

Ben daha önceki konuyla ilgilendiğim için durumu anlayamadım:

— Ben gelemeyeceğim... daha önceden söyledim size... erken döneceğim diye...

Kalender, «Saat dokuz... biraz daha oturalım hep beraber kalkarız

Ben, yine:

— Bu gece erken yatmam lazım... ısrar etme diye yineledim. Garson, bu arada uzaklaşmıştı... Servet, biraz önce kaldığı yerden devam etti. Metayı ve artık değeri anladık mı? Çok önemlidir... anlamayan varsa anladım diyerek kafasını boş yere sallamasın... mutlak ranttan devam ediyorum öyleyse... mutlak rant devam ettiği sürece ki devam edecektir. Niye devam edecek? Çünkü... mutlak rant durduğu sürece endüstri dalında oluşan, pazarda ortalama kâr haddi, tarım kesiminde oluşmayacaktır... Çünkü toprak sahibine ödenen yüksek kira, maliyeti endüstrl ürünlerine karşı daima yüksek tutacak nedendir... İşte bu günkü mücadele tarımda yada diğer kesimlerde, bu kiranın yada benzeri değerlerin paylarının bir taraftan azaltılmak istenmesi ise diğer kesimin buna karşı koymasıdır. Yani artık değer diye bahsettiğimiz fazlanın pay edilme savaşıdır. Bir de tarımda kapitalist ilişkiler yerleştikten sonra ortaya çıkan difransiyel rant vardır... buda toprağın, verimliliğinden ve pazara yakın ya da uzak oluşundan ortaya çıkar... bunu da yine artık değer üzerinden

kapitalist işletmeci alır. Anlaşıldı mı buraya kadar...? örneğin siz anladınız mı?

Kalender'in dürtmesiyle uyandım... dalıp gitmiştim... Tam kocaoğlanın yarasına dalmıştım...

— Haaa... bana mı dediniz? vallahi ben pek dinliyemedim. Kusura bakmayın... anlamam böyle işlerden de... hem bizim hiç toprağımız yok kimse kira istemez bizden...

— Ne kusura bakacağız canım... bana dinliyormuşsunuz gibi gelmişti de onun için sordum...

— Siz konuşmanıza devam edin... Ben, sizi rahatsız etmiyeyim.. Kalendere dönerek:

— Başka bir gece otururuz artık... ben gideyim...

— Yahu otursana şurada bir kaç dakika... bizde gideceğiz dedik.

Bu arada Kepçe Hasan, Servet'e:

— Ben bir şey soracağım, dedi. Kapitalist ilişkilerin feodal ilişkilere egemen oluşunu bize hangi olaylar gösterir peki? Biz, bunu nasıl anlarız? yani salt... motorun, biçer-döğerin girmesi mi oluyor yoksa?

— Değil tabii... değil... bu saydıklarım yada benzerleri, yansıması oluyor. Genel anlamda ise iş gücünün serbest hale gelmesi... ve bu serbest hale gelen iş gücünün değişimi yani eski ilişkilerden kopması endüstriyel alana geçiş... ilkellikten kurtulma... tarım endüstrisine geçişten bahsediyorum...

Kalenderin daha niyeti yok anlaşılan... bu gece Çukulata konusunda onunla konuşacaktım... bir mektup verip vermemenin ne getireceğini soracaktım. O, benden daha iyi bilir bu işleri... Servet yine söze başladığı için kalkamadım.

— Daha önce dedik ki burjuvazi tarımda özel

mülkiyeti kaldırmaz... savaşını, salt artık değeri artırmak için verir... Niye kaldırmaz? var mı cevaplayacak?

Bekledi bir süre... kimse cevap vermedi...

— O halde ben cevaplıyayım... belirli bir dönemde kaldırılabilir de aslına bakarsanız... bunun şartları var... ama karşısında tehlikeli bir güç varsa... örneğin kendisi için en tehlikeli gücü, yani proleterya demek istiyorum, proleterya güçlüyse katiyetle kaldırmaz... çünkü toprakta yada benzeri bir özel mülkiyetin ortadan kaldırılması, hedef olarak, ortaya salt üretim araçlarının mülkiyetini çıkarır. Yani hedef topraktaki özel mülkiyetten fabrikaların, işletmelerin, aletlerin ve benzerlerinin ele geçmesi aşamasına yükselir... Bu yüzden arada başka bir sınıfı tampon olarak yaşatır. Sigarasından nefes çekmek için durdu. Burada dikkat edilmesi gereken nokta şu oluyor... İyi dinleyin şimdi... Topraktan özel mülkiyet kaldırılınca sanılırki her şey hazır. Yani başka bir üretim sistemi için herşey hazır. Değil halbuki. Özel mülkiyetin kaldırılması aslında kapitalist ilişkilerin belirli bir noktasıdır. Bunu anlamamış çeşitli örnekler var... Yanıldıklarını anladıkları zaman ise aradan uzun yıllar geçti ve aynı yerde saymış olmanın acısını yaşadılar. Yeniden başladılar sonra. Çünkü özel mülkiyet kaldırılınca toprağın yada işletmenin kimin eline geçtiğine bakacaksın... Devletleştirilince... devleti yöneten kim ona bakacaksın... Orada karşımıza şu gün için burjuvazi çıkacak elbet... Bu nokta çoğu zaman gözden kaçar...

— Siz daha konuşacaksınız anlaşılan... Ben gidiyorum.

Servet ters ters baktı. Kalender sıkılmış gibi:

— Peki sen git biz biraz daha kalacağız...

— Kusura bakmayın... Eve erken gideceğime söz verdim...

Servet ayağa kalktı:

— Sen bizim kusurumuza bakma... Kafanı ağrıttık bu gece...

— Sen kalacaksın...

— Konuşmamız bitince kalkarız...

Servet Kalender'e:

— Bir şey kalmadı... istersen sen de git...

— Yok canım... Ne münasebet...

Kalender'e kızma sırası bana geçti. Merdivenlerden yola indim.

İşte yine yalnız kaldım. Yalnızlık hem hoşuma gidiyor hem canımı sıkıyor. Bazen yalnızlığı istiyorum bazen korkuyorum... Hele konuşmak ihtiyacı duyduğum zamanlar. Şimdilerde pek konuşamıyorum. Eskiden ne kadar çok konuşurdum. Bu sessizliğe şaşırıyorum. Çalışmaktan mı acaba— Eskiden boş zamanımız mı çoktu? Bu gece Kalender ile konuşmaya gelmiştim. İyi bir muhabbet edecektik. Olmadı. Ah Kalender bunu yapmıyacaktın bana. Hem çağırıyorsun hem şatışa getiriyorsun bizi. Kendimi biraz yoklayınca Kalender'e pek fazla kızmadığımı anladım. O benim en samimi arkadaşımdır. Parkta bir kaç dakika otursam bir düşünsem neler oldu bu gün ve bu gece iyi olur. Saat daha on olmamıştır zaten. Ama orada çok sıkıldığım gerçek. Neler konuşuyordular? Sanki amerikanca... Servet, neler anlatıyordu. Diğerleri onu anlar gibiydi. Başlarını sallıyorlardı ikide bir. Bir banka oturdum. Bekçiden başka kimseler yoktu parkta. Çimenleri suluyordu adam gecenin bu saatinde. Bu adamı gündüz hiç görmedim. Geceleri çalışırmış demek. Ne konuşuyordu bu çocuklar canım? Niye ben bir şey anlama-

dım. Toprak diyordu. Iyi... Gerçi biz ona köyde alan deriz... Kapitalist diyordu... Protarya... Burjuva... İşçi.. Ben burada oturan hemen herkesi tanırım ama bunlar buralı değil galiba. İşçiyi bilirim, bizim buralarda herkes işçi... Fakiri bilirim, buralar hep fakirdir... Zengini bilirim... onlar daha çok Izmirde oturur, karşıyakada apartmanda oturur. Bizim salih beyler zengindir, konyalılar zengindir. Ama ötekileri bilmem. Bekçi, çimlere karpuz kabuğu atanlara küfrederken parktan ayrıldım.

SABAH

Babam bir ayağa kalksa, bir çalışsa elimiz öyle bollanırdıki. Umutla iyileşmesini, çalışmağa başlamasını bekliyoruz. Bir sabah ayağa kalkacak ve hiç bir şey olmamış gibi, hasta olmamış gibi işe gidecek... Kalkacak, yürüyecek, çalışacak ve elimiz bollanacak. Elimiz bollanınca yüzümüz gülecek. Anamın yüzü, abimin yüzü ve benim yüzüm. Abim ile babamın arası bizden daha iyi. Birbirlerine toz kondurmuyorlar... Ikisinin de işsiz olması sanıyorum nedeni... Babam hasta ya abim? Insan bir iş bulmaz mı bu kadar zamandır? Çulları yerleştirmeden ince bir kaşağı geçeyim kocaoğlana. Kaşağı yaraya yaklaştıkça derisini titretiyor şuna bak. Acıyor olmalı. Durumumuz iyi olacak bırakacaksın yarası iyileşinceye kadar başıboş. Duramıyoruzki. En iyisi bir kaç kat çul atıp işi idare etmek, canının acısını hafifletmek. Alnını kaşıyorum. Bugün de dayan dercesine... Semeri usulca yerleştiriyorum. Kusura bakma Kocaoğlan ekmek parası...

— Allaha ısmarladık ana

— Güle güle oğlum... Allah hayırlı işler çok paralar versin...

İnsanlar her günkü gibi koşuşmalarla iniyor dağ. Ellerinde sefer tasları, fileleri, çıkınları. Sabahın serinliği uykulu yüzlerine çarpıyor.

Yeni bir güne gözleri şiş, gözbebekleri uykulu ve bıkkın bir başlayışları var. Kafalarında şimdi bir yatakta olmanın özlemi. Bizim kafamızda ne var peki? Şöyle doğru dürüst aylıklı bir işe girseydik... Sırtımızı bir sağlama alsaydık... kurtulsaydık bu hayattan. Dağı inip çıkmaktan iyi olmaz mıydı? Bal gibi olurdu. Bulsam öyle bir iş hiç durmam giderim. Fabrikalara askerliği yapmamışları almıyorlar. Yalnız fabrikalar mı? Nereye gidersen git önce askerlik deniyor. Bizim buralarda askerliğini yapmamışsan adam yerine bile koymazlar. Şükrü'yü, Topaç Osman'ı saymadıkları gibi. Salihin abisine neden kimse dönüp selâm vermez. Asker kaçağı olduğu için. Kötü adam değildir ama asker kaçağı... «Adam vurmuş» deniyor askerde. Sonra kaçmış yıllarca girmiş otuz beşe. Bundan sonra çekilmez doğrusu. İyi adamdır, kimseyi kırdığını görmedim.Bu gün benim üzerimde bir uyuşukluk var. Gözlerim kapanıyor. Tüm bedenim kalıba girmiş gibi, tutuk. Uyumak istiyorum çok hem de pek çok... Her zaman uykunun en tatlı yerinde uyandırırlar adamı:

— Kalk saat sekiz oldu.

— Kalk artık kalk, saat...

— Saat altı oldu...

Saat saat... saat şu oldu... saat bu oldu.

Adım atacak halim yok hastamıyız yoksa? Bir ateş bedenimde. Üşüyorum. Çeşmeyi açıyorum. Tenekeyi dayıyorum çeşmenin ağzına doluyor. Ben olmasam da dolacakmış gibi... Teneke kendi kendine dolarmış... Su kendiliğinden akarmış gibi geliyor... Bir şalvarlı kadın, elinde bir kova. Çekiliyorum kenara,

«siz doldurun» diyeceğim diyemiyorum. Kocasiyle birlikte kiremitte çalışır bu kadın. Biraz sonra beraberce çıkacaklar evlerinden yolu tutacaklar. Evleri diyorsam, evlere şenlik. Yıkılmaması için dört bir taraftan kazıklarla tutturulmuş. Tahtadan baraka, üstelik iki katlı. Nasıl duruyor diye şaşıyor insan. Kadının ellerine bakıyorum... Kadın eli diyorum ya... Kadın eli değil bunlar, nasır tutmuş erkekleşmiş eller, işçi elleri. Boğumları kırışık dolu. Yontulmuş tırnakları kiremit tozu yemiş... Yıllardır kiremitte çalışır bu karıkoca. Kadının ellerini yeni görüyorum. Kovayı tutan parmaklar kadınlıktan öyle uzaklaşmış... Yürüyüşü bir değişik. Yere sert sert basıyor. Cilvesiz, ağır. Dördüncü teneke doluyor. Kalender'lerin eve bakıyorum. Çeşmeden yirmi otuz metre uzakta evleri. Yine geç yatmıştır. Belki üçüncü yükte uyanır. Giderken el sallar. Ayakta uyuyorsa görmeden geçer. Herşeye karşın severim Kalender'i... Dün gece ciddi ciddi o konuşulanları dinler gördükçe şaşırdım doğrusu, vur patlasın çal oynasındır Kalender. Dünyaya metelik vermez. Dün gece sanki o değil, bir başkasıydı. O, servetin anlattıklarını anlamıştır. Gavurca da bilir, O. Bir kere dükkânlarına uğramıştım. Kemeraltından ayakkabı alacaktık. Cami önünden ucuz olur. Sepetçilerden yada yere serilenlerden Otuz beş kırk lira. Ben vitrinden hiç birşey almamışım şimdiye kadar. Bizimkilerin aldığını görmemişim. Onların yanına sokulmayı yasak etmişler bize. Korkutmuşlar. Alıştırmamışlar. İyi de yapmışlar. Evet o gün Kalender'in dükkânına gitmiştim. Kürklü elbiseler asılıydı kapıda. Heybeler, antikalar, Nargile, kolyeler çeşitli işlemeler, zincirler... Müşterilerin hepsi yabancı. Çok duramadım orada. Kalender onlarla konuşuyordu. İyi konuşuyordu ama...

— Gud... gud diyordu. Bazen de no no no... nat ekspens... gibi birşeyler... Kalender ile arasıra çatışmamıza karşın o benim her zaman en iyi arkadaşım oldu ve öyle olacak. Üçüncü yükte görürüm belki. Onu bir kaç gün görmezsem özlüyorum doğrusu... Hep beraber olalım istiyorum. Beraber gezelim. Evlenince fazla uzaklarda oturmayız, gider geliriz sık sık... Haydi bakalım kocaoğlan gir şuraya. Etrafta kimse yok yardım edecek. Iş düştü kendimize. Kurda sormuşlar biliyor musun... ensen niye kalın? Kurt da demişki... demişki... ne demiş? Ne derse desin... Sıkı dur kocaoğlan gözünü seveyim. Hooop... tamam işte. Dur aman devrilecek. Bir taraftan destek yaparken diğer elimle ikinci tenekeyi yüklüyorum. Bir yürüse hepsi yerde vallaha. Aman kocaoğlanım gözünü seveyim... Bu sonuncu işte. Bitti. Ipleri bir taktık mı... tamamdır. Oldu bitti canım. Şimdi serbestsin, canının istediği gibi yürüyebilirsin. Nasıl istersen, nereden istersen. Her şey serbest.

Dağı tırmanmağa yeni başlamıştık sağdaki yüksek duvarlarla çevrili evden:

— Sucu... sucu... diye bir ses geldi. Sevindim hemen. Durdurdum kocaoğlanı. Kısacık boyuyla belli bile olmıyan bir kadın çıktı duvarın üstüne, bir eliyle de eşarbını bağlıyor...

— Sahibi var mı suyun oğlum?

— Yok teyze... yok...

— Iyi bize döküver öyleyse

— Hemen teyze... derhal.

Yirmi adımlık yer... Iyi doğrusu. Yirmi adımda, bir lira kazanmak ohhh ohhh... Bugün şansımız yerinde herhal... hadi hayırlısı... Kocaoğlanı nereye bağlıyacağım? Diğerlerinde bağlamaya gerek yoktu. Ama burası yol üstü. Yükleri zar zor indirdim. Kocaoğlan

gider mi durur mu? diye bakınırken kadın yine seslendi:

— Ne bekliyorsun oğlum... getirsene

— Bir dakika teyze... Şunu bağlıyayım hemen getiriyorum... Bağlıyacak yer bulamadım.

Kadının kapıya bağla demesini bekliyordum, demedi. Çeşmeye bağlamak için geri döndüm. O ara Kalender'in evden çıkışını ve arkasına bakmadan gidişini gördüm. Yine akşamdan kalma. Yoksa geriye döner bakardı çeşmede miyim diye. Akşam erken kaçtım diye kızgın mı acaba? Yok canım bizim arkadaşlığımızda öyle her şeye kızmak yoktur. Gidişime boşver deyip kafayı çekmiştir. Belki oradan da pavyona gitmişlerdir. Kafası o canavar seslerinden, gürültüden şiştir şimdi. Öğleye doğru kendisine gelir ancak. Dönüp baksaydı beni görecekti, konuşacaktık. Olmadı... Kadın kapıya çıkmış bakınıyor.

— Geldim teyze geldim.

Yaşlı kadın yol göstermek için yola düştü. Eve arka taraftan girdik. Kadın, mutfakta büyük bir küpün kapağını açtı. Tenekenin birini yere bıraktım. Diğerini küpe dayadım. Su küpe akarken mutfaktaki eşyalara gözüm kaydı. Boyumdan büyük bir buzdolabı. Açık kapısından yiyecekler görünüyor. Bir tabağın içinde büyükçe bir but pişmiş. Et dolu içerisi. Bir başka tabakta ciğer, yürek gibi şeyler. Porselen bir tabakta meyvalar. Şişe kısmında ise bilmediğim içkiler. Daha bakacaktım yaşlı kadın gidip dolabın kapısını kapattı. Utandım, suya bakmağa başladım. Dalgalanmaları izledim. Suyun akması durunca suda yüzümü gördüm, küpün içinde. Zayıf, kuru, çelimsiz. Başımdaki kovboy şapkasını.. Başıma güneş geçmesin diye taktığım şapka, kötü göründü gözüme.. Halbuki

kara şapkalı hayduta ne kadar yakışıyordu. Üçüncü ve dördüncü tenekeleri boşaltırken etrafa kesik kesik bakmaya devam ettim. Hiç böyle bir mutfak görmemiştim şimdiye kadar. Çatal ve kaşıklar pırıl pırıl. Bizim paslılara hiç benzemiyor. Yoksa bunlar gümüş olmasın? Değildir canım... Yeni kalaylanmıştır olsa olsa. Buzdolabının yanında fırına benziyen bir başka alet. Bir sürü gösterge üzerinde. Ben onları dünyada kullanamam. Hem bizim böyle bir mutfağımız olsa evden dışarı pek çıkmam doğrusu. Bütün gün oturur yemek yaparım. Birden öteki odalar gözümde büyüdü. Onları da görmek isteği içimi kapladı. Orada ki havadan başım dönmeğe başladı. Ateşimin yükseldiğini duyuyordum. Şaşkınlık sarmıştı her yerimi. Kadın para almak için oda değiştirirken açılan kapıdan içerilere baktım. Yerlere halılar serilmişti. Büyük beyaz bir masa, üzerinde, içinde çiçekler bulunan bir vazo, bir saat, radyo, şimdiye kadar görmediğim büyüklükte kitaplık... Kitaplar... Kalın, ciltli, renkli... Kitaplar kimindi acaba? Daha bakacaktım ki yaşlı kadın döndü. Elinde kağıt bir beş lira vardı. Uzattı. Sonra dönüp kapıyı kapadı.

— Beş lira bozuğun var mı?

— Yok teyze, bu ilk seferim.

— Siftah etmedin demek.

— Etmedim.

— Dur öyleyse, efendinin pantolonuna bir bakayım.

Efendi... Demekki bu kitaplar efendinin. Adamı hemen çıkardım. Tamam, fötr şapkalı, bastonuyla gidip gelen emekli adam. Öğretmen emeklisi, çok muhterem bir kişidir... Severdim... Benimle hiç konuşmamıştı ama olsun... Evin güzelliği karşısında şaşırmıştım doğrusu. Mutfak takımları çok zen-

gindi... Hayran olmamak, kıskanmamak elde değil. Şaşkın kala kalmıştım. Ne beklediğimi unutmuş olmalıyım, kadın, içeri girip parayı uzattığı zaman boş boş baktım yüzüne. Sonra elimi uzatıp parayı aldım, bakmadan cebime attım. Uyuşukluğum iyice kendini göstermiş, ateşim fazlalaşmıştı. Tenekeleri ikişer, ikişer parmaklarıma geçirdim, çeşmeye yürüdüm. Ne güzel evdi! Annem böyle bir mutfak görmüş müydü acaba ömründe? Biraz önce gördüğüm işçi kadın... Hiç, çamaşırını öyle bir aletle yıkamış mıydı? Çamaşır yıkamaktan annemin elleri nasıl pürüz pürüzdür. Ona böyle bir şey alabilsem ne kadar sevinir kimbilir? Onu alıp eve götürsem, annemin ilk sorusu «kaç para? Aman oğlum niye bu kadar para verdin» olur muhakkak. Günün birinde babam bizi Karşıyaka'da yok hayır İzmir'de bir lokantaya götürmüştü. Bayramdı her hal. Başka türlü inemezdik İzmir'lere. Piliç yedireceğim sizlere diye bir yıldır söz veriyordu. Kısmet o günmüş... Daha doymamıştık ki annem:

— Adam bu kaça böyle? diye sordu.

— Yemene bak, dedi babam. Biliyordu annemin ne için sorduğunu...

— Kaç para adam, diye ısrar edince

— Tanesi yirmi lira... ikisi kırk.

— Uyy diyerek bir ses çıkardı annem. Vallahi bilseydim yemezdim. İki kilo et alır bir hafta yerdik kavurma yapar, küpe atardık... çıkarır çıkarır yerdik on günde bitmezdi. Vay vay vay...

Tabaklar porselendi. Bizim evde bir tane porselen tabak vardı. Her kes onu önüne çekerdi. Zaten hepimiz bir tabaktan yerdik çoğunluk...

Ayrılırken kadın arkamdan bağırdı:

— Yarın sabah erkenden getir olur mu? Yalnız gürültü etmeden gireceksin...

— Bu gün yaptım mı gürültü?

— Gürültü yaparsan eve sokmam zaten

— Efendi amca uyanmasın değil mi?

— Uyanırsa öyle bir bakarki...

— Kızar mı?

— Hiç bir şey demez ama... sonra bizimle konuşmaz günlerce...

Yine oraya gidebileceğim için sevindim. Esas sevincim ise yirmi metrelik yerden bir lira kazanmaktı. Nasıl oluyordu? Şaşkınlığım sürüyordu. Aynı su, yani, dört teneke **su hem yirmi adımda bir** liray hem taa yukarıda. Onbeş yirmi dakikalık yol ile bir dakikalık yolda aynı parayı kazanmıştım. İkisinden aynı parayı almak doğru değildi. Ama ne yapalım. Bir liradan aşağı alınmaz ki... yüklemeye değmez. Ama o evi tekrar görmek için bedava bile veririm doğrusu... Ne güzel eşyalardı! Buzdolabı, fırın, kaşıkların parlaklığı... Fırın elektrikle işliyordur. Bizim sokak lambaları elektriksiz ama burdakiler evlere aldılar bile... Sıcak tam İzmir sıcağı dedirtecek gibi. İnsanın ensesinde boza pişirten cinsinden. Bereket başımdaki kovboy şapkasına, babam bu şapkayı inşaatta çalışırken giyerdi.

***

Beşinci yükü dolduruyordum az ilerimde süt beyaz bir araba durdu. içinden çok güzel bir kadın indi. Sarı sarı saçları rüzgarda uçuşuyor. Ayağında kısacık bir şort. Amerikalı gavur... Arabayı sürene bir şeyler söyledi eğilerek. Mahallenin çocukları hemen çevresini aldılar. Kadının elinde fotoğraf makinası vardı. Makinayı bana doğrultmaz mı? Şa-

şırdım kaldım. Gülüverdim... gülüverdim. Kadın gözüne ayarladı makinayı sonra vazgeçer gibi yaptı. Aklına bir şey gelmiş gibi gülümsedi. Yanıma geldi. Fank fink fonk dedi. Anlamadım. Kocaoğlana döndü. Beni yana çekti. Kocaoğlan ile aynı hizaya getirdi beni. Arabadaki adama yine bir şeyler bağırdı. Adam hiç konuşmuyor, bakmıyordu. Kocaoğlan ile ikimizin yanyana resmini çekti. Başkası olsa hemen para isterdi. Ben yapmadım. Giderken el salladı. Çocuklar takıldı arabanın peşine. Ben de salladım. Amerikaya giderdi artık resmimiz kocaoğlan ile birlikte. Resim çekilmenin sevinci ile kocaoğlanı yokuşa sürdüm. Hey anam hey. Resmimiz kocaoğlan ile yanyana Amerikaya gidecek artık. Daha önceleri bir sürü amerikalı geçmişti hiç birisi durup resmimizi çekmemişti bugüne kadar. Ilk defa bunlar...

Mahallenin çocukları akşamları yolun kıyısına sıralanıp:

— Hello mister... Hello mister... demeyi alışkanlık haline getirmişlerdi.

Onların kimisi el sallardı, kimisi güler geçerdi bir kısmı ise hiç bakmazdı. Babam bu su işine başlamadan önce Çiğlide onların yanında çalışıyordu. İşi çok rahattı. Dokuz yüz lira maaş alıyordu. Akşamları eve kutular içinde bira getirirdi. Onların biraları çok tatlıydı. Abimle gizli gizli içerdik. Bazen yeni yoldan arabayla geçerken aynı kutuları atıyorlardı. Dibinde kalanları süzerek içerdik. Damla damla dilimizde toplardık. Amerikadan geliyormuş onlara, babam öyle söylerdi. Babam her akşam amerikalılara ait bir şey anlatırdı. O gün ne olmuşsa akşam dinlerdik. Babamın en çok şaştığı ise adamların helâları idi. Şimdiye kadar bir sürü hela yaptım ama bunlarınkine aklım ermedi. Su yok diyordu. Ne çeş-

ne ne testi. Hatta bu böyle olmaz diye müteahhide söylemiş. Adamda sen planda nasılsa öyle yap usta diyerek... Peki kıçlarını nerede yıkıyordular?

Çalıştığı yerde bir kilise varmış. Bir de cami. Amerikalılar camiye ayakkabıları ile girermiş, kadınlar ise kısacık şortları ile. Din iman yok bunlarda, derdi babam. Hele bir güneşi görmesinler hemen soyunup seriliverirlermiş çimlere... Üzerlerinde ne var ne yok hepsini çıkarıp atarlarmış... Bizim köy yolundaki karagedize avlanmağa giderlermiş... Avladıkları da kurbağalar, kaplumbağalar... Vurduklarının bacağını tutup ayırırlar ve ağızlarına atıp yerlermiş diri diri... Uvvv nasıl yerler o koca yeşil gözlü, patlak yüzlü hayvanları. Demek bizim köydeki yıllanmış kurbağaları bulsalar hemen yutacaklar. Ganimet bulduk diye...

AKŞAM

Yine patates mi ana?

— Paran varsa git de biraz yoğurt al... Belki baban alır bir kaç kaşık.

Cebimdeki parayı çıkarıp saydım. On yedi lira elli kuruş. Yoğurt çanağını alarak bakkala yollandım. Halis'in bakkal ev ile içiçe. Adam akşamları turşu satmaya çıktığında bakkalda çokluk karısı durur. Küçük çocukları pislik içinde ortalarda ağliyor. Sinekler sarmış her yeri. Önlerindeki pekmeze benzer bir şeyden ağzı, burnu bulanmış çocukların. Kadın oturduğu yerden kalkarak tezgaha geçti. Hiç konuşmadan yoğurdu tarttı. Parasını verip çıktım...

Dönüşte komşumuz Hüsen ağanın su şişelerini arabadan indirdiğini gördüm. Akşam karanlığında, karısı, kızı beraberce şişeleri indiriyorlar ve orada bir yere sıralıyorlardı. Hüsen ağa Karşıyakada şişeler

içinde su satar. Yamanlar suyu. Tatlı su, günde bir saat akar. Zenginler bizim gibi çeşme suyu içmezlermiş...

Eve girdim. Yoğurdu masaya bırakıp babamın yanına geçtim. Üzerine bir battaniye almıştı. Üşüyordu.

— Baba yoğurt aldım yer misin?

— Oraya koyuver belki sonra... kaşığı unutma, belki gece kalkıp yerim.

Kaşığı alırken aklıma o evdeki parlaklık geldi.. Bizimkiler paslıydı.

— Ne var?

— Yok bir şey baba...

— İşler nasıl gitti bugün? hırıltılı bir sesle konuşuyordu.

— Allah bereket versin... yirmi üç yük attım. Babamı sevindirmek için fazla söylemiştim. Anam girdi o sıra içeri.

— Ana bu kaşıkları yarın kalaya götüreyim...

— Nerden geldi şimdi aklına.

— Hiç işte öyle...

— Ben onları kül ile ovarım.

Kül ile o evdekiler gibi parlayabilir mi?

— Ana babama söyledin mi hastane için?

— Ben biraz açtım ama fazla yüz bulamadım. Sen de bir konuş istersen... Orada iyi bakılacağını söyle...

— Baba anam haklı... orda bizden çok daha iyi bakarlar... Et verir hükümet süt verir. Doktorlar gibisi var mı? Hemencecik iyi olursun valla...

Babam öylece bakakaldı hem anama hem bana... Söylediğime söyliyeceğime bin pişman oldum.

— Çok mu geliyoruz eve?

— Baba biz senin iyi olmanı istiyoruz... iyi ol-

manı... Doktarlar...et...

— Çok geliyorsak kalabalık geliyorsak giderim... giderim...

— Baba niye öyle deyip üzüyorsun bizi, biz senin iyi olman için uğraşıyoruz... oradaki doktorlar... hükümet...

Babam bir daha ağzını açıp konuşmadı bizimle... Sanki içten içe ağlıyordu. Akşam yemeği boğazımdan geçmedi. Canım iyice sıkılmıştı. Ne sabahki ev vardı kafamda ne amerikalılar... Canım birilerini bulup konuşmak istiyordu. Dışarı çıkmalı evden uzaklaşmalıydım. Karanlıklara doğru yürümeğe başladım.

⁂

O gecenin haftasına kalmadan babamı hastaneye kaldırdık. Kırgın gitti bize. Sülonun arabayı getirdik eve. Güçlükle bindirdik. Bir koltuğuna ben girdim, bir koltuğuna anam. Şirinyerde bir hastane kapısında indik. Giriş için kapıdaki adama beş lira ödedim. Almıyordu içeri yoksa. Marka alıp girmek gerekmiş. Öğrendik. Beyaz elbiseli bir adama teslim ettik babamı. Adamı doktor sanmıştım. Önemsiz:

— Bir haftaya kalmaz iyi olur, dedi.

— Ameilyat olacak değil mi?

— Yok canım yiyeceklerle alırız ciğerlerindeki suyu bir haftada...

Ayrıldık. Anam ağlıyordu. Ben ağlamak istiyordum, olmuyordu...

Evde babamın bıraktığı büyük bir boşluk vardı. Ne konuşulsa üçüncü cümlesi babama gelip dayanıyordu. Kimsenin ağzını bıçak açmadı ilk günler. Anam:

— Adam bir haftada iyileşir dedi, diyordu.

O adam doktor değilmiş sonradan öğrendik. Söylemiş olduğu bir tafta gelmek nedir bilmedi. Aradan

aylar geçti ve dönmesinden umudumuzu kestik. Hafta sonları anam ziyaretine gidiyordu. «Geliyor» haberini getireceği günleri bekliyorduk. Abim o sıralar yağlı boyacılıkta iş bulmuştu. Uzaklarda bir yerde çalışıyordu. Ne abim ne de ben bir kere olsun ziyaretine gidemedik. Işimiz o kadar çoktu. O yevmiyesinden kalmak istemiyordu. Ben ise bir gün kaçırmamalıydım. Böylece üç ay geçti. Anama her hafta sonu dönüşünde:

— Yine yok mu? der gibi bakıyordum yüzüne.

O da yaşlı gözlerini benden kaçırıyordu. Babamın hastalığı diğer uğraşlarımı geri plana atmıştı. Kocaoğlanın yarası ile o kadar ilgilenmiyordum. Çukulata ile karşılaşmamızda ise öylesine bir «merhaba»laşıyorduk. Artık pazar günleri de çalışıyordum. Zeytinliğe bakıp kalıyordum. Orada çukulatanın bisiklet ile dolaşmasını düşlüyordum. Karşıyaka'da bisikleti olan bir arkadaşım vardı. Onun bisikletini bir haftalığına borç alsam ve çukulataya versem. Beni daha çok sever miydi acep?

BİR BAŞKA GÜN

Haberi aldığımda akşamdı. Aptallaştım. Ne diyeceğimi bilemedim. Ne yapacağımı bilmiyordum. Herşey bitmişti belki... Çeşmeler kapatılacakmış... Su akmıyacak demekti bu. Para gelmiyecek demekti. Ne ile geçinecektik. Ne yiyip ne içerdik? Her yerde aynı şey konuşuluyor gibi geldi bana. Ihtiyar duyunca basmıştır küfürü. Dinden girip imandan çıkmıştır artık. Anam farketmiş olmalı canımın sıkıntısını bahçeye girer girmez sordu.

— Ne oldu oğlum? Erkencisin hayrola? Bir şeye canın sıkılmış gibi...

— Bir şey yok ana... Anamı üzmek istemiyor-

dum. O sıra Remzinin bahçe kapısını açtığını gördüm.

— Eh Kaplan yandın aslanım... Haber doğruysa yandın hem de kara kara...

— Ne olmuş Remzi.? Bende yüzünün bu hali ne diye soruyordum tam...

— Çeşmeler kapanıyormuş bugün yarın... Ne yaparsın?

— Hiç düşünmedim.

— İndir yükleri de çıkalım ha?

— Olur benim de, canım sıkılıp duruyor kaç gündür... Konuşacak birini arıyorum. İyi yaptın geldin... Bekle bir kaç dakika...

— Eh ana sen nasılsın bakalım? Üzülme... Allah büyüktür.

— Allah ne yazdıysa o olur oğlum.

— Ya onun için üzülme işte... Taktiri ilahi

— Kim söyledi? kimden duydunuz? doğru mu acaba?

— Muhtar kahvede söylemiş... Bir kaç güne kadar belediye bütün sokak çeşmelerini kaldırıyor diye...

— Allah bu, herkesin rızkını gönderir...

— Tabii ya.

— Allah çalışanın yanındadır... Abinden de halâ bir haber gelmedi. Bir uğra sor bakalım Marem'in evine. O da gelmemiş mi? Bir haber getir.

— Olur ana, uğrarım.

Remzi ile beraber çıktık... Evi terketmeden önce, eşşeğin yanına gittim. Torbaya daldırmıştı kafasını, yemini tüketiyordu.

— Eh koca eşşek şimdi ne yapacağız düşün bakalım. Bu iş galiba senin başına patlayacak.

İlk kez Kocaoğlan'a eşşek demiştim. Bir yabancı geldi Kocaoğlan hitabı. Eşşek... niye eşşek demiştim acaba? Remzi ile yolda yürürken hep bunu düşündüm. Kocaoğlan ekmek kapımızdı. Kapanıyor muydu şimdi? Kocaoğlanın yem parası da ne çoktu! Nasıl alacaktım bundan sonra.

— Ne oluyorsun yahu? Ne bu derin düşünceler...

— Yok bir şey... Nasıl oldu da aklına geldi uğramak?

— Kalender eve uğramış... haber bırakmış gelsinler diye... Bir bakayım dedim sana...

— İyi ettin... özlettin kendini... Bizim kahvede mi olacaklar?

— Öyle

Remzi çocukluk arkadaşımdır. Yıllardır aynı yerde beraberce büyümüşüz.

— Belediye evlerine yeni gelmiş bir genç var gördün mü?

— Kalın kaşlı, bıyıklı biri... o mu?

— Evet

— Niye sordun?

—Var bir şeyler elbet

Evet Remzide bir şeyler vardı ama neydi? Kafam suların kesilmesine takıldığı için üzerinde fazla durmadan geçtim. Arkadaşlar dut ağacının altına oturmuşlar. Yanlarına gittik.

— Merhaba arkadaşlar

— Merhaba Remzi... Merhaba Kaplan... hoş geldiniz...

— Hoş bulduk... Nasılsınız bakalım... iyisinizdir inşallah...

— Ve maşallah, dedi birisi.

El sıkıştıktan sonra farkettim ki birisi Servet-

ti... Şöyle böyle dört beş aydır ilk defa görüyordum Serveti.

— Nasılsın Kaplan? dedi güleç.

— İyiyim sen nasılsın?

— İyiyim...

Altı kişi olmuştuk. Kalender yoktu. Geç kalmıştır diye düşündüm. Gelen garsona çay söyledik. Remzi:

— Yolda Kaplana anlatıyordum, yarım kaldı. Sizlere anlatayım. Bu gün toplanmamız iyi oldu. Sanıyorum sizlerin bilmesinde yarar vardır... Durdu nefeslendi. Diğerleri Kulalının yüzüne dikkatli bakmaya başladılar. Ona verdikleri değer hoşuma gitti. Bak sen bizim Kulalıya talebelere nutuk atıyordu. Talebeler... Neden talebeler dedim. Onların talebe olduklarını nereden çıkardım. Hallerinden öyle anlaşılıyordu. Kimse de söylemedi bana. Yalnız Kalender, Servet için öyle bir şeyler anlatmıştı. Babasının albay olduğunu biliyordum. Diğerleri talebe mi? konuşmalarına bakılırsa evet. Şu Remzi'yi bir dinliyelim bakalım neler anlatıyor.

...Delikanlıya önceleri pek dikkat etmemiştim, taki bize misafirliğe gelinceye kadar. Bir akşam evde oturuyoruz, bizim peder, valide filan... belediye evlerinde oturanlardan bir aile geldi. Hoşgeldiniz dedik. Az buçuk muhabbetimiz vardır. Baktım yanlarında gençten biri. Eh onunda elini sıktık hoşgeldin dedik. Hoş beş bir yarım saat geçti. Sonra bir dikkat ettimki, yahu bu çocuk bir şeyler anlatıyor? İki kelimede çözdüm çocuğu. Ocaktan olduğu belli.. Vatan millet derken esas meseleyi getirdi koydu önümüze. Önemli bir yeri olduğunu göstermek için neler söylemiyor. Biz de artık adam sarrafı olmuşuz, hoş biz olmasak da o kendisi söylüyor zaten. Neyse geçe-

lim... Bugünlerde çok azıtmış, bizimkiler, anlattığına göre. Bir iki kişi gidecekmiş yine, ancak böyle alınırmış bunun önü. Yok diyor serbest bırakırsan, satarlar memleketi bunlar, Ruslara... Sonra herkes sibiryaya sürgün... Ağzımı açtım açacağım. Sabrediyorum. Misafirlikte bitti bitecek. Ya sabır çekiyorum. Bana kalsa bir dakika daha fazla konuşturmam ama sonra bizimkileri dinle kırk yıl. Eve gelen misafire... diyerek. Bir de adamları varmış bu işler için gelir gidermiş sağa sola. O da vatansevermiş! Bazen de Ankaraya çağırırlarmış... gider gelirmiş... arkasında her seferinde bir ölü bırakarak...

— Onu bilmeyen mi kaldı? Elbet onun da sırası gelecek... Şimdi sırası değil ama, gelecek...

— Ben mahsustan eften püften dem vurdum... Havadan sudan konuştum. Acaba dedim? Bu adam, bizim ne olduğumuzu yani işçi partisine kayıtlı olduğumuzu bilmiyor onun için mi böyle konuşuyor diye aklımdan geçirdim... yok, değil...

— Nerden belli?

— Şurdan belli... Bu adamlar bu kadar açılmazlar korkarlar, yarından korkarlar... Bu delikanlı ise gayet rahat anlatıyor...

— Biz yine de gerekli tedbiri alalım... Açık vermeye gelmez... Sendikaya haber salalım. Bu günlerde kayıtlı olmayanlar pek uğramasın. Dikkatli olsunlar. Takip edilme durumları olabilir. Kim geçer karşıya? Herkes birbirine baktı.

— Biz geçeriz, dedi Remzi.

— Benim erken dönmem gerekiyor, diyecektim diyemedim.

— Olur

⁂

Vapurdan indikten sonra uzun süre ara yollardan gittik. Remzi sık sık arkasına dönüp baktı.

— Bu servet Kalenderi pek sevmiyor galiba, dedim.

— Öyle dedi.

— Niye?

— Küçük burjuvalığına kızıyor.

— ?

— Aslına bakarsan Kalender'i ben de pek tutmam. Neden dersen söyliyelim... Parasıyle dünyaları satın alacağını sanan biri olduğu için... Söz verip yerine getirmediği için... Her gece içki bar pavyon yaptığı için daha söylenecek bir sürü şey var ama... Senin samimi arkadaşın.

Remzi neler söylüyorsun? benim arkadaşım... çocukluk arkadaşım, o var diye gelmiştim buraya... keşke gelmeseydim. Onun hakkında kötü şeyler duymak üzüyor beni...

— Yoksa söylenecek çok.

— O benim en iyi arkadaşım.

— Biliyorum.

Remziye başka bir şey söyleyemedim.

Remzi adı bir kitaba geçtiğinden beri oldukça değişmişti. Bir ağırlık çökmüştü üstüne. Kitap mahallede elden ele dolaşmıştı... Hep okumuştuk. Kitabın adı neydi? neydi? Hah buldum. 'ONLAR UYANIRKEN' bir yerinde 'KARANLIKLAR AYDINLIĞA ÇIKAR' diye bir şey vardı. Remzi bir gün bir kavga anlatmıştı bize. Bu memleketin bir büyük adamına hücum etmişler... Vekilmiş adam. Milletvekili...

— Remzi hatırlıyor musun bir zamanlar bir kavga anlatmıştın? Hani bir adamı dövmüşlerdi. Önce fuarda sonra Eşrefpaşa'da...

— Evet...

— Kim bu adamlar? Bu adamlar kim ki bu milletin kocaman bir adamını döverler?

— Nerden geldi şimdi bunlar aklına?

— Hiç geldi işte...

— Adamlar... bir sürü

— Nasıl döverler peki... koskoca vekili

— İşlerine gelmedi mi öyle bir döverler...

— Peki bunu ne için dövdüler?

— Gerçeklerden bahsettiği için

— Gerçeklerden?

— Evet... işlerine gelmeyen gerçeklerden

— Allah Allah

— Sana ben bir şey soracağım... Bu Servetin anlattıklarını anlıyor musun hiç?

— Yooo

— Hiç mi?

— Hiç

— Niye? başka dilden mi konuşuyor anlamıyorsun?

— Canım bana ne... beni ilgilendirmeyen işler...

— Ama onların seni ilgilendirmesi gerekli.

— Bana mı kalmış yahu memleket meseleleri.

— Peki kime kalmış? Sen bu dünyada yaşamıyor musun?

— ?

— Sana bana kalmayacak kime kalacak?

— Ben elimden geleni memleket için yapıyorum

— Nasıl?

— Sularını taşıyorum... susuz kalmalarını önlüyorum

— O sen insanı öldürürsün...

—Fakirden para bile almam...

Tam o sıra gideceğimiz yere gelmiş olmalıyız...

Remzi, kahvenin yanından karanlık bir bölmeye daldı, konuşma böylece yarım kalmış oldu. Girdiğimiz yerin elektrikleri yanmıyordu. Kör karanlıkta yürüdük. Merdivenleri teker teker çıktık. Remzi, alışkın adımlar atıyordu...

— Duvara tutunarak yürü...

Elimi karanlığa uzatarak yürüdüm...

Bir kapıdan girdik. Ne arıyorduk burda? Kime gelmiştik? hiç bilmiyordum. Tam Remziye seslenecektim. Remzi:

— Suphi... Suphi... diye karanlığa doğru seslendi. Yanıt gelmedi. Kim olurdu bu karanlıkta zaten... Remzi neler yapıyordu bu akşam böyle? Delirdi mi nedir?

— Kimse yok mu? Suphi... Ben, Remzi... Remzi...

— Buradayım...

Bir bölme daha geçtik. Gözlerim, karanlığa alışmıştı. Yere oturmuş bir adam gördüm. Başını, dizlerinin arasına almış öylece kıpırtısız duruyordu. Allah Allah! Ne yapıyordu bu adam, bu saatte, burada? Yerde eski bir kilim vardı, konsol gibi bir yığıntı. yerlere izmarit atılmış... sigara paketleri... Kim bu adam? Tek başına ne yapıyordu burada? Şaşırmıştım...

— İyi ki geldiniz... patladım sıkıntıdan... sigara da kalmadı. Almaya çıkamıyorum.

Sigara almaya çıkamıyormuş. Az daha 'Niye çıkamıyorsun' diye soracaktım, bu gece, bana, her şey o derece yabancıydı ki susmayı tercih ettim. Hiç bir şeye karışmayacaktım. Ortalığı biraz daha seçince, duvarların resim ve yazılarla kaplanmış olduğunu gördüm. Şaşkınlığım daha çok arttı. Remzi'nin Suphi diye çağırdığı bana bakarak:

— Bu arkadaş kim? diye sordu.

— Tanıştırmadım öyle ya... Bu Ali, dedi benim için. Karanlıkta Remzinin bana göz atışını farkedebildim. Ne oluyordu bu gün böyle? Hiç karışmayacaktım ne olursa olsun... Dönüşte sorarım nasılsa...

— Daha önce görmüş müydüm? Hiç buraya gelmiş miydi?

— Hayır gelmemişti...

— Niye getirdin öyleyse? Bunu söylerken Suphi'nin sinirli olduğunu anladım, bağırmıştı. Sesi, bir garipti. Pencereye gidip baktı. Sonra eski kilime bağdaş kurup oturdu.

— Sigaranız var mı? kusura bakmayın biraz sinirliyim... Hoş geldiniz. Remzi, cebinden birinci sigarasını çıkardı. Uzattı kilimin üstüne bıraktı.

— Üç paket oldu bu gün... dayanmıyorki... iyice kuru çıkmaya başladı zaten...

Gözlerinde bir an korkuyu sezer gibi oldum. Çabucak kayboldu. Başını duvara dayadı. İçine çektiği nefesi tavana doğru üfledi. Dumanlar pencereye aktı.

— Bazen çıkıp dolaşmak isteği doluyor içime... Kendimi güç tutuyorum. Bugün de dayanmalısın diyorum...

— Çoktandır buradasın sıkıldın tabii... başka yer yok değil mi?

— Remzi... yer yok değil, yer çok ama... amaası var işte... öyle adamların elinde kaldık... sen aran seni buz dolabında saklarız diyenler nasıl yan çizdi görüyoruz. Aslında beklenmedik bir durum değil... Bunun böyle olacağını biliyorduk. Ama yine de insan ihtimal veremiyor işte. Eve gidemezsin... bir kere ben, sizle bundan böyle yokum, demişsin şimdi nasıl gidersin? Bazı şeyleri çok yanlış yapmışız... arkadaşları atmışız... çocukluk arkadaşlarımızı... yine

bakıyorsun onlardan hayır var. Arkadaşının bir üzüntüsü var gibi...

— Onun da canı sıkkın...

— Nedir mesele?

— Boş ver canım önemli değil...

— Bizden gizli mi?

— Yok yahu.

— Öyleyse?

— Arkadaş sucu.

— Ne sucusu?

— Dağa eşşekle su çeker.

— Evet?

— Çeşmeler kapanacakmış.

— ????

— Satmak için su bulamıyacak onu takmış kafasına.

Resimlere ve yazılara bakıyordum. Büyük harflerle yazılmış bir cümle dikkatimi çekti. «ZINCIRLERIMIZDEN BAŞKA KAYBEDECEK ŞEYIMIZ YOK» altında çalışan bir işçinin resmi vardı.

— Niye hiç konuşmuyor?

— Niye konuşmıyayım... diyerek araya girdim. Evet canım sıkılıyor... Neden mi? su kesilecek yakında... satacak su bulamıyacağım. Babam, hastaneye yattı. Annem, elime bakıyor. Ve benim tek kazanç yerim olan çeşmeler kapanmak üzere...

Suphi şaşkın:

— Sen şimdi bunlara mı üzülüyorsun? sen şimdi çeşmeler kapanacak diye mi üzülüyorsun?

Gülmeye başladı. Önce yavaş yavaş, gittikçe hızlı.

— Niye gülüyorsun? sordun söyledik.

— Nasıl gülmiyeyim arkadaş? gülmiyecek gibi

değilki... Biz şimdi kaç yılında yaşıyoruz, biliyormusun?

— Yetmiş.

— İyi öyleyse... Sana fazla bir şey söylemiyeceğim yalnız şunu bil ki, şimdi senin yaşındakiler her an baskın her an ölüm korkusu içinde yaşıyor. İşkence altında olanlar, ölüm dirim kavgası verenler var.

— Bu da benim ölüm dirim kavgam...

— Haklısın, orası öyle.

Bana bir şey söyleyecekken vaz geçti.

— Sizin oralarda kuyu, tulumba ya da benzeri şeyler yok mu?

— Var

— Oradan işle.

Sahi bu neden aklıma gelmemişti?

Gider Halil ağanın ordan çekerim suyu. Kasapların ordan çekerdim. Nasıl da gelmedi aklımıza? Hay sağ olasın... Hemencecik hallediverdi. Bu da okumuş olmalı... akıllı adamlar canım. Suphi bir daha gidinciye kadar benimle ilgilenmedi. Remzinin anlattıklarını dinledi. Kafasını salladı. Düşünceye daldı.

— Siz hemen uzaklaşın buradan: Ne olur ne olmaz... Önemli bir durum olmadıkça da gelmeyin... Sen de kusurumuza bakma.

⁂

Vapur sallana sallana gidiyor. Zaman gece yarısı... Son vapur bu... Bir kadın tek başına güvertede. Bir gazete satıcısı... Biz, ikinci mevkide bu kadarız... Birinci mevki biraz daha kalabalık... İzmir sinemalarından dönüyor millet... Metin'de onların içinde. Yine arkadaşlarıyla sinemaya gitmiştir. Bizi

görmemesi için saklandık. Vapur sallandı. İskeleye yanaştı. İndik. Otobüse bindik. Güvertede tek başına oturan kadın bindi. Metin bindi.

— O. o. o. o. merhaba çocuklar... nereden böyle? sinemadan mı?

— Ha evet... sinemadan, dedi Remzi. Ben de kafamı salladım.

— Hangisine gittiniz? güzel miydi?

— Yeni Melekteydik... İyi sayılır... sen?

— Biz, Alsancak'ta oturduk arkadaşlarla

— Her gece iniyor musun İzmir'e?

— Yok canım nerede... ara sıra... daha çok Karşıyakalı'da oturuyoruz... Haftanın üç dört gecesi sinema zaten... «Gizli aşk»ı gördünüz mü? Tavsiye ederim kaçırmayın... Sessizliğin aynısı... çok nefis, iki kere seyrettim... bir kere daha gidebilirim. Nerede bizim filmler nerede bunlar canım... alâkasız... zaten iki yıldır tek bir Türk filmine gitmedim... bu gidişle gitmiyeceğim de galiba...

Otobüs, Soğukkuyu'ya gelmişti. Garajdan koşuşmalar oldu. (E.S.H.O.T.) işçileri, son otobüsü kaçırmamak için nefessiz kaldılar... Otobüs, kalktıktan sonra durarak, elinde süpürge ve tenekesi olan yaşlı bir göçmeni aldı. Biletçi iri yarı şen bir adamdı. Göçmenin yanına gitti:

— Te be koca göçmen... Kibarın askerciği, iyi temizler misin sokakçıkları?

— Te be temizlerim ne olacak?

— Bakarım her yer hayvan pislikçik dolu...

— Benim sokaklarım pırıl pırıldır... ne olacak?

— Kibar amcan görmesin böyle pis sokakları çeker kulaklarını **bre...**

Köprü durağında Metin indi. Ardından güver-

tede yalnız oturan kadın. biz de çeşme durağında indik.

— O kadın nereden geliyor dersin, ha?

— Hangi kadın?

— Tek başına olan, yahu şimdi kaç tane kadın var burada? sen iyice içine kapanık bir adam oldun... etrafına baktığın yok...

— Gördüm canım... düşünmedim... işten dönüyordur diye geçirmişimdir.

— Iyi bildin... işten dönüyor... Güldü Remzi. Gülmesi, ilgimi daha çok çekti.

— Niye güldün? Nereden geliyor diyorsun sen?

— Bulamadın mı?

— Yok

— Söyliyeyim ister misin?

— Tabii

— Işten dönüyor

— Canım orasını anladık. İşi ne?

— Işi...

— Söylesene yahu...

— Işi kerhanede...

— Çok da genç be... yazık olmuş... insan bilmese evlenir vallaha...

— Şimdi evlenmez misin?

— Allah göstermesin.

— Niye yahu onlar insan değil mi?

— Insan insan ama... aması var işte.

— Sonra ne derler değil mi? Kaplan, kerhaneden evlenmiş mi derler...

— Derler tabii.. Eh bu geceyi kolay kolay unutmam doğrusu... pek anlayamadığım şeyler oldu gerçi... ama memnunum... önce pişman olmuştum geldiğime... ama şimdi değilim... biraz dünya gördük...

O kadına çok acıdım birden... Eseri aklıma getirdi... Ona da çok acımıştım.

— Hangi eser?

— O da oradaydı...

— Nerde?

— Kerhânede canım...

— Ne oldu sonra şimdi orada değilmiş gibi konuştun...

— Değil... yok...

— Nerde peki?

— Gitmiş nereye bilmiyorum...

— Evet gelirler ve giderler... nereden geldiği, nereye gideceği belli değildir... bu gün burada yarın orada... birgün bakarsın birisi vurmuştur ya da yaşlanmış bir köşede dileniyordur... ama yine de koşup yatırıyoruz onluğu, onbeşliği... son gidişimde öyle kötü oldum ki kendimi tam bir hayvan gibi gördüm o gündür bu gündür kestim...

— Ne yapabiliriz ki?

— En azından gitmeyebiliriz...

— Ne olur gitmesek? Her şey düzelir mi?

— Bir parça düzelir belki... ben de bilmiyorum aslında. Pek düzelmeyebilir... daha başka bir şeylerdir... bu belki insanların para ile alınıp satılmadığı bir... neyse geldik... Teyzem 'geç kaldınız' derse benim üstüme at...

— Lafın sonunu getirmedin?

— Başka bir zaman getiririz... hadi iyi geceler...

— İyi geceler...

Karanlıkta kayboldu... hiç uykum yoktu... içimi bir sıkıntı kaplamıştı. Remzi'nin birden sözünü bitirmeden gitmesi... ona soracaklarım... Anam uyumamış....

— Kaplan, oğlum sen misin?

— Benim anam.

Anahtar kilitte döndü. Kapı açıldı. İçerisi sivrisinek dolmuş yine. Abim gelmiş uyuyor.

— Ne zaman geldi?

— Sen gittikten biraz sonra.

— Bir şey anlattı mı? İşi nasılmış?

— Tam buldun anlatacak adamı...

— Niye anlaşamıyorsunuz anlamıyorum. Ne var durup dururken kavga edecek?

Anama 'allah rahatlık versin' dedikten sonra yatağa girdim. Çok sıcaktı. Uyuyamıyordum. Sıcaktan mı neden bilmiyorum. Kafam dönüp dolaşıp Remzi'ye takılıyordu. Remzi... Remzi... Çocukluk arkadaşım. Mahalle arkadaşım... Şu bizim Remzi. Kulalı Remzi... Nerede öğrendi bu kadar çok şeyi? Sanat okulunda mı? Kula Mensucatta mı? Üç yıldır orada çalışıyor. Hangisinde? Okulda mı yoksa Kula'da mı? Düşündükçe düşündükçe yeni şeyler dikkatimi çekiyor. Bir keresinde başka bir kavga anlatmış grev demişti. Grevde kavga. Dinlemiştim, ama neden kavga ediyorlar, merak etmiştim. Neyi paylaşamıyorlardı? Güzel güzel geçinmek varken. Ah şu Remzi... Tam şimdi anlıyabilecektim... anlatmadan gitti. Saat ikiyi geçiyordur. Sabaha ne kaldı şunun şurasında? Dört beş saat uyku yeter mi bize? Bir uykuya geçebilsem. Bizi uyutmayan ne peki? Otobüsteki kadın mı? Eser mi? Çeşme mi? Tulumba mı? Ne? Remzi ne dedi? 'Sen bu dünyada yaşamıyor musun' Niye? Yavaş yavaş uykuya geçiyordum. Eser, trene binmiş gidiyordu. El sallamasını istiyordum. Sallamıyordu... Amerikalı kadın, beni itiyordu. Kocaoğlanı, öne çekip, itiyordu beni... Ben, öne çıkmak istiyordum. O kadın, durmadan itiyordu beni... gülüyordu

bir taraftan... gülüyordu... Ben üzülüyordum. Kocaoğlan gülüyordu. Sular, kesilmişti... Çeşmeden su gelmiyordu. Korkuy'a bağırıyordum...

Uyandığımda sabahtı. Güneş yükselmişti. Anam, geç yattığım için uyandırmağa kıyamamış olacak yine... Saate baktım.. sekiz buçuk.. Abim, geldi aklıma. Mutfağa geçtim. O, mutfakta yatardı. Bazen ben de orada yatardım. Misafir geldiğinde yatacak yerimiz olmazdı. Kalkar teyzemlere giderdik... onların da yatacak fazla yerleri yoktu. Kilimin üstüne kıvrılıverirdik... Mutfak, yalnız mutfak olarak kullanılmakla kalmaz... yattıktan başka orada yıkanırdık da...

Dışarıda yeni bir gün. Güneş üç adam boyu yükselmiş. Işıklarını salmış yine dünyaya. Herşey canlı, parlak. Ağaçlar, biraz daha büyümüş. Çimler biraz daha yeşil... Gül ağacı, on iki gül vermiş. Dut ağacının yaprakları elim kadar. Toprak ağaç diplerinde serin, boşlukta sıcak. Anamın ektiği baklalar büyümüş yenilecek halde. Anam yine erkenden kalkmış bahçeyi sulamış. Yorulmuştur sabah sabah. Abimle gitmeden önce bir konuşsaydım. Uyandığı zaman bir gider bir daha kimbilir ne zaman görürüz. Bu hafta babamı görmeye anamla beraber gitseler... iyileşmişse alıp gelsinler.

— Günaydın.
— Günaydın ana.
— İki yüz elli gram süt aldım içiver.
— Sen içtin mi?
— Ben zeytin ekmek yedim.
— Öyleyse iki kaşık al gel beraber içelim.

Ekmeği sütün içine doğradık. Azdı ama iyiydi. Biraz da Emiralem zeytini, tamam. Zeytin çekirdeğini kapıdan attığımı gören anam:

— Bak şimdi, tabağın kenarına koyuyor mu?

— Boş ver be ana.

— Babanızdan geçti size zaten boşvercilik...

— Aman ana.

— Akşam çeşmeler kapanacak dedin... kapanırsa ne yaparız? Bize patates toplamanın yolu göründü yine herhal.

— Bu yaşta yapabilir misin ana?

— Başa gelen çekilir oğlum...

— Ana ne yapıp yapıp bir şeyler bulurum, yine de seni oraya yollamam, ellisinden sonra. Mahalleliye laf mı söyletecem...

— Nasıl oluyor bilmiyorum. Durmadan çalışırsınız iki kardeş elde yok avuçta yok. Babanız da öyleydi, çalışırdık hep beraber günü gününe yaşardık. Nedendir bilmem? Hesabımızı bilmeyiz mi nedir? Baban bir iş alırdı, önce para biterdi ardından iş. Hiç iş önce bitmedi elimizde para kalsın... İşlerden borçları durur hâlâ... Ödiyeyim diye son bir gayretle o kanal işine gitti. O iş bitirdi, onu. Kaptı ince hastalığı. Çekiyor şimdi, hastane köşelerinde.

— Dönmiyecek gibi mi ana yoksa?

— Allah bu... Bu hafta soracağım bakalım gelmek isterse eve alıp getirelim.

— Abimle beraber gidin...

— Gelirse gideriz...

— Gelmez mi?

— Pek sanmıyorum.

— Parası var mı?

— Kimin? Babanın mı? Abinin mi?

— Her ikisinin de.

— Gittiğimde bırakıyorum, işte ne verirsen.

— Benim neden gelemediğimi söylüyorsun değil mi ana?

— Söylemez olur muyum? Sakın ha diyor... buraya gelip de yevmiyeden olmayın benim bir şeyim yok... yakında çıkarım nasıl olsa...

Günlerden çarşamba. Çok güzel bir gün. Bulunduğumuz yerden körfezin bütünü görünüyor. Bostanlı tarafında koca koca apartmanları dikmişler. Şemiklerin evleri kırmızı kiremitli. Çoğu evler boş gibi gözüküyor. Pencerelerin pervazları yok. Deniz kıpırtısız. Gemiler geçiyor enginlere enginlere. Donanmamız körfezde. Rahat uyuyabiliriz. Denizin kara ile birleştiği yerlerde beyaz beyaz köpükler... Sular kabardığı zaman taa Çiğlinin oraya kadar gelir. Su çukurda aylarca kalır. Çiğliye doğru toprak yeşil bir bitki örtüsü ile kaplı. Çimen değil, ot değil. Geren bu topraklar yani tuzlu. Verimsiz, ot bitmez üzerinde. Yalnız bu yeşil bitki yaşar. Onun adı yoktur, kimse bilmez. Eline aldığında yeşil bir su çıkarır, yapışıcı. Bu topraklar, buralardan başlar bizim köyün oralara kadar uzanır. Tuzçuluya, süzbeyliye kadar. Oralar buradan gözükmez. Küçüklüğümden bilirim oraları. Uzaklardan bir duman yükseliyor. Amerikan çöplüğünü yakıyorlar muhakkak. Buranın insanları oraya kadar gidip çöpleri karıştırır. Satacak bir şeyler bulur. Çiğliden bu yana dağ tepe. Arada bir fabrika, kâğıt fabrikası. İzmir belediyesinin yeni kurmuş olduğu çöp fabrikası... Onun çevresinde Sebonun traktörle çektiği pirina yığınları. Garip bir kokusu var pirinanın. Ben severim ama. Gecekondular ikinci tepelere kadar uzandı. Daha da gideceğe benzer. Çiğli ile Serinkuyu bu gidişle bir süre sonra birleşecek. Belediye memurları ikide bir gelip yıkmasa şimdiye dolmuştu ya, yasak şimdiler. Yapan yapıyor ama..

Parası olan yani. Memurları görenin, evine aldırmazlar pek... Evimizin hemen yanında Hüsen ağanın evi. Hüsen ağa sucudur, ma, o buralara satmaz. Karşıyakaya gider orada satar. Yamanlar suyu satar. Şişelerdedir onun suyu. Bir at arabası var. Yükler sabahları, dehhh, ver elini Karşıyaka. Şişeleri bizim tenekelerin yarısı bile değil. Araba yirmi otuz şişe alır sanırım. Allah allah! Niye şimdiye kadar aklıma gelmedi! Öyle ya yirmi otuz şişe iki liradan ne yapar? Dünyanın parası yapar. Offf paraya bak sen! Desene bu Hüsen ağa kırıyor parayı. Günde kaç araba satar? Kaç şişe satar bu adam? Arabada otuz şişe olsa. Yüz elliden düz hesap yapalım. On şişe onbeş yirmi şişe otuz, otuz şişe kırk beş lira... Vay vay vay... Günde kaç araba salar bu Karşıyaka'ya? Beş sefer yapar muhakkak. Şöyle böyle iki yüz elli... Şu kadarcık yoruluyor mu? Allah için yok. Arabanın üstünde. Suyu hortumla dolduruyor. Yüklemesi yok. Takıyor hortumu hooop tamam... Gerçi o yamanlar suyu satıyor. Bazen bizim su da yamanlara denk geliyor. Ama kimsenin aldırdığı, fazla verdiği yok. Doldursak tenekeleri biz de insek Karşıyakaya... Karşıyaka, bostanlı, çamlık dolaşsak... Bir şişe yüz elli olduğuna göre... bizim bir teneke dört beş lira yapmaz mı? Dört teneke kaç para? Oooo, paraya gel paraya... Yolları düz, yokuş çıkmak yok. Olur mu? Hey Allahım, kazanır mıyız bu kadar para? Hele takılalım bakalım bir gün Hüsen ağanın peşine nerelere gider nerelere satar bir bulalım. Ertesi günü çalalım aynı kapıları. Diyelim bizim tenekeler o şişelerin şu kadar büyüğü... Şu kadar ucuzu. Bir yük indiririm size on gün dayanır. Fiyatı yalnız on lira. Alırlar mı? Alırlar neden almasınlar... Hüsen ağanın şişeleri yüz elli ettiğine göre! Yamanlar suyu derim buz gibi yamanlar...

— Gitmiyor musun daha?

— Gideceğim gideceğim ama önce bana bir akıl... Bu Hüsen ağalar ne zamandır bu işi yaparlar?

— Hangi işi?

— Su çekme işini.

— Onlar geldiklerinde dur bakayım... Ağaçları yeni ekmiştim. Şöyle böyle yedi sekiz yıl olur tahminim... Ne geldi aklına?

— Hiç anam hiç...

Anamın bakışını görünce ona bu konuda daha fazla bir şey sormanın gereksizliğini buldum. Anam anlıyabilir mi benim kafamdan geçenleri... Hah işte Hüsen ağa yola çıktı. Evleri hiç öyle çok para kazanan bir adamın evine benzemiyor. Ama para ile imanın kimde olduğu belli olmazmış... Allah versin daha çok kazansın ama biz de biraz kazanalım yani... Para kazanmanın yolunu biz de öğrenelim. Eşşek gibi çalışmaktan bıktım usandım. Koş koş elde yok avuçta yok. Nedendir neden?

Kocaoğlanı alıp evden ayrıldım. Yavaş yavaş gidiyorduk. Bugün için sıra kapalım diye bir kaygımız yoktu. Aman bir yük fazla olsun diye koşuşmıyacaktık. Kocaoğlan sanki bir şeylerin farkına varmış gibi durgundu. Çeşmeye geldik. Bir göçmen kızı kovasını dolduruyordu. Kocaoğlanı bir direğe bağlayıp tenekeleri çeşmeye yaklaştırdım. Kova dolunca kız çekildi. Tenekeyi dayadım çeşmenin ağzına. O dolarken ben de düşünmeğe başladım yeniden. Neydi bu? Sihirli bir el miydi? Hüsen ağanın şişelerine yüz elli kuruş demişti bizim dört tenekeye yalnız bir lira. Babam hastaneden çıkar çıkmaz sorayım bakayım, o, koymuş mu böyle bir şey, yoksa ihtiyar sucu olmasın? Peki onlar koymuş da olsalar... Hüsen ağanın şişelerinin

fiyatını onlar koymadı ya! Hüsen ağa buraya gelmeden önce Bornova çay mahallesinde satıyormuş, aynı fiyatla kaç yıldır hem! Belediye mi acaba? Daha buraya belediye gelmedi? Bu işlere o karışmıyor demek... Belki ilerde. O zaman herhal şişelerin fiyatlarını indirir. Bizimkileri çıkarır mı acaba? Aman aman onlar gelmesinler fiyatları da yükseltmesinler. Ne zaman gelseler ya yıkım var ya yeni bir şey... Çeşmeleri onlar kapatmıyor mu zaten!

— Teyze su... su geldiii.

— Suusss demedim mi bizim burada fazla bağırmıyacaksın diye sabahları?

— Ama saat kaç oldu teyze... uyuyor mu yoksa efendi amca hâlâ?

— O istediği zaman kendisi kalkar... Bizim ne haddimize onu uyandırmak.

— ...

— Tenekeleri arkadan getir sessizce.

— Peki teyze.

İki tenekeyi güçlükle arka taraftaki merdivenlerden çıkardım. Artık iyice tanıdığım o mutfağa girdim. Masada bir sürahi duruyordu. Efendinin kahvaltısı hazırlanıyor olmalı. Buz dolabının kapısı yine açık. Kadın yan odaya geçince açılan aralıktan içeriye baktım. Bu evde olan her şey beni çekiyordu. Yaşlı kadın geldiğinde kendimi sormaktan alamadım:

— Teyze bu kitapların hepsi uyuyan efendi amcanın mı?

— Birazı... çoğu bizim çocuğun.

— Sizin çocuk da mı var?

— Var ya.

— Ben hiç görmedim.

— Istanbul'da okuyor. Çok oldu gideli, arasıra gelir... yazın daha çok.

— Büyük okulda mı?

— Hıı... Büyük okulda.

— Benim Doğan abim de büyük okulda okuyor.

— Kendi abin mi?

— Yok değil ama kendi abim kadar severim.

— Bizim buralarda mı oturur?

— Dağın yukarısında.

— Sabahları elinde bir sürü kitap ile geçen olmasın?

— Odur herhal.

— Allah yarabbim bitirmeyi nasip etsin bizimkine... hepsine.

— Sizinki doktor mu çıkacak?

— Mühendis... elektrik mühendisi.

— Elektrik mi?

— Evet.

— Okulu bitirdikten sonra bizim buralara elektrik getirebilir mi? Florasan...

— Getirir tabii... yalnız buralara değil, olmıyan heryere.

— Allahtan çabuk bitirsin teyze... Bizi şu karanlıktan bir kurtarsın...

— İnşallah.

— Mektup yazarsanız Kaplanın selâmı var der misiniz? Bizim sucunun derdi elektrik diye yazar mısınız ha?

— Yazarız tabii... Yalnız sen bizi susuz bırakma.

— Aydınlatsın bir buraları... Ben de sizi ömrünüz oldukça hiç susuz bırakmam söz veriyorum... Para da istemem sizden.

— Olur mu öyle şey...

— İzmir gibi pırıl pırıl olsun bizim buraları... O kadar yapamaz belki ama biraz önümüzü görsek yeter... Bir de bizim eve florasan...

Tenekelerin boşalması bitince, ikişer ikişer parmaklarıma takıp dışarı çıkardım.

— Yazmayı unutmazsınız değil mi?

— Unutmam... Unutmam...

YOKUŞ AŞAĞI

İşte yine aynı konu istemeden aklıma takıldı. Şu yirmi metrelik yoldan bir lira kazandık! Dağa gitseydik belki yarım saatte aynı parayı kazanacaktık. Nasıl oluyordu bu iş? Hem orası hem burası bize bir lira kazandırıyordu. Bir şeyler var bu işte anlıyamadığım ama ne? Bunu yapan o şey neyse... Aynı şey Hüsen ağanın şişelerine bir dokanıyor, şişenin fiyatı yüz elli! Hüsen ağaya üç yüzü beş yüzü kazandıran, O... Bize günde yirmi lirayı doğrulturan da... Ama —O— ne ki? O'nu bulacak kafa bende yok işte... Bizim dört teneke hem aşağıda hem yukarıda bir lira... Hüsen ağanın şişeleri Karşıyaka'da, çamlıkta yüz elli! O buralarda satamaz, herhal ben de oralarda... Şişe suyunu kim alır buralarda? Testiden içer millet... Ama tenekeyi alırlar... Lâzım çünkü... Lâzım ya...

ÇEŞME

Çeşmede tenekeler dolarken döndüm Kocaoğlana:

— Nedir be Kocaoğlan nedir bu? Ha nedir bilir misin? Bizim koca tenekeleri yirmi beşe sattırıp... Hüsen ağanın şişelerini yüz elliye sattıran ha? Cevap veremezsin değil mi? Veremezsin... çünkü sen bir eşşeksin... yalnız yemini düşünürsün... Ben de veremem... Ben de...

Kocaoğlan başını direğe sürtüp kaşındı...

Bu yükü yağlı boyacılara götüreceğim. Oğlu arkadaşımdır. Garip bir arkadaştır ama iyi çocuktur... Kahveye girer kağıt, tavla oynamaz, gazeteyi okur, çıkar. Pek gülmez, boşa konuşmaz. Kendi geçimini bildim bileli kendi çıkarır. Yazın çalışır biriktirir, kışın okula giderken harcar sonra yine yaz... yine kış... Kendi yağıyla kavrulur gider. Ailesinden hiç para almamış şimdiye kadar. Bir keresinde anlatmıştı... Taa küçüklüğündenberi... Hep çalışmış... çalışmış... Bir kere kâğıt oynamak istedim:

— Kâğıt oynıyacak zamanım yok, dedi. Herhal canı oynamak istemiyor diye düşünmüştüm. Adamın boş zamanı olmaz mı hiç? Çalışanların olmazmış...

— Teyze sucu...

— Ah ah kaç gündür nerelerdesin? Susuzluktan kırıldık gittik...

— Üç günde bir yük aldığınız için...

— Öyle ama çamaşır yıkadık bütün gün... Yağlı boyalar çıkıyor mu? Kaynat katnat... Üç aylık çamaşır...

— Taner geldi galiba?

— Geldi yavrum... Bir kova suyumuz kalmıştı... iyi yetiştin.

— Taner kaça gidecekti bu yıl? Doktor okuluna mıydı?

—Bakalım artık hangisi kısmetse.

— Aşağıda bir tane mühendis var... Doktorumuz da olursa tamam olur...

— Kısmet.

— Ama Doğan abi de doktor çıkacak.

— İki tane olsun ne olur?

— Başka ne zaman getireyim bir daha?

— Bugün getirebilirsen bugün...

— Taner yok mu evde?

— Çıktı.

—Selâm söyleyin.

— Aleyküm selâm... Bir yük evvelden borcumuz vardı...

YOKUŞ AŞAĞI

Dağı inerken aklım, teyzenin elindeki elli kuruşa takıldı. Mademki çeşmelerin kapanması yakın... Şunu söyleyiverelim yüz elli diye... Olur mu acep? Mademki su sıkıntısı çekeceğiz. Sıkışacağız yani... Yüz elli yapsak fiyatı! o zaman on yük satsak idare eder. Şimdiden söylesek sonradan demesinler «fırsatçı» diye... Çeşmeler kapandı hemen fiyatı yükseltti ha demesinler... Hem canım yirmi metrelik yer ile taa dağın tepesi aynı olur mu? Yirmi metrelik yer ile dağın tepesi bir mi? Aşağıdan yine bir lira alırım. Ama dağın tepesinden bundan böyle yüz elli... Duyduk duymadık demeyin... Evet yüz elli! Kim ne diyebilir? Hiç... Hüsen ağanın o orta boy desti kadar şişeleri yüz elli yapıyor, bizimkiler onların üç dört katı niye yüz elli yapmasın? Tamamdır... yarından itibaren yüz elli. Alan alır almayan açıkta aklır. Bunun fiyatını kim koydu böyle? Kanun mu bu? Her kimse... neyse bozmayalım ağzımızı belki babamız koymuştur... İlk kim başladıysa dağa su çekmeye o koymuştur muhakkak... İhtiyar, babamdan eskidir burada. Belki o... Aklı ermez bunağın! Der mi fiyatını iyi koyalım ilerde böyle böyle olur sonra yaya kalırız. Bu zamanda bir lira ne ki ihtiyar? Bir lira bir lira daha... ne olur? ne biriktirebilirsin ne karnın doyar... Senin işin iş tabii. Beş eşşek, iki üç küçük çocuk. Ver ellerine beşer kağıt sür dağa. Topla

parayı sonra. Günde yüz lira kazansam ben de... Ohhoo... Babamla anlaşmış mıydı peki bu ihtiyar? dağın öte yanına sen çek bu yanına ben diye? Sınırları kendileri mi koydular acaba? Müşteriler bu yüzden mi ayrılmış? Benim müşterilerim niye ondan almaz? Kafam iyice karışmaya başladı gene. Biz bu işlere akıl erdiremiyeceğiz anlaşılan. Remziyi bulsak konuşsak, sorsak, anlatsa bize bir şeyler... O bunların cevabını bilir... O bilmese Doğan abi bilir... Servet bilir... Bir bilen bulunur elbet. Peki diyelim yüz elli yaptık, Nasıl haber vereceğiz? nasıl söyliyeceğiz:

— Artık yüz elli... oldu diye.

ÜÇ GÜN SONRA

Yokuş yukarı... yokuş aşağı... yokuş yukarı... yokuş aşağı...

BEŞ GÜN SONRA

Tenekeleri inşaatta varillere boşaltıyorum. Variller yarıya kadar dolu iki üç yük daha alır. Şimdi alacağımız dört yük. Tam ayrılacağım sıra Nevruz usta:

— Kaplan al şu borcumuzu.

— Acelesi yok be usta.

— Al canım al işte... hazır para veriyoruz naz ediyor...

— Usta fazla verdin ha.

—Tamamdır tamam... kaç gündür sen eksik alıyorsun... İhtiyarı senden fazla mı severiz ona yüz elliden ödiyelim sana bir lira. Parayı ben versem hoş ses etmem ya... Nasılsa ben vermiyorum.

— İhtiyar yüz elliden mi veriyor suyu!

— Yüz elliden ya... ongündür.

— Deme usta...

— Sen uyuyorsun oğlum.

— Sağol usta sağol... hadi eyvallah

— Senin hakkın

— Sağol usta

«Senin hakkın... senin hakkın...» Demek yüz elli bizim hakkımız... Usta da söylediğine göre... Demek on gündür ha vay ihtiyar kurt vay... Düşünmez mi çeşmelerin kapanacağını? Biz gerçekten uyuyoruz. Vakit varken şunu yüz elli yapalım dememiş midir? Madem ki ihtiyar başlamış yüz elliden satmaya, bizden günah gitti. Peki:

Nasıl söyliyeceğiz?

Akşama kadar daha altı yük boşalttım. Ama hiç birinde 'yüz elli' diyemedim. Çeşmede, yolda, inişde çıkışta hep ama hep kafama takılan yüz elli mi, yüz mü? Tamam diyorum be sefer mukakkak... Tam sıra söylemeye geliyor susuyorum. Söyliyemlyorum. işi kesmeğe karar verdim. İçimden bir ses sürekli 'söyle söyle' diyor bir diğeri 'Yazık değil mi bu fakir fukaraya' diyerek engelliyor. Iki arada bir derede kalıyorum

— Borcunuz yüz elli kuruş hanım teyze...

— Ne yüz ellisi?

— Duymadınız mı artık bu günden itibaren yüz ellidir.

— Aman oğlum hiç iyi etmedin. Bir lirayı bile zor verirken bunca insan şimdi ne yapacaklar?

Aman ana sen de... Zaten kararımız doğru dürüst veremiyoruz bir de sen tıkama yolları...

Hüsen ağanın karısı ve kızı evden çıkıp babalarını karşılamağa yola çıktılar. Karanlıkta görünmez

olduktan bir süre sonra, yokuşun dik bir yerinden önce atın başı göründü. Ardından araba ve daha arkalarında adam, karısı ve kızı. Arkadan destek oluyorlar arabaya. Sarsıntıdan şişelerin kırılmaması için ellerinden geleni gösteriyorlar. Bir ara duruyorlar yolun geçilebilecek yerlerini seçerek devam ediyorlar sonra. Evin önüne geldiklerinde durdular. Atı arabadan ayırdılar. Bahçede bir yere bağladılar. Suyunu verdiler, yem torbasını boğazına geçirdiler. Sonra başladılar yavaş yavaş, dikkatli şişeleri indirmeğe...

Kendi bahçemizde dolaşarak, bir şeyler yapıyormuş gibi oyalanıp şişelere baktım. Öyle canım tenekenin dörtte biri bile değil!

— Vay Hüsen ağa, vay Hüsen ağanın şişeleri!

Ne yapacağımı bilmez bir haldeydim. Şaşkındım. Yarın ne yapacaktım? Kocaoğlan ile beraber yarın bir Karşıyakayı, çamlığı dolaşmalı mıydım? Biz de Hüsen Ağa gibi satış yapabilir miydik? Alan olur muydu? Günde beş altı sefer yapsak yeter.

— Bitmeden almasana

— Bir tanecik be ana

— Yağın bereketi kalmıyor sonra

Haftanın üç ya da dört günü patates pişer bizim evde.

—Demek yarından itibaren yüz elli

— Bakalım suyu nereden bulacağız?

— Biraz daha bekleseydin

— Bekliyecek bir şey yok, ihtiyar on gündür yeni fiyatla satıyor.

— Başka hiç çaresi yok mu?

— Yok dedim ana olsa...

— Hangi kuyudan çekeceksin? belli mi?

— Bakalım hangisi müsaade edecek... Su bulmama durumu var.

— Abin kahvede miydi?

— Oralardan hiç geçiyor muyum?

— Dün geldi bugün eve uğramaz oldu. Diyor mu üç aydır evde yoktum. Ne var ne yok... aç mısınız tok musunuz... hiç hiç...

— Üzerine fazla gitme... canı sıkılıyor herhal.

— Sen bir uğra bak bakalım kahvede mi?

— Peki bakarım...

— Ben de çıkıp komşuları bir dolaşayım. Otur otur canım patlıyacak. Şu oğlanı bir evlendirseydik... yalnızlıktan kurtulurduk hiç olmazsa.

— Bizi hiç düşündüğün var mı?

— Sen daha askerliğini yapmadın oğlum.

— Göçmen Yaşar yaptı mı?

— Onun adı üstünde göçmen... Çalışırlar çalışırlar babalarına analarına verirler sonra onlar evlendirirler. Aldıkları kız da üç gün sonra başlar çalışmaya...

— Yani kızı çalışsın diye mi alıyorlar.

— Onlar boş oturanı beslemezler bizim gibi.

— Şimdi yani biz askerlikten önce evlenemez miyiz?.

— Eh öyle gibi.

— Neden peki askerliğini yapmamışı adamdan sayılmazlar ana?

— Askerliğini yapan anlar hayatın ne olduğunu.

—

— Askerliğini yapan sayılır çevresinde.

— Peki ama bu bakkalın oğlu Metin'i sayıyorlar gibi geliyor bana.

— Onlar zengin, paralı.

— Doğan abi?

— O da okuyor.

— Demek ki para ve okumuş olmak gerekli adam yerine konmak için...

— Paran varsa sayılırsın oğlum. Boşuna mı demişler para para para diye...

⁂

Duvarın yerden olan yüksekliği iki metre. Karanlıkta yürürken dikkatli adımlar atıyorum. Küçükken korkudan yaptığım gibi yine kendi kendime konuşmaya başladım. Şimdi de korkuyor muydum acaba? Neden korkuyordum? Yarından mı? Yarın:

— E... E... E ne yaparsınız teyzecim... Ne yaparsınız ustalar? Ne yaparsınız bütün müşterilerim... velinimetler... Valide hanımlar... Gelinler, yeni evliler, evde kalmışlar yaşamak kolay mı? Zor hem çok zor... Ekmek parası araya girince hatır kalmıyor... Biz de yaşamak için mücadele veriyoruz. Herkes veriyor tabii... Hüsen ağanın şişeleri yüz elliden gidiyor... Bizimkiler niye gitmesin. Hem yükü yüz elli. Onun sadece bir şişesi yüz elli... Hüsen ağa kırıyor parayı... Garip Kaplan ne yapsın şimdi? yüz elli. yapmasında napsın ha? Ben çok düşündüm başka çaresini bulamadım. Siz bulursanız onu yapalım. Kim koymuş hem sonra bu bir lirayı bellisiz... Sonra kim koyarsa koysun! O bir lira dedi diye sonsuza gidecek değil ya... Baksanıza hiç bir şey ilk çıktığı gibi duruyor mu? Ekmek otuz kuruştu yüz kuruş oldu... Daha da artacak diyorlar. Kemeraltından yirmi beş liraya aldığımız ayakkabıları yetmiş beşe almadık mı? Hani nerede o yirmi beş liralık ayakkabılar? ha hani nerede? Yok, çünkü... Her şey almış başını gidiyor. Koşar adım hem de... Yetişebilene helâl olsun. Bir bardak çay alt tarafı... altmış kuruş... Ismarla

bakalım eskisi gibi sağa sola... Hüsen ağa gider çalar kapıyı:

— Efendim suyunuzu getirdim. Kaç şişe demiştiniz? Üç, buyrun afiyetle için. Öyle diyorlar efendim... Şifalı da diyorlar. Mideyi temizliyor evet... Ben hiç mide sıkıntısı falan çekmem önce allahın sonra bu suyun sayesinde... Zahmet mi olurmuş efendim? Görevimiz...

— Günaydın efendim... Nasılsınız? Sağolun sağolun... Boşaldı mı yine şişeleriniz? Boşalır efendim n'olacak... Boşalacak ki satalım değil mi efendim? Üç şişe mi? Beş alın efendim... mademki çabuk bitiyor... Sadece altı lira efendim... Yoksa bozuğunuz kalsın, sonra alırım, aman efendim rica ederim.

— Aman efendim sizin için yirmi lira ne ki? Beyefendi kızar mı yok canım koskoca beyefendi sizin gibi bir hanımefendiye yirmi lira için laf söyliyebilir mi? Yüz lira mı? yok efendim o kadar para olsa çalışır mıyım bu saatlara kadar...

— Kaplan dağda su satar efendim. Yüz kuruştan dört tenekesi... Ya ucuz tabii ama ne yapsın işte... Öyle gelmiş gidiyor...

— Ailesine bakar aldığı o parayla... En çok yirmi yük satar yirmi lira kazanabilir... Hepsini alamaz paranın... Yarısını deftere yazar. Bizim şişeler niye yüz elli mi? öyle gelmiş efendim... öyle gelmiş gider ya...

O ne? Çukulata çarşıdan geliyor... Bu saatte! Allah allah... Şansa bak... Aman oğlum Kaplan artık bu işi bir bitir bakalım... Gülümseme, selamlaşma... Artık yeter konuşalım biraz da, değil mi? Sakın yanlış bir hareket yapıp kaçırmıyalım elimizden...

Heyecanlanmıyalım... Kibar olalım... Geliyor işte... Geldi... Ya allah ya cesaret...

— Merhaba.

— Merhaba... Nereden böyle?

— Bakkaldan.

— İyi.

— Ne iyisi?

— Hiç iyi işte...

Tuh allah kahretsin ne iyisi tabii? nereden dilime takılır.

— Bakkal Yusuftan mı alış veriş ediyorsunuz?

— Ondan, bir şey mi vardı?

— Biz de ondan alışveriş yaparız da.

— Ama hiç karşılaşmadık.

— Ben sizi görüyorum ama siz pek

— Ben görmüyor muyum yani?

— Siz de görüyorsunuz da hiç konuşamıyoruz...

— Neden konuşuyoruz ya.

— Öylesi değil işte...

—.....

— Yani şöyle bir yerde oturup demek istedim...

— Bu pazar zeytinliğe gelmedin.

— Çalıştım... bir kere geldim sizi görebilir miyim diye baktım, ama yoktunuz...

— Ben de gelirsiniz diye baktım...

— Çalışmak zorundayım...

— Niye öyle utanır gibi söylüyorsun... Çalışmadan olur mu?

— Yok utanmak değil ama ben daha iyi bir işte çalışmak isterdim...

— O da olur ilerde...

Utanır gibi mi söylemişim... Hiç düşünmedim

bunu. Yaşamımız çalışmaya bağlıyken niye utanacakmışım? Ama dediği gibi ilerde daha iyi bir iş bulursak. Su satıyor olmak şimdi karşısında, belki, onun utancıdır bu söyleyiş tarzı. Bize şimdiye kadar iş seçmesini öğretmediler. Hangi işi bulduysak ona koştuk. İş seçme diye bir şansımız hiç olmadı. Ama kimbilir belki dediğin gibi ilerde? Su deyip de geçmemek lazım ama. Bir bilsen Hüsen ağanın bu sudan kazandığı parayı! Senin babanın koca dükkanı bile kazanamaz sudan kazanılan parayı...

Şimdi yeni yol boyunca ilerliyoruz. Karanlık ve bizden başka kimseler yok, aramızda bir metre mesafe. Yanyana yürüyor olmak aylardır düşlediğim bir olay. Yol hemen bitiverecekmiş gibi geliyor. Halbuki daha elli metreden fazla yolumuz var. Çukulata ile beraber olmak, kalbimi kökünden söküp atmak önüne. Her şey onunla güzel. Anlasın bunu. Onsuz olunmayacağını. Büyülü bir an sanki. Hiç bitmesin yol ve zaman. Sonsuza kadar, ölünceye kadar bu şekilde yürüyelim... Benim için şimdi yalnız, o, var. Başka bir şey düşünmüyorum. O bana gülmesin hiç isterse, konuşmasın ama yalnız yanımda bulunsun. Yanımda yürüsün. Bu gece burada yürüyen biziz işte. Başkası değil, biz. Çukulata ile ben. Başkaları olamaz. Zamanı yutuyoruz sanki. Geçen sadece bir kaç dakika. Beraberlik sadece bir kaç dakika ama benim için koca bir yıl... Bu an hiç bitmesin istiyorum. Böylece dursun her şey...

— Eve geldik! daha gelecek misin?

— Sizden hiç ayrılmak istemiyorum...

— Sahi mi?

— Hı.

— Yanınızda yürümek çok güzel...

— Ne güzel şeyler söylüyorsun.

— Şey...

— Bir güzel şey daha mı söyliyeceksin yoksa?

Ne kadar rahat... Ben onun kadar rahat olamıyorum. Niye?

— Şey... diyecektim... şeyi söyliyecektim...

— Neyi hadi ama geç kalıyorum eve...

— Bu pazar... bu pazar zeytinliğe geleceğim...

— Onu mu söyliyecektin?..

— Bir şey daha söyliyecektim.

— Eh söylesene canım...

— O bisiklete bir daha binmesen olmaz mı?

— Hangi bisiklete?

— Pazar günleri bindiğin.

— A a neden ama?

— Hiç istiyorsan bin tabii.

— Kıskanıyor musun yoksa? ha? Bak sen... Peki peki binmem bundan sonra... Pazara gel? Hadi iyi akşamlar...

— Iyi akşamlar...

Gitti.

Yeşil parmaklıklı evin bahçe kapısını usulca açtı ve gitti. Sarmaşıklar arasından geçerken el salladı dönüp. Birden garip bir sevinçle doldum. Bir hazine bana kollarını açmıştı. Hiç bilmediğim bir alemin içinde yürümüştüm. Geriye dönerken aklım hâlâ ondaydı. Onun yanında yürümüş, onunla konuşmuştum. Belki altı aylık bir aradan sonra ilk kez. Ilk olmanın heyecanı bu olmalı. ILK'te her şey büyülü değil mi? Inanılmaz değil mi? Unutulmaz... Niye daha önce olmamıştı. Daha önceden onun yanına gidememiştim. Içim içime sığmıyor. Ne yapsam? Gidip birini bulsam anlatsam... Sevincimi paylaşşam. Biraz önce işte şuradan onunla beraber geçtik. Şurada konuşuyorduk. Bu evin önünde olduğumuz sıra beni pa-

zar gününe beklediğini söyledi. Kimselere anlatmam bunları. Bunlar yalnız benim... Ama Kalender bilse de? O benim en iyi arkadaşım. Onun benden, benim ondan hiç bir gizlimiz olmadı şimdiye kadar. Hepsini anlatmam ama... Aslında Çukulataya ne diyecektim? 'Bu pazar gezmeğe gidelim mi' diyecektim. Söyliyemedim. Neyse olsun onu da bir başka sefer söylerim artık. Hepsi birden olmaz ya... ««Nereye» diye sorarsa? Çamlığa gideriz derim. Osman anlattı. Herkesler oraya gidermiş, Çamlıkta gezerlermiş... Osmanın kaç tane sevgilisi var? Birden fazla olması doğru mu? Şimdi Çukulata benim sevgilim mi oldu? Sorsa mıydım? olur mu canım? Artık eve geç de dönsek olur. Tadını çıkarayım bu anların. Gezeyim biraz tek başıma. Ne güzeldi gözleri... Hiç bu kadar yakından bakmamıştım. Yanyana yürüdük onunla? O kadar korktuğum halde bayağı iyi konuştum demek! ne dedi «Ne güzel şeyler söylüyorsun» güzel şeyler söyledim canım. Doğrusu bu. Sizinle yürümek ne güzel bile dedim. Daha nasıl konuşulur? Bu kadarını Osman bile konuşamaz... Siz bir şiirsiniz bile diyecektim. Onu ezberlemiştim ama bak unuttum işte... Boşver... Onu da bir başka sefere söylerim. Hepsi bir arada olmaz ya...

Kahvenin dışında bir sandalyeye oturdum. Kalender'i buradan geçerken görürüm. Kahveci sormadan yarım çayı getirip bıraktı. Altı kollu bir iskambil partisi gürültüyle gidiyor. Birbirlerine gizliden işaret veriyorlar. Pek tanıdık kimse yok içerde. Bir Hasan, bir Sülo. Yalnız kalender ile konuşacağım bu gece. Benl yalnız o anlar bu konuda. Başkasına açılamam zaten. Kalender ile şöyle böyle iki haftadır görüşmüyoruz. Amma işe dalmışız. Kaybolmuşuz dünyadan. Candan arkadaşlarımızla bile oturup iki satır konnuşamıyoruz!

Servet ne demişti bu Kalendei için «Ondan zarar gelir, fayda gelmez» ettiği lafa bak! Biz kaç yıllık arkadaşız... Ne zararını gördük? Bir adam hakkında hemen karar vermiyorlar mı? Bize ne zarar getirdi bu güne kadar? Canımızı veririz birbirimiz için... Hem tek söz söylemeden... ya... Bizim arkadaşlığımız böyledir işte. İlk içkimizi onunla yamanlarda içtik. Dayım öldükten sonra bize miras olarak geçen tırtıllı küçük rakıyı almıştım evden. O da şambali aldı, fıstık aldı, çıktık yamanlara. Körfezin karşısında içtik. Sonra sarhoş olmuş gibi yalpaladık yollarda. Halbuki ilk içenleri çarpmazmış. Ama biz onu bilmiyorduk... Sonra tırtıllı şişenin içine su doldurup yerine kimse görmeden koyduk. Aradan zaman geçip su olduğu ortaya çıkınca kimsenin benden şüphelenmek aklına gelmedi. Ben daha çok küçüktüm çünkü. Sigara bile içmediğimi bilirlerdi. Değil içki içmek! İlk kez genel eve de Kalender ile gitmiştik. Bana kalsa o yaşta olası yok tek başıma gidemezdim. Orada ne yapıldığını bilmiyordum zaten... Korkuyordum da! Ya rezil olursam diyordum... İlk kadınla tanışmamız orada oldu. Adı Eserdi. Çok genç ve güzel bir kadındı. Benim ilk geldiğimi anladı. Çok iyi davrandı. Onu çok sevmiştim. Ertesi hafta Kalender'in haberi olmadan yine ona gittim. İlk olduğu gibi davranmamış baştan savmıştı. Ona karşın gelecek hafta gitmekten kendimi alamadım. Yoktu Gitmiş. Nereye gidebilirdi? Yaşlı bir kadın hemen kapının yanında oturuyordu, kapıyı açmadan:

— O gitti, dedi. Gir sen daha iyileri var...

Geriye döndüm. Bütün yol boyunca onun nereye gidebileceğini düşündüm. Nereden gelmiş nereye gitmişti? İlk onda duymuştum varlığımı, erkek olduğumu. İlk adımı atışım olmuştu erkekliğe... bir gü-

ven gelmişti. Bir sevinç içimde. Sonra? sonra yoktu işte. Bir yıldız kayıp gitmişti. Görünmüş ve yokolmuş. O buraya nasıl gelmişti? Kendi isteği ile gelmemişti onu biliyordum ama nasıl gelmişti. Onun kadar genç ve güzel bir kadın... anlamıyordum. Genelevi dolduran kadınlara bakıyordum. Hepsi o köyden bu köyden yada falanca bir kenar mahalleden gelmişlerdi. Nasıl oluyor da yalnız onlar geliyorlardı. Niye yalnız onların gelebileceği bir yerdi burası? İstiyerek gelmezlerdi. Öyleyse onların geleceği başkaları tarafından mı hazırlanıyordu. Niye aralarında şöyle zengin takımından biri yoktu. Onlara yasak mıydı buralara gelmek? Yoksa işin içinde başka bir şeyler mi vardı? anlayamadım neler olabilirdi? Bunu bir bilene soracaktım.

İçki paralarını hep Kalender öderdi. Benim ona ayak uyduracak halim yoktu. Onun bu kadar çok para harcamasına kızardım. Niye hiç yarını düşünmezdi? Cebindeki paraları o gün bitirmek zorunda mıydı? Bu konuda yavaş yavaş ona kapılıyordum ama çok çabuk ayılıyordum. Çünkü ben yarınımı düşünmek zorundaydım. Onun için ise, yarın yoktu, çünkü yarın ona yeni paralar getiriyordu. Bazen ondan borç isterdim ne yapar eder istediğim parayı verirdi. Tamamını bulamadığı zamanlar «Bununla idare et» der utanırdı sanki. Rahmi askerden geldiği zamanda almış manifaturacıya götürmüştü. Bir takım elbiselik kestirmiş. Ama Rahmi bu işe hiç memnun olmamış sonradan bir gün bana 'ulan herif bizi aldı götürdü bir şey diyemedik... sanki anamız babamız gibi' dedi. Elbiseyi giydi bu söylediklerine karşın... Ben o kadar konuştuktan sonra giymeyecek sanmıştım. Ama giydi. Kalender için bunlar ufak tefek önemsiz işlerdi. O kendisine göre bir kıyakçılık yap-

mıştı. Ama çok zaman yaptığı taşkınlık hoşuma giderdi. Korkmama karşın. Bir keresinde iyice anımsıyorum, yazdı, mahalle olarak otobüsle Ayvalığa gazmeğe gitmiştik. O gece kimse uyumamıştı. Araba sabah 04.00 da hareket etti. O saate kadar aileler hazırlandılar. Gençler ise şarap içiyorlardı. Araba hareket edince, şarapçılar bitmeyen bir şarkıya başladılar. Tam beş saat hiç durmadan, bir şarkıdan diğerine geçtiler. Kriz gelmişti, ama hoş söyledikleri için onlara katılanlar oldu. Gülmekten kırılıyorduk. Yolculuk çamlar arasında bir yerde son buldu. Kalenderin sevgilisi ile ilişkileri bu yolculukta başladı. Kız, arkadaşları ile katılmıştı geziye. Herkes kendine bir ağaç altı seçti. Kilimler serildi yerlere, salıncaklar kuruldu. Mayolarını giyenler denize koştular. Gençler yeni şarap şişeleri açtılar. Deniz çok soğuktu. Bacaklarımızı alıştıra alıştıra ilerledik suda. Kimileri giremedi. Uzun süre gittiğimiz halde su boyu geçmiyordu. O gün güneşin ısıtmayacağı tutmuştu denizi. Öğleden sonra girmek üzere çıktık. Çamların temiz havasında getirdiklerimizi yedik. Top peşinde koşturduk. Sonra uykuya çekildik. Güzel, güzel uyuduğumuz bir sıra birden bağırışmalar geldi kulağımıza. Uyandık. Biz uyurken millet tekrar denize girmiş. Gördüğümüz manzara pek hoş değildi. Kalenderin sevgilisi ile gelen kızlardan birisi, denizin uzaklarında bir yerde bir araba lastiğine tutunmuş gidiyor, bağırıyor, yardım istiyordu. Sonra lastiğin ters döndüğünü gördük. Durumun ciddiyetini anlıyan geçler koşarak kendilerini denize attılar. Öğleden sonra çıkan rüzgâr kızı açıklara götürüyordu. Uzun bir uğraştan sonra ilk yetişen Ali oldu. Kız suda çırpınıyordu. Lastiğe tutunmuş olması hayatını kurtarmıştı ilk anda. Ali düzgün kulaçlarla yakaladı ve yavaş yavaş geriye dönüş baş-

ladı. Böylelikle tatsız bir olay önlenmiş oldu. O günun ikinci olayı ise bizim başımızdan geçti. Akşam üstüydü. Şehire indik. Kalender'in sevgilisi paytonla geziyordu. Biz de 'restorant' yazılı bir yere oturmağa karar verdik. Oturuşumuzdan yarım saat geçtiği halde kimse gelip ne içeceksiniz diye sormuyordu. Garsonu çağırdık. Bize servis yapamıyacağını söyledi. Neden dedik? Üye olmak gerekliymiş. Şef garson geldi. O da aynını tekrarladı. Bunun üzerine Kalender isyan etti.

— Burada bunu belirtecek bir yazı görmüyorum. Servis yapmak zorundasınız

— Buraya yalnız üye olanlar girebilir

— Böyle bir yazı olmadığına göre... Servis yapmak zorundasınız... Parasıyla değil mi? Ne varsa getirin... Kaç paraysa...

— Bağırma, dedi adam.

— Bağırıyorum n'olacak?

— Bir araba dayak yersiniz

— Görelim bakalım

Garsonlar başımıza toplanmaya başlayınca Kalender'i ikna ettik. Kalender söylene söylene ayrıldı ordan. Bize kızmıştı. Onu arkalamadığımız için... Ama biz ne yapabilirdik! Üye bile değildik! Üye diye zenginleri kastetmiştir herhal. Kalender'e kalsaydı kavgadan çekinmezdi. Öyle inattır, O. Sonra herşey unutuldu. Ama adamlar haklıydı. Biz üye değildik ki!

Saata baktım dokuz olmuş. Kalender gelmiyecek herhal... Yada erken gelip eve geçti.

Kalender ile bir başka sefer bir pavyon artistinin elbiselerini almak üzere küçük bir otele gitmiş ve orada polis hüviyetine bürünmüş, bağırıp çağırmıştık ama adamlara yutturamadığımz gibi fedaileri de yerden biter gibi başımıza toplanmışlar ve biz alttan almak

zorunda kalmıştık. Bir başka gece bir pavyonda dayak yedik. Ertesi gün yanımıza bir kaç arkadaş aldık. Pavyonun altını üstüne getirip intikamımızı aldık. Kalender ile neler gelmedi başımıza. Bir mahalle, kız yüzünden bizi kovaladı. O gün güç bela kurtulduk. Bir geceyi karakolda geçirdik. Bir başka olayda şöförler arasında kaldık. Ne günler geç;rdik canım. Böylece arkadaşlığımız büyüdü. Canciğer, ayrılmaz olduk. Birbirimiz için canımızı verir hale geldik. Böyleydi bizim arkadaşlığımız. Servet de kalkmış neler diyordu Kalender için... Kalender benim en iyi arkadaşım be... Ondan bana ne zarar gelirmiş! Hem sonra gelirse gelsin... ne olur? Onun canı sağolsun...

Çayın parasını verip kahveden kalktım. Evlerine bir bakayım. Belki gelmiştir. İşte evleri.

— Kalender... Kalender... Fıyyyy, Fıyyyy

Perdeler kıpırdadı. Annesi göründü pencerede

— Kaplan oğlum sen misin?

— Benim Şefika teyze

— Gelecek misin?

— Kalender'e bakmıştım yok galiba

— Daha gelmedi... Nasıl annenler?

— İyidir hamdolsun

— Kalender'in eve uğradığı mı var? Kaç gecedir saat kaçta geldiğini bile...

— Ben belki gelmiştir diye bakmıştım... Hadi hoş...

— Sözde bu akşam erken gelip beni sinemaya götürecekti... Bekliyorum işte.

— Gelir herhalde söz vermişse

— Kaçıncı söz verişi

— Ben artık gide...

— Baban hastaneden çıkmadı değil mi?

— Çıkmadı daha

— Aman Allah kurtarsın... Zor şey hastalık... Bizlerin işi değil ama hep bizi bulur körolası... İyi yiyecek iyi giyecek ister... Bakım ister... Geçenlerde ben de sarılık olmuştum geçinceye kadar canım çıktı. kendimden geçtim.

— Geçmiş olsun... Kalender'e aradığımı söyler misiniz?

— Ama daha tam manasıyla iyi olmadım işte... Söylerim söylerim... Ilaçlara hala devam ediyorum. Kırgınlığı atamadım üzerimden

— Annem evde yalnız...

— Hoş ilaçlarında pek faydasını gördüğüm yok ya

— İyi geceler şefika hanım teyze... Tekrar geçmiş olsun

—Selam söyle annene... Gelip bekleseydin belki gelir

— Başka zaman

— Bir gün uğrayacağım annene

Çukulatalara giden yola girmiştim farkında olmadan. Pazara daha iki gün var.

Şimdiden pazarı düşünmeğe başladık, belki bu pazar zeytinliğe inemeyiz... Babamı almağa gideceğiz yarından sonra. İki gün çok sıkı çalışıp açığı kapatmam gerek. Sabahları erken kalkıp inşaatlara üç dört yük atarsam günde yirmi beşi bulurum. Yüz elliden hesapladık mı yükü tutarız. Yarın nasıl karşılayacaklar dur bakalım. Bir şey diyen olacak mı?

Florasan titrek ışığı ile Çukulatanın evini diğer evlerden ayırıyordu. Bir parça ışık da zeytinliğin bir bölümünü aydınlatmakta. Gerisi zifiri karanlık. Yeni yoldan gelip geçmekte olan arabalar farlarıyla bir süre ortalığı aydınlatıyor sonra yine eski halini alıyor herşey. Cırcır böceklerinin bitmek bilmeyen ötü-

şünü dinliyorum şimdi. Yeni yolda bir ileri bir geri gidip geliyorum. Buralarda dolaşmak buralarda bulunmak, havasını koklamak bana sonsuz anlatılmaz bir zevk veriyor. Çukulatayı görmesem de olur artık. Sanki şimdi o evden çıkıp gelse bu anın büyüsü bozulacakmış gibi. Yeni yolda dolaşıp turlayan yalnız ben değilim

Gençler göçmen kızları için geliyorlar. Onlar beni tanırlar ben onları. Bazen selamlaşırız. Gece herkesin gizini saklar. Biz şimdi gecenin bu saatinde neler düşünerek buralarda dolanıyoruz... Düşündüklerimiz ise kimbilir nelerin içinde? Bizler akıllarına geliyor muyuz acaba? Çukulata, kendisini sevdiğimi biliyor mu? Sabahları uyanınca ilk onun aklımda olduğunu, onun için neler yapabileceğimi onu kaybetmenin benim için neler olduğunu düşünebilir mi? Benimle neden konuşuyor acaba? sevdiğini düşünemiyorum. O öylesine uzak geliyorki bana, Ulaşılmaz bir olay, yükseklerde bulutların üstünde bir damla... Gökkuşağı. Zeytinliği geçerken son kez ışıklı pencereye bakıyorum. Gölgeler gidip geliyor. Uzunlu kısalı. Zeytin ağaçlarının arasından geçiyorum. Ağaçlar donmuş gibi. Gündüzün o canlılığı yok. En küçük kıpırtısı yok. Dağ yolu başlıyor. Engebeli yolda düşmemek için düşlerden kurtarıyorum kendimi. Tepelere tırmandıkça İzmir'in ışıkları beliriyor. Binlerce reklam ışığı göz kırpıyor. Yapı kredi bankasının leyleği kanatlarını açıp kapıyor kanatlar yıllardanberi bir aşağı bir yukarı... Bir aşağı bir yukarı... Bizim buraların kapıları saat dokuz olmadan sürgülenir. Hayattan bu saatlarda vazgeçilir. İçine kapanık bir yaşam sürer gider. Oysa daha bu saatlarda çoğu yerde hayat yeni başlar.

Anam kapının arkasında yaklaşmamı bekliyor.

Tam kapıya geldiğimde anahtar kilitte dönüyor her zaman ki gibi.

— Abin kahvede miydi?

— Yoktu

— Öldürecek bu çocuk beni... Nereye gider? nerede oturur eve ne zaman gelir bilebilene aşk olsun...

— Ana bırak Allahını seversen sanki küçük çocuk... Nereye giderse gitsin n'olacak

— Zaten hep ona arka çıkarsınız... tamam tamam

— Böyle şeylerle üzme kendini

— Tamam tamam... biziz suçlu... Gel şöyle otur da konuşalım bakalım...

— Abimi konuşacaksak...

— Yok yok suyun fiyatını artırmakla hiç iyi etmedin doğrusu

— Neden be ana?

— Yazık değil mi fakir fukaraya... Yüz elli kuruş suya verirse ne olur?

— Ya bize kim acısın ana? Bizim nasıl çalıştığımızı görüyon... Onların çoğu yine fabrikada çalışıyor, salhanede çalışıyor... İyi kötü bir maaşları var, ya bizim neyimiz var ha?

— Ama oğlum ekmek oldu yüz elli kuruş su yüz elli.

— Bunun böyle olmasını ben istiyormuşum gibi konuşuyorsun... Ben ne yapabilirim? Zaten canım sıklıyor ana bir de bunlarla...

— Aman oğlum sakın nazar değmiş olmasın?

— Yok be ana...

— Zübeyr geçerken çağırtayım da bir aynaya baksın. Belki büyü yapmışlardır.

Hatice kadına da söyliyeyim kurşun döksün

— Aman ana bize kim büyü yapacak?

— Öyle deme oğlum bu zamanın kızları... Dur bakayım senin neden canın sıkılıyor... Düşündüğün birisi mi var yoksa?söyle bakayım...

— Yok be ana

— Var var söyle bakayım... Anandan mı saklayacaksın?

— Ne gizliyeceğim

— Söyle öyleyse... Ben tanıyor muyum bakayım...

— Zeytinlikte?

— Dört beş kardeş var ya orada

— Tulumbalı ev...

— Evet

— Hangisi?

— En küçükleri

— Aman oğlum onlar bize göre değil?

— Niye ana?

— Zengin onlar

— Ne olur?

— Bize kız mı verirler

— Vermezler mi?

— Vermezler

— Niye ana

— Bizi adam yerine koymazlar

— Demek öyle

— Hıı

— Neyse ne yapalım... Babama gidiyor musunuz bu hafta?

— Ben gideceğim her zamanki gibi

— Abim gelse bari seninle

— Hiç sanmam

— Gider gider

—Hasta olacak adam mıydı baban... ah ahhh

—

—Her şey kısmet meselesi... Ne güzel işi vardı, amerikalıların yanında. Sen o işi bırak...

— Neden bıraktı acaba ana?

— Bana mı soruyorsun? Kafasından neden olacak...

— Yakında çıkacak gibi ana... çıksa da işe beraber başlasak ne güzel olur.

— Doktor öyle diyor... bilmem ki... bana biraz zayıf görünüyor...

— Canım ana doktor çıkar demişse çıkar... niye kötü tarafından bakıyorsun... giderken meyva al bol bol... portakal al... muz al... muz çok pahalı... elma al... sigara veriyorlar mıymış sordun mu? Geldiğinde beni sigarasız bıraktınız demesin sonra...

— Günde iki tane veriyorlarmış... Benden de ayrı olarak istedi. Hemşireye sordum «olmaz» dedi.

— Olmaz dedilerse götürme sakın ha... başına iş açmıyalım.

— Kızacak yine... bilmez misin huyunu...

— Hemşirenin üstüne at. «Getirdim içeriye almadı» de...

— Abin nerede kaldı? Birden önce gelmez artık... yemek soğudu... Sen de yorgunsun yat... sonra sabah kalkamazsın...

— Komşuya gideceksin... bizi yatırıyorsun...

— Bak şimdi... sabah erken ben mi kalkacağım? Canını sıkma... yarın ilk işim... Zübeyr'in aynasına baktırmak olacak...

— Aman büyü falan yapmışlarsa bırak bozulmasın... hele o, yapmışsa...

— Bu, kız kadın kısmının ne için yapacağı belli mi olur? Hiç yoktan Allah göstermesin keyfleri ol-

sun diye çıldırtırlar adamı... bir sürüsünü duymadık mı?

— Hep duyarsınız bir kere görmezsiniz...

Annem, komşuya geçti. Saat onu geçmiştir. Karşı tepelerde ışıklar ışıklar... Komşunun ağaçları ne kadar büyümüş... manzarayı kapatacak yakında. Bizim ağaçlar ise hâlâ tenekelerde. Bu tenekeler, ninemden kalma. Ona da İstiklâl Savaşından kalmadır varsan baksan. Çekirdek adına ne bulmuşsa hemen bir teneke bulmuş ya da bir saksı. Bazılarını nereye diktiğini bile unutmuş ama onlar gelişmeyi, bir yerden patlak vermeyi unutmamış. Annem, çok değer verir ninemin ağaçlarına. Sık sık sular... yerini değiştirir. Bana kalırsa onları, bu tenekelerden çıkarmak gerek yoksa büyümiyecekler... Topraktan ayrı kalmaları doğru değil. Ağaç dediğin kök salmalı toprağa... anca öyle besler kendini... Tenekenin sınırları, büyümesini önlüyor. Anneme geldiğinde söyliyeyim tenekelerden kurtaralım artık. Topraktan ayırmak kötü. Ama annem diyecektir:

— Hele biraz daha bekliyelim bakalım...

Ne demek istediğini biliyorum. Elli yıldır oradan oraya göçmüş anam... artık yerleşmesi bile onu bu etkiden kurtaramıyor. Sanki yine bir gün göçüverecekmiş gibi hazırlıklı bekliyor.

— Buradan başka bir yere gitmeyiz artık, ana...

— Yeşil sahada olduğumuzu unutma,

Bizim bulunduğumuz yerler, muhtarın odasındaki plânda «yeşil saha» diye gösterildiğinden beri içimizde bir kurt.

— Ben, sordum ama ana... artık yıkamazlarmış... yerleştik biz, buraya... yıkamazlar... yıkmak kolay mı?

— Benim ömrüm «yerleştim artık» dediğim an-

lar taşınmakla geçti oğul... Göçmen evlerini bugün yarın yıkacaklarmış...

— Onlar yol üstü... Hem yer göstermişler ev sahiplerine...

— Gösterdiler, ikinci tepelerden!

Annem, gitmeden önce lâmbayı kısmamı istemişti. Kalktım, kıstım. Odanın içi çok sıcaktı. Boğucu bir sıcaklık... bir saniye içinde terlediğimi öteki saniye içinde üşüdüğümü hissediyorum. Boğuluyorum gibi... kendimi, yine dışarı attım. Uyku tutmayacaktı. Zorlamak geseksiz. Abim de nerede kaldı? O anda annemle abimin arasını düzelteceğim diye koşuşmalarım geldi gözümün önüne... niye uğraşıyordum sanki? Onları barıştırmak benim elimde mi bakalım? Onları uzlaştırmağa çalışmak nereye kadar doğru? Nedenini bilmiyorum ama galiba bu işin düzelmesi benim elimde değil... onların arasını bozan neyse o aradan kalkmadıktan sonra araları düzelmez... hem de öyle. Bundan sonra aralarını bulacağım diye koşuşmayayım bari... Her şeyi zamana bırakalım... Zamanın hepsini ortadan kaldıracağına eminim. Sinemaların sesi kesildi. Birinci film bitmiş olacak. İşte plâk dönmeye başladı. Annem «arap» dedi. Arap mı kız canım? Biraz esmer... Neyse bunu bırakalım şimdi... yarın ne yapacağız bakalım? Nasıl söyliyeceğiz? Yüzelli kuruş nasıl deriz? Çeşmenin yanındaki o eve, olası yok söyleyemem... Sadece yirmi metre... yüz kuruş tamam orası için... orası yüz kuruş olunca dağın tepesi yüzelli olur tabii.. kimse bir şey diyemez... Evet yüzelliden istiyen alır almayan hava alır... Yakında babam çıkacak hastaneden... para gerek... Bugün yarın çeşmeler kapanacak... Kuyudan kaç yük çıkarabiliriz? Olsa olsa en fazla onbeş yük... o da alıcı bulursa...

Artık yapmalı. Kararım kesin. Dönülmez. İhtiyar yüzelliden veriyor. İçeriye girdim. Yatağa uzandım. Uyumuşum. Düşümde yüzelliden satıyordum. Müşteriler «hayır hayır» deyip geçiyorlardı. «Çok pahalı» diyerek kapıyı kapatanlar vardı. «Niye yaptın bunu» diyenler vardı. Kimisi «ayıp ayıp» diyordu. Ben onlara dert anlatmağa çalışıyordum. «Hüsen Ağa'nın şişeleri yüzelli kuruş ona bir şey diyen yok» diyordum, «neden benim koca koca tenekeler yirmibeş kuruş olsun?» diyordum. Söyleyin bakalım, bilen var mı? Babam öyle satıyordu, evet doğru ama bakın şimdi babamın haline! Hasta oldu beş kuruşu yok... Sonra çeşmeler kapanınca ne olacak? Biz ne yapacağız? Bizi düşünen kimse yok... yok... yok...

İçime garip bir şeyler doluyor. Korku, belirsizlik... Yeni fiyat nasıl karşılanacak? En önemlisi ben nasıl söyliyeceğim? İhtiyar hemen söylemiştir, o utanmak nedir bilmez. Onun müşterisi çok, «isteyen alsın» deyivermiştir. Biri gitse beşi, onu geliyor. Her gün yeni yeni insanlar... evler ikinci tepeler dolmak üzere... İhtiyar bu, kestirip atmıştır «yüzelli» diyerekten. Kaçın kurasıdır o... bizim gibi mi? Usta bize söylemese biz daha uyuyacağız. Bir liradan devam. Uyuyoruz canım, baksana şeyi de duymamışız Koskoca milletvekilini öldürüyorlarmış... Remzi'nin dediğine göre iyi de adammış. Önce fuarda hücum etmişler sonra Eşrefpaşa'da. Neden acaba? Iyi adam olduğu Remzi'nin mektubunu kitabına almasından belli zaten. Remzi iyi adam demişse iyidir. Ben onu bilir onu söylerim. Ama bu Remzi de Kalender için Servet gibi konuştu. Sözüne güvenilmezmiş... Bize ne herkes kendi bacağından asılmaz mı bu dünyada? Sözüne güvenilmezse güvenilmesin... Ben severim Kalender'i. En iyi arkadaşımdır.

Şimdiye kadar hiç bir isteğimi geri çevirmedi, hiç «hayır» demedi bana. Herkes ne derse desin. Ama bu Remzi niye? Neyse şimdi bırakalım bunu da, gelelim para meselesine... Para önemli... çok... hem de pek çok... Yüzelli deyiveririm birden.

— Yüzelli oldu teyze... duymadın mı? Ihtiyar yüzelli yapalı kaç gün oldu... Sağır sultan duydu. Dağ taş duydu. Herkes yüzelliden alıyor artık. Siz de haklısınız tabii. Ama babam yakında hastaneden çıktı, çıkacak. Para lazım valla... yoksa yapar mıydım böyle şey? Bilmez misiniz beni? Bir yıldır su çekiyorum size, bir günden bir güne dedim mi «para» diye? «Borcunuz birikti» dedim mi? Ama şimdi zorum var. Vallah billah olmasa. Kocaoğlan sen söyle doğru değil mi? Sen söyle... söyle... söyle. Parasız vermediklerini söyle yemleri. Bakkal yirmi lira için kaç kez çıktı karşımıza söyle. Hep kabahat babamda galiba. Vallahi öyle gibi... Hiç düşündü mü bak, biz vakti zamanında bunu bir liradan sattık. O zamanlar kurtarıyordu belki...

Yarın öbürgün çeşmeler kapanacak, sonra? Ne olacak halimiz? Kimse sormaz vallaha. Babamdan da umudumu kestim gibi. Kaç ay oldu? Dördüncü ay bu. Yoksa? Aman Allah göstermesin!

SABAH ÇEŞME

Ilk otobüsler geçiyor. Saat altıyı on geçiyor demek. Yavaş yavaş millet düşer yollara. En önce biz kalkarız şu yörede... sen ve ben, Kocaoğlan... Anamız da erkenci. Kendimizi bildim bileli, erken, erken.. Aman pamuğa geç kalmıyalım! Inşaata geç kalmıyalım! Suya geç kalmıyalım! Geç kalmıyalım, geç kalmıyalım patatese geç kalmıyalım fırına, tarlaya, ala-

na... İyi hiç uyumayalım bari! Yirmidört saat çalışalım artık.

Tenekeler doldu. Kocaoğlan yanaş bakalım yavaş yavaş, gir gir araya tamam hooop tamam. Kıpırdama şimdi. Kıpırdama be Kocaoğlan. Bak kızıyorum ha! Kasanın boş kısmını elimle bastırıyorum... ama gücüm yetmiyor, uykusuzluk olacak... dengeyi sağlıyamıyorum. Kocaoğlan geri gel! geri gel! Kızdırma beni! Bilirsin kızınca ne olacağını... Allah canını alsın. Tenekeler de amma ağır yahu! Kolum tutmuyor. İş de iş mi? Bir elinle tenekeyi kaldır bir elinle dengeyi sağlamak için karşı tarafı bastır. Sağ elimle deneyeyim bir de. Tamam olacak gibi... oldu... Seni eşşek seni! Eşşek değil eşşek oğlu eşşek! Bak hâlâ duruyor mu yerinde? Alacağım şimdi sopayı kıracağım belini ama! İki teneke yüklendi sıra üçüncüye geldi... denge yine bozulabilir. Tek sayılarda işimiz hepten zor... üçüncüyü kaldırdıktan sonra ayağımı kullanır, elimle yine karşıyı bastırırım. Bu tarafa sarkmaması için bir şeyler yapmalı. Üçüncü tenekeyi de koyduk. Dördüncü tenekeyi almak var, yerleştirmek... Kimseler yok, inadına... Ne olursa olsun yine kendimiz deneyeceğiz. Isterse devrilsin. Rahat vermedin be Kocaoğlan! Ayıp ettin... canım o kadar sıkkın bir de seninle uğraşıyoruz... Hiç beklemezdim senden bunu! Ne bu senden çektiğimiz? Ne bu ha?

YOKUŞ YUKARI... İLK SEFER...

Her zamanki aynı problem... ilk yükü kime boşaltacağız? Kafamın içinde bir uyuşukluk, bir korku... Henüz sabahın mahmurluğu da üzerimizde, gözlerimiz zor açılıyor. Zar zor yükledik tenekeleri. Bu işe bir hal yolu bulmak gerekiyor... ödüm koptu yine devrilecek diye. Sabah sabah kime götürürsün, le-

himlesin. İşin yoksa bekle, kır saçlı yaşlı lehimcinin keyfi gelsin açsın dükkânı... Kaybedeceğin zaman, cabası, lehim parası şu kadar. Hüsen Ağa ne yapıyor o ihtiyar haliyle peki? Ne yapacak takıyor hortumu on dakikada dolduruveriyor! Öyle ya biz adam olmayız canım! Hortum... hortum... neden şimdiye kadar akıl erdiremedik? Bir hortum almayı neden düşünmedik. Babadan kaldığı gibi yürütüyoruz değil mi? En küçük bir katkımız olmadan, düşünmeden... Üç metrelik bir hortum kaç para? Hemen almalıyız. Her gün görürüz Hüsen Ağa'nın hortumunu akıl etmeyiz... Üç metresi olsa olsa iki buçuktan yapar yedibuçuk lira. Yedi sefer attık mı? Yeni fiyatlara göre beş sefer dağı inip çıktık mı? Tamam. Alacağız muhakkak. Başka çaresi yok bunun. Paraya da en çok ihtiyaç duyduğumuz an... Olmazsa pazar günü çalışırız. İyi oldu bu hortumu akıl edişimiz. Hah! dağın tepesine geldik Kocaoğlan. Daha kimse seslenmedi. Öyleyse ne yapalım? Ne yapalım? Gayet basit... eski taktiğe başvururuz. Doğru inşaata. Akşam ki inşaata üç dört yük atarız arka arkaya, hem nasılsa yüzelli oranın fiyatı belli. Ustanın kendisi söyledi ya. Ulen hay çok yaşayasın usta... Eh bugün de bizim kafamız çalışmaya başladı canım. Önce hortumu bulduk sonra da ilk yükleri boşaltacak yeri. İşte inşaat da göründü. Dur çüş aslanım... çüşşşş... şaşırdın yine... geldik ya, işte bundan iyi hazır müşteri mi bulacaksın yoksa ha? Varillerin dibinde su. Şimdi yine indirme derdi başlıyor. Haydi bismillah... Birinci tenekeyi alalım şöyle. Dur dur yahu Kocaoğlan ne yararnaz adam oldun be hay Allah sabah sabah canını almasın... eşşekoğlu eşşek... dur diyorum sana... dur, şuna bakın yahu hiç söz anlıyor mu? Kahredecek beni bugün... Hah bir bu eksikti... düşürdük işte

tenekeleri! Allah belanı versin senin eşşek gibi eyi mi? Çabuk çabuk sular akmadan boşaltalım verille-re... Kocaoğlan'ın üzerine üç teneke varken den-geyi iyi tutamadık işte küt aşağı... bir adım atama-dık tutmak için. Gücümüz yetmez oldu... Eh ulan Ko-caoğlan görürsün sen... sorarım sana bunun hesa-bını. Eyiki ayağıma gelmedi. Ne kötü olur teneke yarası. Ağırlığını bırak, keskin tarafı bir geldi mi üç ay hayır etmez ayak... Kasanın eğildiğini de gördüm hem, elimle tutup karşıya geçeyim dedim, nerede, Kocaoğlan hep kabahat senin bir kez daha Allah be-lanı versin eyi mi? Vallahi nasıl kızıyorum. Şimdi bir sopa alacağım eşşek sudan gelinceye kadar öldüre-ceğim seni... Şuna bakın sanki şu kadar tenekeyi üzerinden atan kendisi değil, nasıl da rahat... Bakış-ları ne kadar masum... sen değilsin tabii canım... sen değilsin suçlu biziz biz ya... kızma bütün söz-lerimi geri alıyorum. Kızma sana değil, sana değil. Şurdan geçen köpeğe, şu varile. Hemen boşaltalım bakalım delindi mi? Biri iyice yamuldu. Sabah yükle-meden belliydi, kolan iyice gevşemiş demek. Tene-keleri kavrayıp acele acele boşalttım. Yüzellilik ilk se-fer uğursuz başladı. Hayırlısı olsun bakalım. Hadi somurtma, ne yapalım? Olan oldu. Bu son teneke delinmiş işte akıyor. Tam köşeden, çok değil ama. Hemen lehime götürmesek de olur. Şimdi iki üç yük daha acele boşaltalım, deeh. Hadi yürü.

YOKUŞ AŞAĞI

Birinci gitti, yüzelliden arka arkaya üç yük da-ha atayım. Nasılsa usta biliyor yüzelli olduğunu. Bi-raz kolayına kaçıyoruz ama ne yapalım? Ilk çatış-mayı, ilk söyleyişi geri atmağa bakıyoruz. Kendili-

ğinden oluyor bu. Halbuki nasıl olsa çatışma kaçırılmaz.

— Yüzelliden, yüzelliden... ne olursa olsun geriye dönülmez artık.

YOKUŞ YUKARI

Şefik ile kız kardeşi geliyor. Bugün erkenciler. Günlerden cuma. Selâdan uyanmışlardır. Hopörleri taa buralara uzanır Şemiklerin. Uyanmışlardır selâda, bir daha da yatamamışlardır, varsan baksan. Uyanamayız diye korkmuşlardır. El ediyor birşey diyecek gibi, dur bakalım, çüş, çüüş, Kocaoğlan.

— Kaplan... Merhaba arkadaş.

— Merhaba Şefik. Hayrola erkencisin bugün?

— Öyle dün geciktik yine. Patron kızmasın diye erken gideceğiz bundan sonra, neme lâzım. Yarım saat önce varalım dedik, laf işitmiyelim. Sonra şeyi söyliyecektim sana.

— Neyi?..

— Bize su lâzım olacak yarın gece için.

— Hayrola ne suyu? Çok lâzım galiba. Bir yük olsa böyle demezsin de.

— Eyi bildin. Çok lâzım olacak. Küçük bir oda daha konduracağım bizim evin yanına. Çoğaldık biliyon. Abim döndü askerden, bunaldık. Yapalım küçük bir yer biraz daha nefes alalım.

— Ne zaman istiyom dedin? Bugüne mi, yoksam?

— Pazara hayırlısıyla. Belki geceden başlarız. Akşama dönüşte biriketçi ile de bir görüşeyim bakayım. Taksitle vereceğdi. Caymasın. Sen biriket çekebilir min?

— Yok, çekerim ama olmaz.

— İhtiyara söylesem çeker mi acep?

— O buralara çekmez sanırım. Sen, bir araba bulucan artık. Çançan arabası.

— Kimde var burada, arkadaşlar da var mı?

— Diyarın araba var. Çeker herhal, bir gör istersen. Ha, şey, yalnız söylemeyi unutmıyalım. Suyu yüzelli yaptık biliyon.

— Yoh bilmiyordum. Ne zamandan beri yahu? Heç habarım olmamış ama iyi yapmışsın yahu?.. Taaa dağın tepesine bir lira azdı canım...

— Vallaha bilmiyorum artık iyi mi yaptık kötü mü? Yaptık işte...

— Fiyatı yükselttiğine üzülür gibisin... Üzülüyor musun yoksa keyfin mi yok?

— Bilmiyorum... her ikisi de olabilir...

— Yüzelli mi yaptık dedin?

— Hıı... çok mu sence?..

— Yok canım... ne zaman çekersin? Bir varil bulduk kapının önüne kondurduk... kireç söndüreceğiz daha...

— Cumartesi sabahtan başlasam olur mu?

— Olur tabii... akşam için hazır olsun da ne zaman istersen o zaman çek... gece bir başladık mı yarım kalmasın maksat... Pazara çalışıyon mu?

— Hayvanı dinlendireyim diye düşünüyorum... Hortum da alacağız. Neyse dur bakalım... pazar hele bir gelsin...

Şefik, ilerilere kadar gitmiş olan kızkardeşine yetişebilmek için hızlı ve kısa adımlarla uzaklaştı. Severim Şefiği, iyi çocuktur, selâmsız sabahsız geçmez. Her zaman halimi hatırımı sorar. Oturur bazen dertleşiriz. Aynı yerde oturmaktan müşterek dertlerimiz olur. Onları konuşuruz. Ulen Şefik... Sakın... sakın aklıma gelen mi? Sen kolay kolay oda falan yapmazsın... dur bakalım biraz kafayı çalıştıralım...

ne olabilir? Ne olabilir? Tamam canım tamam... başka bir şey olmasına imkan var mı? Bugün bizim de kafa Menemen saksılarını geçti. Ne olacak tabii... tabii... Eskişehirli kızı istetecek bu... Ondan oda yaptırmaya kalkıyor yoksa durup dururken neden kalkışsın? İki odaları var... birinde babası, annesi, diğerinde kendisi ile kızkardeşi yatar. Şimdilik başka bir odaya ihtiyaçları yoktur bildiğim. Tek mesele kalıyor... o da kız istemek... başka bir şey olmasına imkân yok... Vay Şefik vay!.. Bizden gizli ha? biz yular mıyız be?.. Sen baksana bizim gözlerimize... Kocaoğlan var mısın çekmiyelim bunlara suyu... anlasın bizi uyutmak ne demekmiş. Ama öyle bir şey yapabilir miyiz? Millet evlensin canım... o zaman bu hayat biraz çekilir belki... Evlenme olmasa bizim bura insanı oda mı ekleyebilirmiş durduk yerde? Neyse hadi biz işimize bakalım. Yarının beş yükünü yüzelliden kurtarmış olduk böylece... Yüzelli kuruş deyince hayret etmedi! Biz, kaç para dersek he mi diyecek yoksa bura insanı? Yoksa bir gün aniden almıyoruz deyip çıkar mı? Öyle ya sınırı aştın Kaplan Efendi deyiverirler adama... Bütün dağ bir gün bakarsın kovasını kapmış çeşmelere yığılmış... yapanı yok mu? Bir sürü... haa o zaman bu işin bir sınırı olmalı, işte onu aşmamak gerekli... Sınırı ne bu işin Kocaoğlan? Ha... biz, bunu bilemeyiz. Bir bilene sormalı... bunu elbet biri bilir. Bu dünya işlerine akıl erdiren biri olmalı... Bunu bilen belki Hüsen Ağa'nın şişelerine de akıl erdirir. Bizim tenekelerin niye daha az satıldığını da bilir... O varsın yamanlar suyu satıyor olsun... Bizim bura insanı bakmaz suyun Yamanlar mı Halkapınar mı olduğuna içer gider... Remzi bilir mi? Belki... Servet? O muhakkak bilir... Suphi de biliyordur. Onlar

okumuş canım her bir şeyi bilebiliyorlar... Dünyaya akıl erdirmek ne güzel... Remzi uğramaz oldu. Akşama kahveye doğru bir uzanalım bakalım. Bulabilir miyiz? En iyisi önce bir evine uğramak, orada yoksa kahvededir ya da parkta... Bu Suphi de akıllı bir adammış canım. Hemen nasıl da deyiverdi. «çeşmeler kapanırsa kuyudan çek, tulumbadan çek, üzüldüğü şeye bak» diye... Karanlıkta yüzünü doğru dürüst göremedim bile ama akıllı adamın yüzünü görmeğe gerek yok ki, karanlıkta bile iki kelime eder anlatır ne kadar akıllı olduğunu... Bütün okumuşlar böyle akıllı mı acep? Biz okusaydık biz de bulabilir miydik her bir şeyleri sormadan?.. Okumadan da bu işlere akıl erdirenler var ama onlar hayat mektebinden mezunlar... O daha zormuş canım! En zor okul, oymuş... Hayat okulundan mezun olmak... kolay olmasa gerek. Işte yine dağın tepesine geldik. Bu yükü inşaata boşaltacaktık... Eyi amele gelmiş işte... İndirmeğe yardım eder hiç olmazsa...

— Merhaba dayı...

— Merhaba sucu...

— Şuna bir el ver bakalım.

— Verelim... kaçıncı yük, bu sabah?

— Daha ikinci... arka arkaya daha iki yük size atacağım.

— Usta neredeyse gelir... Çabuk getirirsen harca hemen başlarız... Kızdırmaya gelmez bizim ustayı... Sinirli adamdır.

— Ben, sevdim sizin ustayı.

— Iyi adamdır. Ben de severim bakarsan... üç yıldır beraber çalışıyoruz...

AŞAĞI YUKARI... AŞAĞI YUKARI... BEŞİNCİ YÜK...

— Emina'nım Teyze... Emina'nım Teyze... Doğan Abi... Nerdesiniz ya? Sucu geldi... sucuuuuu...

— Ne bağırıyorsun ya gene? Gördük geldin işte. Bütün dünyaya yayıyorsun gelişini... Anne, gör işte geldi... bir de gelmez diyordun. Al işte yüzünü kara çıkardı.

— Aman Abi. Bizle yine dalga geçiyorsun. Teyzecim, öyle şey söylemez. Geçen gün de öyle söylemiştin ama, Teyzem «yok» dedi.

— Sen bakma ona, yüzüne karşı söylemiyor. Sen yokken hep bana söyleniyor. «Aman bu Kaplan öldürdü bizi susuzluktan» diyor başka şey çıkmıyor ağzından.

— Yok valla inanmam.

Doğan Abi tenekelerin ikisini aldı, ikisini de ben aldım. Girdik içeri.

—Günaydın Teyzecim, nasılsın?

— Günaydın yavrum, sağlığınıza duacığım işte ne olacak.

— Maşallah sizi oldukça iyi gördüm. Ayaklarınız nasıl oldu?

— Daha iyice sayılır... yavaş yavaş yürüyorum. Bu Doğan, sabah sabah yine seni kızdırıyor galiba?

— Doğan Abim bizi kızdırmadan rahat etmez... Dediğine göre Teyzeciğim sizi susuz bırakmışız yine doğru mu?

— Ah bu çocuk...

— Ben, bilmez miyim Teyzeciğim siz hiç öyle şey der misiniz?.. susuzluktan öldürmüşüm sizi...

— Hah bir araya geldiniz şimdi de beni mi çekiştiriyorsunuz?

— Söylesene şimdi Teyzemin önünde bakayım

haydi... Susuz bırakıyor diye söyleniyor diyen sen değil miydin biraz önce?

— Canım anne sen değil miydin dün fece bana şikayet eden?

Doğan Abi, bana takıla dursun, benim kafamda suyun yüzelli olup olmadığını söyleyip söylememek dolaşıp duruyor. Söylesem belki beni hemen alaya alır... söylemesen olmıyacak... Sonunda usulcacık ama utana utana fısıldar gibi söyleyiverdim:

— Doğan Abi haberiniz var değil mi? Yüzelli oldu.

— Ne yüzelli oldu?

— Su...

— Su mu?

— Hı...

— Niye daha önceden söylemiyorsun canım vallaha almazdık... Yüzelli kuruş mu olurmuş... Sermayeniz su... almazdık vallaha...

— Bunu yüz kuruştan sayarız...

— Olur muymuş artık... amma bir daha... bu son... gider ihtiyardan alırız bundan böyle...

— O bir haftadır yüzelliden satıyor...

— Yapma yahu... bu nedir? Belediye yok diye haracımızı kesiyorsunuz... ha... anlamam aslanım anlamam bize bir liradan çekmeye devam...

— Canın sağ olsun abi...

— Üzmesene canım Kaplan'ı... Sen nasıl biliyorsan öyle yap oğlum... Yüzelli yüzelli... Kolay mı şu sıcaklarda dağı inip çıkmak az bile. Al oğlum şu paranı sen, akşama da bir yük...

— Şu anneme bakın biz burada almayız diyorum da hiç bizi kaale alıyor mu?

— Ehh sen istediğin kadar söylen... su, bizim canımız olmadan oluyor mu?

— Vallaha yaşşa Teyzeciğim... Doğru söyledin Teyzeciğim... ben, nasılsa parasını almışım... sen akşama kadar söylen... ben, gidiyorum. Haydi Allahaısmarladık... Akşama getiririm ikinci yükü.

— Güle güle yavrum.

— Sermayeniz su be... Allahtan korkmazlar... Hele bir Belediye girsin bakalım buraya istediğiniz gibi fiyat koyabilecek misiniz?

ÇEŞME... ALTINCI YÜK...

Çukulata geçti. Gülümsedi. Elinde bir file vardı. Kahverengi bir etek giymiş. Üzerinde çatmalı gömleği. Saçlarını ikiye ayırıp örmüş. Ne kadar yakışmış bu kıyafet ona... zaten ne giyse yakışmıyor mu? Dudaklarında bir tatlılık... bir tatlılık... ballı gibi... Bana bakarken şaşırıp kalıyorum. Sanki her an bir şey söyliyecekmiş gibi bekliyorum. Adımı bir kez söyledi daha... Onun dudaklarında adım ne güzel... İlk günlerden birindeydik. Ben, onun adını biliyordum. Sormuştu. Kaplan demiştim.

Çok güzel hecelemişti ama «Kaplan mı?» «Kaplan mı?» ben o kadar iyi söyliyemiyordum. Bir yumuşak, bir tatlı... Kimse onun gibi güzel söyliyemezdi, eminim. Sonra bir daha adımızla hitap etmedik ama ben onun adını günde yüz kez beşyüz bin kez yineliyordum. Çukulata çukulata... Şimdi bakkala gitmiştir yada manava, döner hemen, biraz beklerim. Yarın zeytinliğe gideceğim. Yarın cumartesi sahi öteki gün o zaman... Şimdi bir söyliyebilsem... Pazar günü çamlığa gitmek için... «Gelir misin?» bir diyebilsem. Kızar mı acaba? Niye kızsın? İster tabii... Kızarsa ya?... Kızmaz, neden kızsın canım? Çeşmeye gelen çocuğa sıramı veriyorum... Henüz iki teneke doldu.

Daha iki teneke var. O dönünceye kadar oyalanayım. Ne olursa olsun bir kez söylerim. Herkes geziyor canım. Osman'a baksana kaç kızla geziyor. Biz, niye gezmiyelim? Kırk yılda birdir zaten gezdiğimiz... Çocuğun testisi de doldu işte... Şimdi yapılacak iş çeşmeyi kısmaktır. Su az akarsa o, gelinceye kadar ayarlanmış olur. Saçlarını ne güzel ayırmış... Annesi mi örüyor yoksa kendisi mi? Annem kendi saçını kendi örüyor... O da örebilir öyleyse. Bu kızın nesini bu kadar seviyorum bilmiyorum. Anlıyamıyorum... gözlerini mi? Yürüyüşünü mü? Yüzünü mü? Böyle ayırmak doğru mu? Bir insan parça parça sevilemez, sevilirse bütünüyle sevilir... her şeyiyle... olduğu gibi... saçlarının omuzlarına dökülüşü ile, yağmurda ıslanışı ile, bakışı ile, gülüşü ile... daha bilmem neyi varsa onunla... Meselâ ben, onun bakkala gidişini severim, elinde fileyi tutuşunu... bana pencereden gülümsemesini, el sallamasını... Ne bileyim yalnız gözleri güzel diye sevilmez insan... boyu posu iyi diye sevilmez insan... iç güzelliği diye bir şey var ama onu nasıl anlıyacaksın, kavun değil koklayasın... O, benimle ilgileniyor... bana selâm veriyor... gülüyor... işte tüm bunlar için onu seviyorum. Diğer kızlar gibi boyanmıyor, fazla boya sürünmüyor. Aşırı davranışlarda bulunmuyor... yılışık değil... herkesle laûbali olmuyor arada mesafe bırakmasını biliyor. Biraz kısa giyiniyor ama o kadar olacak. Bize bak yahu... nasıl konuşuyoruz sanki nişanlısı sözlüsü gibi hani... Neyse şimdilik bunları bırakalım... Kocaoğlan sen biraz dinlen aslanım biz de yengenle şöyle birkaç dakika bir konuşak ha... Olur değil mi? İşte göründü... kahvelerin oradan... Heyecanlanmadan iki kelimeyi bir araya getiremiyoruz?.. Bu kız bizim nefesimizi kesiyor canım... Kı-

zar mı acaba? Niye kızsın? Kızmaz kızmaz. Kızmaz canım... Ya kızarsa!..

— Daha gitmedin mi?

— Seni bekledim...

— Doğru mu?

— Bana inanmıyor musun?

— İnanmaz olur muyum...

Kocaoğlan direğe bağlı... Tenekeler dolu... Biraz yürüyebilirim. Çevrede de kimseler yok...

— İnanmıyorsun.

— İnanıyorum dedim...

— Peki peki... Şimdi senin yanında yürüyorum ya...

— E E E...?

— Gören olursa...

— Ne olur?

— Evden birşey demezler mi?

— Ne derler?

— Bilmem... Sen daha iyi bilirsin... Kızmazlar mı?

— Niye kızsınlar canım... Aksine sevinirler bile...

— O niye?

— Tabii seninle gezdiğim için... Biliyor musun seni çok beğeniyorlar... Çok terbiyeli bir çocuk diyorlar senin için.

— .....?

— Daha başka şeylerde söylüyorlar... Çok çalışkan çocuk diyorlar. Eve sen bakıyormuşsun...

— Kim söylüyor bunları?

— Annem... Zeytinlikte seni sıksık görüyor. Bir gün bana sordu: «Bu çocuk senin için mi geliyor yoksa?» diye...

— Sen ne dedin?

— Bilmem ki, kendine sormalı dedim.

— Soracak mı yoksa? Aman ben bir daha gözükmeyeyim oralarda.

— Korkuyor musun?

— Baban biliyor mu?

— Yok onada ben söylerim artık.

— Neyi söyleyeceksin? Sizin oralarda dolaştığımı mı?

— Hem onu söyliyeceğim, hem de senin için ne düşündüğünü soracağım...

— Benimle dalga geçiyorsun...

— Yok, niye soramam mı? Ah, sen benim babamı bilemezsin ne tatlıdır, o.....

— Şey... Sana birşey soracağım... Daha fazla da gitmeyelim... Evden görmesinler...

— Ben korkacağıma sen korkuyorsun...

— Gülme ben kendim için mi korkuyorum?

— Ya?

— Benim yüzümden sana bir söz gelmesini istemem.

— Ah anlayışlı çocuk...

— Sen dalga geç... Pazar günü çamlığa... Çamlığa gelir misin? Onu soracaktım.

— Çamlığa mı?

— Hı...

— Pazar günü olmaz.

— Başka zaman olur mu?

— Olur tabii neden olmasın...

— Tabii ya neden olmasın... Herkes geziyor...

— Kimler mesela?

— Ne bileyim herkes işte...

— Başka zaman biz de gideriz... Madem herkes gidiyor.

— Yalnız biliyorsun diğer günler çalışıyorum... Pazar günü onun için dedim.

— Pazar günleri babam evde.

—

— Canım hemen suratını asma... Dur bakalım birşeyler yaparız...

— Yarın öğleden sonra olur mu?

— O olur bak... Ama çamlığa olmaz...

— Görürler diye mi?

— Geç kalırız...

— Kalmayız...

— Peki öyleyse...

— Söz mü?

— Söz...

— Kaçta çıkarsın?

— Ben sana işaret ederim, çıkacağım zaman...

— Bekliyeceğim...

— Allaha ısmarladık...

— Güle güle...

Geriye bakmadan uzaklaştı.

⁂

Çukulata ile beraber yürüyorduk. Demiryolunda tahtalara basa basa ilerliyoruz. Demir köprüyü geçtik. Tahta basamaklar iki kişinin geçebileceği kadar geniş değildi. Bazen ben arkada kalıyordum. Bazen o. Saat üç sırasıydı evden çıktığında:

— Haydi hemen uzaklaşalım buralardan bir saat vaktim var... Ben işi bırakmış onu bekliyordum. Şemikler yoluna ayrı ayrı girdik.

— Nereye gidiyoruz?

— Bir yerlere gideriz... Seninle olduktan sonra...

— Bak bak bak...

Bahçeler arasından yürüdük yürüdük. Yerlerde dökülmüş yapraklar vardı? Bahçeleri dikenli tel-

lerle ayırmışlar birbirinden. Bir yerde motordan akan sularda elimizi yüzümüzü yıkadık. Buz gibi sulardan içtik. O eğilip içemediği için ben avucuma su aldım. Avucumdan içti. Büyülenmiş gibiydim. Fazla birşey konuşmuyor, sadece gülüyorduk. Bir günahı paylaşıyor gibiydik. Korku vardı içimizde. Sevinç ve utanma... Beraber olmaktan mutluyduk. Her taraf sessizdi. Kuşların cıvıltısında uçuyorduk. Sonra papatya toplayıp demet yaptık. Demiryoluna çıktığımızda köprüden aşağı salladık papatyaları. Onların gidişini izledik bir süre. Bir tren geçti. Nergize gelmeden önce kargılarla çevrili bir yola girdik. Kıvrım kıvrım uzanan, erik bahçeleri arasında yürüyorduk şimdi. O buraları hiç bilmiyordu. Görmekten hoşnuttu. Birbirimize «sen» diyorduk. Rahatlatıcı bir duygu veriyordu bize.

— Sen serden biliyorsun buraları? —

— Denize giderken hep bu yolu kullanırız?

— Kızlarla da geçtin mi?

— Yok vallahi... İlk kez seninle...

— Nazife ile?

— Ben onunla hiç...

— Konuşmadım demeyeceksin değil mi?

— Konuştum ama hiç gezmedik.

— Ona çeşmede sıranı veriyormuşsun.

—

— Bana da veriyordun, ah seni... Demek böyle samimi oluyorsun...

— Eğer öyle düşünüyorsam iki gözüm kör olsun.

— Mahsus söylüyorum... Hemen alınıyorsun...

Bahçeleri geride bıraktık. Yola çıkalı bir saati geçmiş, dönme zamanı gelmişti? Yol hiç bitmesin istiyordum. Hep böyle yürüyelim... Zaman bareberliğimizde dursun. Ölünceye kadar... Ama geç kalmasını istemezdim. Sonra belki bir daha çıkmazdı.

— Geç kaldığımı mı düşünüyorsun?

— Evet...

— Sen benim herşeyimi düşünür müsün?

— Herşeyini...

— Hep ama, her zaman...

— Her zaman... Herşeyini...

— Teşekkür ederim.

— Asıl ben sana teşekkür ederim... Bana bu kadarcık ta olsa...

— Ne?

— Değer verdiğin için...

On dakikalık bir yürüyüşten sonra deniz kıyısına çıktık. Buraları çok pis kokuyor. Yosundan. Bir kahvede balıkçılar ağ örüyordu. Kıyıda bir iki kayık dalgadan sallanıyorlardı. Çarşıdan geçerken herkes bize bakıyor sandım. Ikimiz de başımızı öne eğmiştik. Utanıyorduk. Yalnız ikimiz olduğu zaman daha rahattık. Sıkılıyorduk bize bakan gözlerden. Ikimiz yetiyorduk. Bazıları arkamızdan laf attı... Geriye dönüp kavga edecektim beni tuttu. Müsade etmedi. Ben de ilk çıkışımızın büyüsünü böyle bir tatsızlıkla bozmanın yakışıksız olacağını düşündüm. Kıyıdan yelken kulübünün oraya kadar yürüdük. Tam köşede durup Izmir'e uzaklaşmakta olan vapuru seyrettik. Küçük çocuklar yüzüyordu.

— Iyi yüzer misin?

— Şöyle böyle.

— Ben, boğulacak olsam... kurtarabilir misin?

— Kurtarırım.

— Kurtaramazsan?

— Beraber ölürüz...

— Sahi mi? Benim için ölür müsün?

— Bunu sorman bile gereksiz...

— Ama kavga etmedin biraz önce.

—
— Ben mi tuttum?
— Sen olmasaydın...
— Ne yapardın?
— Gösterirdim onların hepsine...
— Deli ben olmasam sana mı laf atacaklardı?
— Öyle ya...

Gülüyorduk... Çamlığa giden yola saptık. Burası aşıkların yeriydi. Ben, bazen yalnız gelir dolaşırdım buralarda. Hoşuma giderdi çam kokusu... Küçükken dağda çam ağaçları arasında testi ile su satışımı aklıma getirirdi. Soğukkuyu mezarlığındaki çamları anımsatırdı. İlk kez Çukulata ile geliyordum. Yanımda yürüyordu. Yarım metre aralık yoktu aramızda. Yanımızdan çiftler geçiyordu. El ele tutuşmuştular... Ben de Çukulatanın elini tutmakla doluydum. Geçenler bize bakıp, bakıp gülüyorlardı. Acemi buluyorlardı bizi, öyle sanıyorum. Çukulata benden daha rahat hareket ediyordu. Çamların altında ilerlerken:

— Elinden tutsam... dedim.
— Tut.
— Kızmazsın değil mi?
— Ah sen... Neden kızacakmışım, hoşuma gider...

Yanaklarının kızardığını hissettim yine de... Elinden tuttum... çok sevinçliydim. Sevil ve Zarife'ye duyduklarımdan başkaydı. İçim, bir tuhaf oldu... Hiç böyle şey gelmemişti başıma... Onlarla el ele tutuştuklarımızda çocukluk vardı. Bu kez ise bir büyümüşlük... bir büyü...

— Hoşuna gitti mi el tutuşmak?
— Çok...
— Iyi ama artık terledi şimdi bırakalım sonra yine tutuşuruz... Olur mu?

—
— Ah yine mi kızgınlık?..
— Yooo...
— Kızıyorsan tut... hadi...
— Yok.
— Kızmış gibisin.
— Değilim.
— Yarın çalışacak mısın?
— Bilmiyorum... Zeytinliğe gelmek istiyorum...
— Niye geleceksin...? İşte gezdik ya.
— Olsun.
— Çalış çalış... Seni işinden ayırmak istemem.
— Ama kim bilir?
— Ne kimbilir?
— Kimbilir seni bir daha ne zaman göreceğim? Çıkar mısın yine?
— Şimdiden bir şey söyleyemem.
— Belki çıkarım. Anneme sorarım... Bırakırsa çıkarım.
— Annene mi?
— Tabii.
— Gezdiğimizi biliyor mu?
— Biliyor.
— Yine kandırıyorsun beni.
— Sende çok çabuk kanıyorsun, söyler miyim hiç?
— Ne bileyim ben. Ben anneme... Söyledim de.
— Neyi?
— Hiç işte... Hiç...
— Neyi diyorum?
— Seni...
— Beni mi?
— Hı...
— Ne dedin?

— Hiç işte...

— Canım söylesene, ne dedin... Benden saklıyorsun...

— Söylemesem olmaz mı?

— Konuşmam ama, hadi söyle...

— Şey, seni...

— Söylesene...

— Kızacaksın ama.

— Söylemezsen kızacağım.

Çamlıktan çıkarken «Seni sevdiğimi» diye söyledim... Kızacak sandım...

YOKUŞ YUKARI

Suyun fiyatını arttıralı üç hafta geçti. Umduğum, düşündüğüm ve korktuğum tepki gelmedi. Aynı müşterilere su çekmeğe devam ettim. Çeşmelerin kapanması sürüncemede kaldı. Hergün, yarın dendi. Bir sabah kalktığımızda çeşmeleri yıkık göreceğimizi ya da ters çevrilip çomak takılı bulacağımızı düşünüyorduk. Şimdiye kadar belediyeden böyle bir girişim gelmedi. Günlük hasılatım kırk liraya geliyordu. Durumumuz mali yönden daha iyi bir duruma girmişti. Akşamları, sıcak bir çorba ve bir çeşit yemek bulundurabiliyorduk. Babamın bu günlerde eve geleceği kesinlik kazanmıştı. Annemin söylediğine göre çok zayıflamış, doktorlar eve götürmenin daha doğru olacağını söylemişler... Bu gün yarın gidip alacağız. Hastahaneye yatışından bu yana tam dört ay geçmişti. Bir kez olsun gidip de ziyaret edememiştim. Şimdi buna daha çok yanıyordum. Ama çalışmak zorundaydım. Belki böylece kendimi aldatıyordum. Çünkü Çukulatayla gezmek için zaman buluyordum... Fakat oraya bir gidişin de yüz liraya patlıyacağını hesaplıyordum. Hem yapacağım masraf-

lar hem de kaybedeceğim gündelik... Yine de gidebilirdim gibime geliyor. Zaten babam gelmesin «yevmiyeyi kaybetmesin» diyerek haber gönderiyordu. Abimle bir akşam üstü beraberce evden çıktık. Foça dönüşü ilk kez bir araya geliyorduk. Bir şey söylememişti. İşleri nasıldı? Kavga edip ayrıldığını biliyordum. Neden kavga etmişti? Soramıyordum. Yalnız çok huzursuz olduğunu, sık sık annemle, evde kapışmasından anlıyordum. Niye annemle kavga ediyorlardı? Güzel güzel geçinseydilerya... Niye geçinemiyorlar? Bazen bir gün durum değişiyordu. Ertesi gün yine aynı. Kavga, kavga. İlk kez o gün abim bu durumları hakkında açıklama yaptı.

— Ben, sağlam bir iş bulup çalışmadıkça, eve belirli bir yardımım dokunmadıkça bu işler düzelmez... Para getirdiğim zamanda bu münakaşa biter...

— Yanlış düşünüyorsun, diyecek oldum. Sözümü ağzıma tıkadı.

— Bunun kanunu bu... Senin aklın almaz... Eve para getirdiğim, evin giderini karşıladığım günler oldu... O zaman ben bendim... Şimdi ise bir sığıntı pozisyonum var... Onun için buralardan gitmekten başka çarem yok. Türkiye'de kaldıkça bu hal sürer çünkü aldığım sigara parasını ancak karşılamada... eve düzenli bir yardımım olmaz... Yeni bir şeyler düşünmek gerekli.

— Ne gibi?

— Belki Alamanya...

— Almanya'ya gitmeyi mi düşünüyorsun?

— Olmıyacak iş değil.

— Sıraya mı gireceksin? Yıllar sürer... Baksana kaç kişi bekliyormuş...

— Hamit Usta bir şeyler yaparız diyor...

— Orada hiç su yok diyor Hamit Usta, doğru mu?

— Bir kez daha konuşacağım bakalım... İstetebilirse hiç durmam...

— Sen bilirsin ama geçinip gidiyoruz işte az çok...

— Gitmek en iyisi... Gidebilirsek... Bilmiyorum biz de şans yoktur... Bize gelince akan çeşme durur... Yağlı boyacılık vasıflı meslek sayılıyormuş... Onun için Foça'da yarı yevmiyeyle çalışıyorum... Tek şu sanatı az da olsa kapabilmek için... Bize, Alamanya yolunu açacak kadar... Öğrendik sayılır bir parça... Boya nasıl yapılır, içine katılacak miktarları hesaplamasını...

— Valla abi, sen benden daha iyi bilirsin...

— Gitmek en iyisi, diye yineledi.

Yanımıza iki arkadaş yaklaşınca konuyu değiştirmek zorunda kaldık. Onlar ayrılınca yine aynı yerden devam ettik. Hayri, Avusturalya'ya gitmişti. Aşçı Hayri... Mektup yazıyormuş...

— Belki oraya giderim... Neresi olursa olsun... Şimdilik beni bu çevreden uzaklaştırsın da... Boğulduğumu hissediyorum burada... Ama Avusturalya çok uzak... Gidersek kolay kolay dönemeyiz... Neyse önce Hamit Usta ile bir daha konuşalım bakalım ne diyecek?

Hamit Usta sekiz kûsur yıldır Alamanya'da idi. Saçları dökülmüş, göbeği erimişti. Dişlerini çektirmiş, takma dişlerle doldurmuştu ağzını... Sekiz dokuz yıl önceki huylarını ise biraz daha geliştirmişti. Benim bildiğim bu Hamit Usta kahveye bir çıktı mı kimden beleş bir çay, bir kahve içebileceğim diye hesaplar peşinde koşan bir adamdır. Daha kimseye bir şey ısmarladığı görülmedi. Almanya'dan dönüş-

ten sonrada yine herkese ısmarlatıyor, Almanya anılarını bire bin katarak dinletiyor. İlk geldiği günlerde kahveciden bir meyva suyu istemesi günün alay konusu oldu.

— Bana da bir süt.

— Bana bir muzlu, bana bir meyva suyu... Bana bir bira... gibi bir takım takılmalar.

Hamit Usta böylesine şakalara aldırmaz, daha çok körüklerdi. Fakat elinin sıkılığının daha çok arttığı gözle görünür şekilde belirginleştiği düşüncelere yerleşti. Abim, işte bu adamla konuştuktan sonra kararını verecekti. Ben ise, Hamit ustaya hiç güvenmiyordum. Söz verse bile yerine getirmez. Bakkalın önünde durdurdum Kocaoğlanı. Tenekeleri yine güçlükle indirdim. İndirme ve yüklemedeki zorluk devam ediyordu. Hortum da almamıştım. Çeşmeler kapanınca işime yaramıyacaktı çünki. Kuyudan kova ile çekecek sonra tenekeye bir huni ile boşaltacaktım. Tenekenin ağzı çok dardı. Tulumba içinde aynı işlemi yineleyecektim. Hortuma verilen para boşa gidecekti... Almadım. Bakkal Hüseyin efendinin iki testisini doldurduktan sonra, geriye kalanı küçük bir varile boşalttım. Yüz elli kuruş alarak ayrıldım...

YOKUŞ AŞAĞI

Bu Bakkal Hüseyin Efendiyi hiç sevmiyordum. Halkçıydı onlar. Biz ise adaletliydik. Daha önceden demokrat... Babam, annem demokrattı. Ben de... Hüseyin efendi buraya ilk geldiği zaman muhtarlığa adaylığını koymuştu. Adaletli biliyorduk... Öyle tanıtmıştı kendini... Az daha kazanıyordu. Nasıl olacaktı bilmiyorum ama söylendiğine göre, en çok ta babam söylüyordu. Teşkilatı kurarken halkçıları alacakmış... Çok kızmıştık doğrusu... Az daha muhtarlığı halkçı-

lara kaptırıyorduk! Kel kafası ve yumuk gözleri ile gavur gibi görünüyordu gözümüze... Demokrat, adalet gibi varmıydı? Köydeki günlerde, camiyi yaparken demokrat parti vardı... İyi anımsıyorum... Bolluk içinde yüzüyorduk... Hepimiz çalışıyor, yoruluyorduk ama tenceremiz hiç boş kalmıyordu. Babam, bir mercimek çorbası yapardı. Parmaklarımızı yalardık. Güzelce sıyırırdık koca tencereyi... Akşamları babam abimle beni kahveye çıkarırdı. Dama ve tavla oynardı çayına, kahvesine. Bol bol çay, kahve içer, sepet içinde tek tek satılan portakallardan yerdik. Hiç yenilmezdi babam, hep yenerdi. Sonra yalnız biz değildik eli bollaşan. Bir sürü traktörü olmuştu köylünün. Daha doğrusu köylünün değil de Abdullah ile Cevat Bey'in. Köyün dışında iki tane çiftlikleri vardı. Köyün çevresindeki uçsuz bucaksız toprakların çoğu bu ikisininindi. Daha birkaç ailenin toprağı vardı ama en çok ikisinin. Çiftlikler, susa yolunun sağında ve solunda karşı karşıyaydı. Cevat Bey'in bir cipi ile, şavrole bir kuyruklu arabası vardı. Sık sık köye gelirlerdi... Görürdük... Parlak çizmeler giyerdi ayağına... Bir de kamçı gibi birşey vardı elinde. Sık sık çizmesine vururdu. Çiftliğin içinde ne cins hayvan ararsan hepsi var. Ağaçlarla çevrilmiş, pamuk tarlaları arasında bir yerdi. Ben oraya hiç girmemiştim. Aptullah beyin çiftliğine ise sık sık girerdik. Su isterdik, yumurta süt verirlerdi... Yerdik. Aptullah beyi hiç görmemiştik. Pek kimse görmezdi zaten onu, köye gelip gitmezdi... İzmir'de oturur, zaman zaman çiftliğe gelir gidermiş. Yalnız köyde iki katlı, kırmızı kiremitli bir evi vardı. Orada da otuzbeş yaşlarında bir kadın durur, işlerini idare ederdi. Karısı değil derlerdi o kadın için ama beraber yaşarlarmış çiftliğe gelip gittikçe. Kadın uzun boylu, güçlü kuvvetli erkek gibi

bir şeydi. Bazen köylülerle kavga ediyordu. Biz onların yanında kiracı kalmıştık, çok sinirli bir kadındı. Bir kez anneme bağırmıştı nedenini bilmiyorum. Ağlamıştı annem, onlarla kimse kavga edemezdi... Hele biz... Hiç... Kadının çevresinde geniş bir akraba çevresi vardı. Sık sık kavga çıkarırlar, fakat karakola düşmezlerdi. Civar köylerin tek karakolu bizim köydeydi. Tarla yüzünden dövüşen adamlar gelirdi karakola. Elleri yüzleri kanlı kanlı. Oradan Menemen'e gönderilirlerdi. Kadının akrabalarından birisi vermedi. Köyde bir düğün olmuştu. Gelinin altına ilk, o atlamıştı, diğerlerine kamçıyla vurdu. Bir iki kişi bıçakları çekti. Atı sürerek zor kurtuldu. O gün öldüreceklerdi. Sonra sonra duyduk verem olduğunu. Herkes acıdı. Hastahaneye gitti yattı. Döndüğünde, çok zayıflamıştı, sonra bir gün ölüverdi. Hoca, sabah selâsını verdi, gömdüler. Bir süre konuşuldu sonra unutuldu gitti.

Göz alabildiğine pamuk tarlaları, bu iki beyindi. Köylünün toprağı ne kadardı ki? Çoğu tarlalarda çalışırdı. Çalışmayanlar, bir Zarifeler, bir de «Bakkallar»dı. «Bakkallar»ın da az çok toprağı vardı. Bakkal Ahmet'in oğlu benim çok sevdiğim bir arkadaştı. Adı neydi? Haaa Erol.. Erol, bana bahçelerindeki arı kovanından petek balı verirdi. Ben ilk kez balı onlarda görmüştüm. Çok seviyordum ama isteyemezdim, verirse alırdım. Sık sık vermezdi. Erol açıkgöz çocuktu. Komşu kızlara yaptıklarını anlatırdı bize, bana ve abime. Anlamıştık biz, Şeylâ'yı yaptığını anlatırdı çukurda... Neydi yaptığı anlıyamıyordum, ama, anlatması hoşuma giderdi. Sonraları bir gece köyün dışına çıktık. Kavun çalmak için. Önümüze çıkan tarlalardan topladığımız karpuzları, önümüze yığıp göbeklerini yedik. Sonra yolumuzun üzerine çıkan bir tayı yaptı Erol... Sonra abim... Ben de uğraştım... Ama hiç bir-

şey olmadı. Fakat acaip bir şey içimde kımıldanıyordu. Çok küçüktüm o zamanlar, sekiz dokuz yaşında... Erol, Halil'in akrabasıydı. Bir de Zeki vardı. Babası bakkallık yapıyordu. Toprakları çokmuş bir zamanlar... Her yıl bir parça bir parça. Ellerinde şimdi tek bu bakkal dükkanı kalmıştı işte... Onu da işletemediler, sattılar. Çiğli'ye geçtiler. Zeki, önceleri traktör tamirhanesinde çalıştı. Sonra duyduk ki çırçıra geçmiş. Şimdi fabrika işçiliği yapıyor. Fazla para almıyormuş ama yükselir diyorlar. Köyden göçen yalnız onlar değildi... Eskici Hasan, Salih'in kardeşi Remzi, Nailler, Zalâ ile kardeşi Ali, Tuzla'dan Yılmaz. Daha bir sürü insan... Köyden son göçüşümüzden önceydi. Köylü kendini Tuzla işletmesine yazdırdı. Herkes sağlam aylığa koşuyordu. Az olsun temiz olsun diyorlardı. Kimler girmedi? Hiç aklımıza gelmeyen varlıklı sandığımız kimseler... Önceleri Tuzla'da çalışan bir Münir Efendi vardı. Biz, onu memur sanırdık. Yüzü yumur yumur şişkinlikler içinde bir adamdı. Şişman bir karısı vardı. Köyün çeşmesinden su götürürdüm onlara akşam üstleri. Askıya iki teneke ya da iki kova takardım. Her akşam bir kez götürürdüm. Karısı, yirmibeş kuruş verirdi, Münir Efendi, elli kuruş... Ben, hep Münir Efendi varken gitmek isterdim. Köyün tek çeşmesi vardı. Sekiz çeşmeli iki metrelik bir yapıydı. Iki tanesi akar, diğerleri bezlerle sarılı dururdu. Bazen Çiğli'den bir usta gelir yapar giderdi. Sonra yine bozulurdu. Bazen tek çeşmeye kalırdık. O zamanlar saatlerce sıra beklerdik. Geceleri çoğunluk ameleye gidecek, su güğümleri beklerdi. Güğümler sabaha kadar dolmak için beklediğinden çeşmeler sürekli akar, su kalmazdı. Birkaç kez hiç su gelmez oldu. O zaman köylü yollar düştü. Kanal sularını içme suyu olarak kullandık. Köyün beşyüz met-

re ilerisinde bir pınar vardı. Oraları insandan görünmez oldu. Bulduğumuz suları idareli kullandık. O sıralardı, işte köylü kendini hep Tuzla işletmesine atmaya baktı. Aksilik bu ya, tam o sıralar kanalı kestiler... Sanki görünmez bir güç köylünün başına dert olmuştu. Ben, kanalları bildim bileli akardı. Köylünün canı sıkkındı. Topraklar çatladı. Ayağa kalktı. Pelte pelte oldu. Biz, hiç bir şeyin farkında olmadığımız için, ayağa kalkan parçaları koparıyor, birbirimize atarak oyun oynuyorduk. Toprak, belki yüz bin parçaydı. Pamuklar, boy atmıyordu. Diz boyu bile olmamıştı. Daha çıkmaz diyordular. Balyalar dolmak nedir bilmez oldu. Pamuk sırasına girdikmi sıraya bakıyorduk. boysuzsa köylü ile aynı sırada gidebiliyorduk. Köylüden geri kalmadığımız anlar yanlız bu anlardı. Sepet elde böyle sıraları eğilmeden geçer giderdik. Eskiden olduğu kadar yorulmadık o mevsim. Ama keşke yorulsaydık. Çünkü pamuk az oldukça kâhya kadın başımıza dikiliyor, olur olmaz lâf söylüyordu. Üzülüyorduk. Pamuk günde onbeş, yirmi balya olurken artık üç dört balya ile yetiniliyordu. Toprak sahibinin yüzünden düşen bin parçaydı. O yaz çabuk geçti. Sonraki her yıl Karaburundan gelenlerin sayısı arttı. Çevreden göçmenler doluştu. Köylü kendini bu durum karşısında Tuzla işletmelerine attı. Bir kısmı ise arabalarla Çiğliye iniyor, akşama kadar orada burada değişik işlerde bulunuyordu.

Karadayı tamirci ustası oldu. Köylü tamir edilecekleri ona götürmeye başladı. Osman'ın İsmail Austın tamirhanesine girdi. Tamircilik en çok ilgi gören meslekti. Bisiklet tamircisi olan da Rıfat'ın Aliydi. Rıfat ona çok kızdı. Köyde hiç bisiklet yoktu. Motor tamirine girmiş olsaydı, diyebilecekti. «Bir de bizim oğlan baksın o anlar.» Ama o bisiklete gitmişti. Na-

sıl kızmasın? Ali ise «Evet doğru bugün yok ama yarın» diyordu. İlk bisikleti köye o getirdi. Bisiklet o zamana kadar bayramlarda gelirdi köye. Onlar üç tekerlekliydi, çocuklar için. Turu beş kuruş. Cambazlar getirirdi. Boncuk cambazlar arasında en çok tutulanı. Tellerde bir yürür, herkesin yüreğini ağzına getirirdi. Boncuğun kıçındaki ampul yanınca ölünürdü gülmekten. Sonraları duyduk 'Boncuk ölmüş' telden düştü dediler. Ertesi yıl yeni bir boncuk geldi. Ama o bizim boncuğumuz değildi...

Ali ilk bisikleti köye getirdikten sonra pazarları işe gitmez oldu. Bisiklete atladığı gibi günde on kez dolanırdı köyü, bizim nereden kaldıysa dümensiz, pedalsız bir zamanlar bisiklet olarak kullanılmış bir yığıntımız vardı. Salardık onu yokuşa, sonunda düşerdik. Hoşumuza giderdi. Kalkar yine binerdik. Ali sonraları Çiğliye bisikletle gidip gelmeğe başladı. Bir saatte varıyormuş. İkinci bisikleti Nejdet öğretmen getirdi. O da Çiğliden gelirdi. İki üç yıl sonra Ali'nin dediği gibi bisiklet sayısı arttı. Köyün yirmiye yakın bisikleti oldu. Tuzlaya gidenler birer tane aldılar. Vagonlar çalışmaya başlayıncaya kadar bisiklet furyası devam etti. Ali bisikletlerden epey bir para kazandı. Babası ona karşın yine de.. Hoşnut değildi...

YOKUŞ AŞAĞI AKŞAM ÜZERİ

Hamit usta çekip gittikten sonra, abim, daha sinirli oldu. Evde durduğu bir kaç dakika hepimize zehir oluyor. Birşey söyleyecek olsan ardında ne var diye bakıyor. Kafasını sallayışında...

— İşsiziz değil mi? gibi gizli bir anlam var.. Çoğu zaman hiç konuşmuyor. Eve gelir gelmez mutfağa geçiyor. Birşey varsa yiyor, oradan yatağa... Zaten gece birden önce gelmiyor. Öğlene kadar uyuyor. Mektup bekliyor. Hamit Ustadan gelecek mektubu...

Mektup geciktikçe hırslanıyor, daha bir kırıcı oluyor. Bazen küfrediyor.. Dünyaya, gelmişe geçmişe... Hamit ustaya.. bize.. Uykudan uyanır uyanmaz gözü masaya gidiyor. Mektup gelmiş olsa sanki biz onu uyandırmayız. Orada bulacağını hissediyor olmalı.. Bir gün uyandığında mektubu orada görecekmiş gibi, uyanır uyanmaz masaya bakıyor. Annemin dediğine göre bahçede bir gürültü duysa postacı geldi, diye yerinden fırlıyormuş.. Sonra iniyor kahveye, akşama kadar kağıt oynuyor, tavla oynuyor.. Ertesi güne bir an önce kavuşmak içini ne gerekli ise yapıyor. Öğle yemeğine eve gelmiyor. Evden çıkarken çoğunluk yiyip çıkıyor. Daha erken çıktığında, «kumru» alıyor. Simidin arasına peynir domates.. Abim, hepimize ayrı ayrı kızıyor. Anneme, babama, bana... Anladığım, bana kızması bir değişik; para kazandığım için kızıyor. Ne garip bir davranış. Kazanmasak ne yiyip ne içeceğiz? Gel sen de çalış dedim kaç kez.. Beraber çalışalım. En fazla bir gün iki gün «Bu iş bana göre değil» diyor. İşin sana göresi mi olur..? Ekmek nerede bulursan işin o. Pek iş ayırt etmezdi eskiden. Askerlikten önce yani... şimdi ayırıyor. Bazen Izmir'e iniyor. Dolaşıyor. İşçi bulma kurumunda oturuyormuş. İlanları dinliyor. Arada bir yevmiyeye gidiyor. Yanında mahalle arkadaşı Çeto var... Küçüklükten arkadaşlar. Geçenlerde kötürü bir iş almışlar beraberce iki hafta çalıştılar, boğaz boğaza gelmişler. Bırakmış işi. Bana anlattı. Yövmiyeden pay istemiş Çeto. İşi kendisi buldu diye... Kızmış. Eksik olsun senin bulduğun iş diyerek çıkmış gelmiş... Birkaç zaman çalışsaydı iyi olacaktı. Akşamları, köfteci Ahmet'e yardım ediyor... Top sahasında gazoz satıyor...

⁂

YARIN, BABAM, EVE GELIYOR...

⁂

— Allah Allah..! Allah Allah..! Amanın yarabbim! Bu adam benim babam mı? Bu adam, bizim beş ay önce hastahaneye yatırdığımız Kadir Usta mı? Yetmişbeş kiloluk adam bu mu? Koca koca binalar yapan... Iki katlı üç katlı apartumanlar kuran... Kış günü kanallarda bana mısın demeden yarı beline kadar sulara gömülen..! Cambazların, köye gelişlerinde belinde tutduğu taşı varyozla kırdıran..! Düğünlerde, bayramlarda hora başını çeken..! Benim aslan gibi babam..! Bu adam mı? Bu ufacık, bu, yüzünde kemikten başka bir şey kalmayan babam mı? Kucakta, küçük bir çocuk gibi taşınan bu... Neden bizim eve getirdiler seni? Burası Kadir ustanın evi... Birinci sınıf yapı ustası Kadir ustanın... Koca koca binalar yapan Kadir ustanın... Ya... Sen, Kadir usta olamazsın... Benim babam bir vuruşta kayaları parçalardı... Ellişer kiloluk iki tane çimento torbasını bir nefeste alır götürürdü. Taşları, oya gibi işlerdi... Benim babam... o, nereye gitti? Söyleyin... söyleyin... Ne yaptınız benim babama? O, nereye gitti? Doktorlar! Ne yaptınız benim babama? Ne yaptınız hemşireler? ya sizler? Her kes? Ne yapmış benim babama? Ne yaptılar sana baba? Anne, abi? Ne yaptılar babama? Kim yapmış? Ne yapmışşşşşş? Ne yapmışşş? Ne yapmışlaaaar..? Ahhhhaaa... Ahha... Kim? Nasıl? Neden? Koskoca adam? Şu küçücük adam? Nasıl bir büyü bu... Ne kadar güçlü bir büyü bu? Evet evet... Ancak bir büyücünün işidir bu... Bunu bir başkası yapamaz... Gözlerine bakın şu adamın... Insan gözü

demeğe bin şahit ister... Ya burnu, ya ağzı... Ya kulakları... Elleri, bacakları... Baba, sen misin? Sen misin? Sen ki bir varyozda koca taşları kırardın... Koca koca binaları yapardın... ya şimdi? şimdi şu bir lokma ekmeği yutabilir misin rahat rahat ha..? Köylüler, seni şimdi bu halde görseler tanıyabilir mi? Tanıyamazlar... Cambazlar köye geldiğinde «Biz de bir Kadir Usta var... Çıksın da belinde taşı kırsın» diyebilirler mi? Vay babam vay..! Vay benim babam vay. Niye şimdiye kadar gelmedim yanına? Nasıl yaptım bunu..? Nasıl bir aymazlığa düştüm? Senin durumunu görmemişim, kurtaramamışım seni kaç para Ya sen anam? Niye söylemedin bana? Yevmiyeden geri kalırım diye korktun değil mi? Öyle hiç saklama.. Olan olmuş bir kez.. Ya sen abi? Niye gitmedin babamızın bir kez ziyaretine? Ha? Vakit bulamadın değil mi? Almanya'ya gidecektin vakit bulamadın değil mi? Alamanya bakalım babamı geri getirir mi? Niye bu kadar gömüldük karanlığa? Niye bizi meydana getiren babamızı kurtaramadık ha? Çöküşünü göremedik.. Yavaş yavaş eriyişini.. Off başım ağrıyor.. Binlerce böcek kafamın içini oyuyor... Uykum var... Uyuyacağım galiba... Anne, kimse dokunmasın bana... Akşama kadar yatacağım... Birşey gerekirse cebimde para olacak... Alın... Babam birşey istiyor mu? Ne istiyorsa alın... Borç alın... Sonra veririz... Hamit Ustadan abimin mektubu gelmiş.. Kahvede... Onu oradan alsın.. Söyleyin.. Alamanya'ya gidecek.. Gitsin bakalım.. Babamı geri getirebilecek mi? Abimi uyandırın gitsin alsın mektubunu. Beni uyandırmayın... Babamın yanında uyuyacağım.. Babama da yoğurt aldırın... Ne istiyorsa yiyebilirse kanlı canlı ciğer yaptıralım... Beslensin güçlensin... Et suyundan çorba yapalım.. İyi gelir.. Toparlanır kısa zamanda...

Doğru mu? Toparlanır mı bu saatten sonra? Sen de ağlama anacığım... Senin ömründe hep böyle kahırla geçmiştir zaten... Hadi ağlama...

İçimden birşey koparttılar oğlum.. Birşey... Hissettim... Kestiler... O günden sonra yiyemez, içemez oldum... Yalnız süt, yoğurt... Süt, yoğurt... İçim dışıma çıktı... Sabah, öğle, akşam... Süt yoğurt... Süt, yoğurt... Günde on beş kere süt ve yoğurt... Süt, yoğurt...

Sesi zorlukla çıkıyor. Cızıldar gibi... Böcek gibi... Tahtaların içini yavaş yavaş oyan böcekler var ya.. Onların çıtırtısı gibi... Cızır cızır... Ölgün, yumuşak, cansız... Yarı canlı... Kanepenin üstünde iki büklüm, babam... Göğsüne yumuşak yastık koymuş... Nefes almaktan yorgun... Ağzını açmaya üşeniyor... Burnundan soluyarak konuşuyor... Artık yaşamak zor olmalı onun için ve o kadar da değerli... Öyle bir bakışı var ki sanki, ölüm denen şey ne, dermiş gibi... Hiç duymamış gibi... Yabancı, soğuk bir kelime... Yanına oturmamızı işaret ediyor... Ayaktayız... Oturuyoruz... İki hafta oldu eve geleli... Artık ben de salt kendini toparlamasını istiyorum... İyi olup çalışmasın... Onun yerine ben çalışırım... O, iyi olsun yeter ki... İyileşsin başımızda bulunsun... Yesin, içsin, uyusun... Yüzü arasıra gülsün biraz... Abimin Almanya'ya gitmek istediğini duyunca kansız yüzünden son damlalar da çekildi... Bembeyaz oldu... bayılacak sandım... Gözleri döndü... Düşer gibi oldu. Sonra kendine geldi. Bakışları korkuya dönüştü. Bir giderse bir giderse korkusuna kapıldı. Bir daha göremeyeceğine emin gibi bakıyor... Sanki onu şimdiden kaybetmiş gibi... Bir daha göremeyecekmiş gibi... Korkuyor, dudakları titriyor... Birşeyler söyleyecek söyliyemiyor... Eliyle anlamsız işaretler yapıyor. Belli ki

gitmesin diyecek. Yanından ayırmayacak... Hep yanında olsun... Abim de kahveye çıkmaz oldu. Evde oturuyor... Babam, en çok onunla konuşuyor... Abim, hep şeyiyle uğraşıyor... Koşuyor... Çiş tasını getiriyor... Koşuyor yoğurt alıyor... Kasaptan kanlı kanlı ciğer yaptırıyor... Eliyle yediriyor. Annem de öyle... Kaşık kaşık yoğurt veriyor ağzına... Filmleri geldi. Ciğerlerinde lekeler lekeler.. Ne lekeleri bunlar?

— Müzmin bronşitmiş...

— Müzmin bronşit...

Hastaneye yatırırken, beyaz önlüklü adam ne demişti? Yiyecekle tedavi ederiz mi demişti? Niye öyle yapmadılar? Birkaç haftaya kadar taburcu olur, demişti? Merak etmeyin, demişti. O adam, doktor değilmiş meğerse...

— İçimden makasla bir yeri kestiler... Duydum. Uyuşturmuşlardı ama ben duydum. Masaya yatırmışlardı. Ellerim de bağlı... Çevremde genç genç çocuklar vardı. Ameliyatı yapacak olan biri onlara her ne yaparsa anlatıyordu. Sonra anlatmaz oldu. Bir yerimi kesti attı. Sonradan öğrendim. O çocuklar öğrenci, ameliyatı yapan hocaları imiş... Çocuklar defterlerine bir şeyler yazdılar ve gittiler. O günden sonra bir şey yiyemez içemez oldum.

— Baba, ben işe gidiyorum... Birşey ister misin?

— Sağlığın oğul... Abin nerde kaldı? Gitmedi daha değil mi? Gitti mi yoksa? Alamanya'ya ha?

— Yok baba... Gitmeyecek artık... Sen iyileşince o zaman gidecek...

— Gitsin... Gitsin... Ben, gitmesin mi diyorum? Gitsin kurtarsın kendini... Ananıza iyi bakın... İyi anadır, o... Hakkımı helal etmem sonra... Gırtlağı inip kalkıyor. Bıçak gibi bir kemik uzantısı... Deri. Sim-

siyah... Alın kemikleri boynuz... Başı ufacık... Çocuk başı... Gözleri...

— Baba, ben gidiyorum.

— Git oğul git... Ananı yolla buraya...

— Ana, babam çağırıyor... Ben, gidiyorum.

Annem, bahçeden geliyor. Ben, gidiyorum. Kocaoğlan, uzanmış yatıyor. Kaldırıp semeri vuruyorum. Kasaları takıyorum. Tenekeleri yerine koyup ipleri bağlıyorum. Ben de yorgunum... Ayaklarım şişti dağı inip çıkmaktan ama ne yaparsın... Durmak yok bize... En çok çalışacağımız günler bunlar... Yorgunluk falan bize göre değil... Bir yük bir yüktür şimdi! Karanlık basıp göz görmeyinceye kadar çalışacağız başka çaremiz yok. Gece demiyeceğiz gündüz demiyeceğiz çalışacağız. Eğer günde yirmi beşi tamamlıyamazsak vallahi yemini keserim bak!

YOKUŞ YUKARI ÖĞLEDEN SONRA

Çukulatayı gördüm. Yolun üzerindeydi. Beni mi bekliyordu? Bilmiyorum. Çeşmeye gelir diye bekledim gelmedi. Bostanlı yürüyüşünden bu yana onbeş gün geçti bir daha bir araya gelemedik. Bir iki kez yanımdan geçti. Çeşmede insanlar vardı, konuşamadım. Bakmadı. Dönüşte gülümsedim. Bir konuşabilseydim, yeni bir gezme için söz alacaktım. Belki yine aynı yollardan giderdik. Belki de Izmir'e iner fuara... Ağaçların altında otururduk. Fuarda ne güzel ağaçlar vardı! Hayvanat bahçesine giderdik isterse. El ele tutuşurduk belki. Elimi omuzuna koyardım. Kızar mı? Niye kızsın? Beni seviyor mu? Ben söyleyince hiç sesini çıkarmadı. Yanakları al al oldu. Gözlerinin içi gülüyor gibi geldi bana. Sonra otobüse bindik. Çamlıktan çıktıktan sonra. 'Ben sana haber verirm' dedi. Gidiş o gidiş. Bir arada olmayı bekli-

yorum şimdi. Haber verecek. Ama onun haber verdiği an işi bırakacak durumumuz olacak mı acaba? Geceleri evlerinin orada dolaştım belki görünüyor diye. Olmadı. Gündüzleri annesi görür diye geçemiyorum. Evin benden para beklediği şu sıralar benim gezmem, zaman kaybetmem doğru değil aslında. Bereket inşaatlara, peşin veriyorlar... Dört beş yük oldu mu.. Parasını ödüyorlar. Böylesi çok daha iyi oluyor. Hah işte karşıdan göründü. Tamam canım... Geçen gün yanılmışımdır demiştim ama... Geliyor işte..! Bugünlerde böyle birşeyler bekliyordum... Çakıl ya da kum çekiyordur diyordum kendi kendime... Su çekiyor canım... İşte dört tane pırıl pırıl gaz tenekesi... Onüç ondört yaşlarında bir çocuk. Sopası elinde, eşşeğe de binmiş... Hem de bizim bölgeye çekiyor. İhtiyarın bölgede de değil... Vay canına! İnşaatçılara çekeyim... Peşin para alayım deyince bunu da düşünmeliydik... Olacaktı tabii er ya da geç... Çocuk da kaptırmış kendini dehliyor eşşeği... Dört nala gidiyorlar. Ne yapmalıyım? Çocuğa müsade etmemeliyim. Yoksa eşşek alan doldurur buraları... Haftası geçmez sucudan geçilmez buraları. Bu dağ kaç kişiyi doyurur ki? Bir hesaplayalım... Şöyle böyle ikiyüz üçyüz hane oldu... Bunun kaçta kaçı bizim müşteriydi? Elli hane desek... Günde, bir yük alanları hesaplasak... Yirmi... iki günde bir alanları hesaplasak... On yük te onlardan... Eh idare eder şimdilik... Çocukta yaklaştı. Hah tanıdım. Asker Hüseyin'in kardeşi... Şu bizim Hüseyin... Olmadı şimdi.

— Merhaba Kaplan abi...

— Merhaba aslanım... Suculuğua başladın ha... İyi... iyi...

— Ne yaparsın abi... Bulduk buluşturduk bir

yüzlük aldık şu eşşeği... eve bakacak bizden başka kimse yok işte... Ne yaparsın...

— Çalış tabii... Çalış... Koca adam oldun... Boş mu duracaksın?

— Abim de askerde biliyorsun... Para bekliyor...

— Mektup geliyor mu?

— Geliyor arasıra...

— Ne kadar oldu onun askere gideli?

— Üç ayı dolduruyor bugün yarın...

— Benden selâm yaz... olur mu? Unutma ama...

— Unutmam unutur muyum hiç?

— Kütahya'da mıydı?

— Evet eğitim görüyor işte...

— Ordan dağıtım olacak herhal...

— Öyle yazıyor mektubunda...

— Selam yazmayı unutma...

Eşşekler birbirlerinden uzaklaştığı için biz de ayrıldık... İşte şu küçücük çocuk da katıldı ekmek kavgasına... Evin yükü bu yaşta bindi omuzlarına... Eve bakmanın sorumluluğunu taşıyabilecek mi acaba o küçücük omuzlarında? Para kazanmak hoşuna gider önceleri sonra sonra anlar o da ekmek parasının ne demek olduğunu... Abisi asker... Para ister durmadan... Annesi ister... Babası ister... İsterler isterler... Eşşek yem ister... Şaşırır kalır bir süre. Annesinin gözleri de görmüyor... Aklım da kaldığına göre ilaç da alamıyorlar... Bir ocak onun sayesinde kaynıyacak şimdi... Ben, ne yapmalıyım? Eski müşterilerimden bir kısmını ona bıraksam ben ne kazanıyorum ki? Ama oda kazanmalı... Bir ona müsade ederim buralarda... İhtiyar gelse bak kavga hazır... gelebilir mi hiç? O, bir geldi mi beş eşşekle gelir. O zaman ayıklarız pirincin taşını... Sağlama kapışırız ama Hüseyin'in kardeşi... O çalışsın... Abisi, arkada-

şımız... Bu dağ ikimizi doyurur. Üçüncüye yer yok. Belki ilerde... Bizim ekmeğimize dokunmadıkça herkes gelsin çalışsın... Ama bizim ekmeğimize dokunanın alnını karışlarız... Alnını. Bu yükü biz yine Hüseyin efendiye verelim... Bakkal Hüseyin peşin verir. Sonra çekeriz yine inşaata... Eski müşteriler kızacakmış varsın kızsın... ne yapalım... Kimse gelip halimizi soruyor mu baksana? Ne yiyoruz, ne içiyoruz? İlgilendiği var mı kimsenin? Yok... Sanki biz gidip soruyormuşuz gibi... Herkes kendi bacağından asılıyor canım bu dünyada... Şu Hüseyin efendiyi de hiç sevmiyorum Allah bilir... O muhtarlık meselesinden sonra... Bir de idamlar meselesinde... Biz, bütün mahalle kan ağlamıştık onlar sevinçlerinden ne yapacaklarını bilememişlerdi.. Nasıl üzülmüştük... Radyolardan dinlemiştik hep... «Geldiler elleri bağlı olmayarak yerlerini aldılar» Sonunda bırakacaklar sanıyorduk hep... Gönlümüz bırakılsın istiyordu. Bir sürü davalar vardı bebek davası... Köpek davası... Bunlar neydi? O büyük adamlar böyle işlerle mi uğraşmışlardı? Sonra onlar büyük adamdı canım... Canları neyle isterse onla uğraşırlardı... Kim karışırdı onlara? Ben, bir keresinde çocuk yuvasının oradan geçiyordum. O zamanlar Aydoğdu okulu birinci sınıfına gidiyordum. Akşam üstüydü. Yüksek duvarların ardından alkış sesleri yükseliyordu? Tırmandım hemen.. Şak şak sesleri kesilmek nedir bilmiyordu... Çok büyük bir kalabalık bir tempo tutturmuş gidiyordu. «Ya ya ya şa şa şa Adnan Bey Adnan Bey çok yaşa... «Kimdi bu adam bilmiyordum! Sonradan öğrendim ki o çok büyük bir adammış. O en büyük bakan... Bizim partinin baş bakanıymış... Kanım ısını vermişti hemen adama? Ellerini havaya kaldırmıştı... Sonra duvardan indim eve döndüm. Duydukki o adam

bizim oradan da geçecekmiş.. Mahalleli yollara düştü. Kurbanlık hazırdı. Birkaç saat beklenildi. Gelmedi... Millet dağılmak nedir bilmiyordu. Karanlık basmıştı. Millet halâ bekliyordu. Geçeli çok olmuş meğer. Kimse gelmediği için kızgın değildi. Yalnız göremediğine yanıyordu. İşte bu Hüseyin efendi, bu adamın asılmasına sevinmişti. O günler evden dışarı çıkmadılar ama mahalleli biliyordu onların sevindiğini bu işe... Neredeyse evlerini taşlıyacaktık. O kadar kızgındık onlara... neyse geldik işte... bırakalım artık bu düşünceleri işimize bakalım.

— Sucu...! Sucu geldi!

Bakkal açık ama yoklar... Öğle uykusuna yatmışlardır... Her gün saat üçe kadar uyur bunlar... Uyumaz olsunlar..!

— Hüseyin amca...! Hüseyin..!

Perdeler aralandı. Karısı göründü. Hüseyin efendi uyurken müşteri gelecek olsa karısı bakar hep... Karısı, daha bir hassas tartar teraziyi... Parayı iki üç kez sayar öyle verir. Gaz şişesini tam doldurmaz. Sigarayı bir de çayı veresiye vermez. Hafta sonunda hesabı vermezsen hemen veresiyeyi kesiverirler... Böyle insanlar bunlar... Başka bakkal yok ki ne yapsın bu mahalleli... İyi geçinmek zorundalar... Kış gelince dayanırlar yalvar yakar... Bir ekmek bir kilo gaz ne koparırsan... Altmış yetmiş lirayı geçirtmez ama...

— Akşam üstü getirseydin ya?

— Akşam üstü inşaata çekiyorum.

— Öğle uykusunda rahatsız ediyorsun ama...

— Ne yapalım...

— Bir daha sefere akşam getirmezsen almam...

— Peki öyle olsun...

— Al şu parasını...

*
**

— Şunu yeseydin baba...

— Ah bir yiyebilsem...

— Yoğurdu kaşıkla hiç olmazsa...

— O kalsın arada bir kaşık alırım.

— Ana ben biraz aşağıya uzanacağım. Bir şey lazım mı?

— Yok oğlum sayende her şeyimiz tamam.

— Gazımız?

— Bu günlük yeter...

— Abim gelmedi değil mi?

— Ayırdım yemeğini, gelince yer artık. Mektupta ne yazıyor söyledi mi? Bize hiç söyler mi?

Babamın yanında bu konuyu açmayalım diye kaç kez söyledim. Neyse sustu.

— Ben gidiyorum öyleyse. Remzi'ye bir uğrayacağım. Çoktandır görmedim.

Evden çıktığımda ortalık kararmıştı. Ayak bileğimde son günlerde bir sakatlık, çukura bassam acır, tümseğe bassam acır. Ne oldu bu ayağa durup dururken. Yollarda yol değilki! Asfaltlanacak diyorlar bu gün yarın. Kibar şu kadar yolu asfaltladı da bir burasını bıraktı. Bir de elektrik geldi mi? Değme keyfimize. Cennet halt etmiş buraların yanında. Şu Izmir'in ışıkları! Ay doğmak üzere. Denizin pırıltıları... Şuraya bir oturalım bir seyreyliyelim. Buranın manzarasını değme apartmana değişmem. Uff aman o ne! Yıkmışlar koca binayı. Harpten çıkmış gibi. Biz giderken ev sağlamdı. Ne zaman yaptılar? Allah Allah yarım saat içinde dumanını attırmışlar! Bu adam da nereden bulur bu kadar parayı? Önce küçük bir ev, yavaş yavaş odalar, apartman en son. Yanda da bir balkon uyuyan efendinin tarafına? Iyi olmuş canım.

Uyuyan efendinin canı sıkılıyormuş bu yüzden. Amma yıkmışlar ha..! Şu betonlara bak... Nereden bulur bu millet bu kadar parayı? Bizim eve artık dokunmazlar... Iyiki zamanında kapmışız burayı... Neydi o kiradan çektiğimiz? Ay başı geliverir, göz açıp kapayıncaya kadar bakarsın şıp diye... Ama Çakırcalının evi güzeldi neme lâzım... Elektriği, suyu vardı. Yüz lira veriyorduk kirasına...

Ay bir adam boyu yükseldi. Nasıl da pırıl pırıl... Bulutlu bir gece... Bembeyaz bulutlar... Yıldızlar desen çok parlak... Şu büyük olanı hangisi? Büyük ayı olacak... Bunların hepsini öğretmişti Tahir öğretmen... Şu kutup mu? Çoban olmasın? Amma çok yıldız var... İnsanın ömrü yetmezmiş onlara gitmeğe... Öyle demişti öğretmenimiz... Bir de ne demişti? Evet evet buldum... Yarın öbür gün büyürsünüz sizlerle karşılaşırız... Her biriniz büyük adam olmuşsunuzdur, bizi tanımamazlıktan gelirsiniz... Yolda karşılaşırız yüzümüze bakmaz geçersiniz. Kafanızı çevirip geçersiniz. Ben öyle şey olmaz derdim kendi kendime, ne kadar büyüsek ne kadar büyük adam olsak da öğretmenimi görünce gider elini öperdim. O günlerden bu yana yedi-sekiz yıl geçti, geçmedi, bazen rastlıyorum sanki o bizim öğretmenimiz değilmiş biz onun öğrencisi değilmişiz gibi... Iki yabancı karşılaşıp gidiyoruz. Dediği doğru çıkıyor. Hep bir gün diyorum, bir gün karşısına çıkacağım:

— Öğretmenim, ben 499 Kaplan Acar hatırladınız mı? Diyeceğim. Hatırlamazsa, anlatacağım 4. sınıfı, subay çocuklarını, Reha'yı. Volkan'ı sınıf mümessili Vasfi'yi... Tren kazasında ölüp giden Senai'yi... Kızlardan Inci'yi, Güler'i ve daha bilmem kimleri... Işte şimdi çoğu büyük adam oldular. Bazılarını görüyorum başlarını çevirip geçiyorlar, tanıma-

mazlığa geliyorlar, bir işçi Ömer, futbolcu Tuncay; onları daha çok görüyorum arkadaşlığımız devam ediyor... Sanıyorum öğretmenimizin dediği büyük adam olamadık biz. Volkan subay çıktı. Aziz büyük bir okulu bitirdi. Necdet Fransa'ya gitti. Ertuğrul'un arabası var. Bir tanesinin adını unuttum, babasının büyük bir mağazasını çalıştırıyor... Ömer işçi, Ömere trende rastlıyorum. Bornova taraflarında çalışıyor. Boyu oldukça uzadı. Bir ara kaleciliğe merak sarmıştı, gelip giderdi bizim oralara. Sonraları gelmez oldu. Sanırım hayat kavgasına daldı.. Son gördüğümde sendikacılık yaptığını söyledi. Başkan olmuş.

İlkokulda bizi bir süre için aralarına almış olan arkadaşlar okul bittikten sonra selâmı sabahı kestiler. Sanki hiç tanışmamışız gibi, yanyana oturmamışız gibi... Onlardan bir Kutlu var işte selamlaştığımız. O da nasılsın iyi misin? Sağol sen nasılsın ben iyiyim, işte o kadar. Tahir öğretmen kompozisyon ödevi vermişti, «Kumbara» adlı bir yazı hazırlamıştı Kutlu, ben de onu okumuş ve ona göre bir şey yazmıştım. O beş aldı, ben dört buçuk. Öğretmenimiz:

— Biriniz birinize bakmış ama hanginiz? demişti.

Söyleyemedim. Kutlu biliyordu. İçimde dert kaldı. Hiç olmazsa aradan bu kadar yıl geçtikten sonra Kutlu'yu gördüğümde söyliyebilsem ya! Bugün yarın dedim hep olmadı. Tahir öğretmen beni tanımazsa bunları bir bir anlatacağım. Bir de amerikan süt tozu ile balık yağını anlatırım. Bardağı evde unuttukmu nasıl döverdi bizi. Zorunlu idi içmek. Ne demek içmemek... Bütün bunları bize dostumuz Amerika gönderiyormuş. Kutuların üzerinde yardım olduğunu gösteren yazılar ve işaretler vardı. Fakir fukara kapışıyordu. Ben eve de götürmüştüm. Sonradan söylentiler çıktı. Zararlıymış, sakat bırakırmış gibi şeyler...

O yıl ilk karne dört tane zayıf getirmiştim. Babam hiç kızmadı. Sevinir gibi oldu. Anlamadım ama dayak yemediğim için sevindim. Meğerse beni yanında amele olarak çalıştırmayı düşünürmüş. Okumaz diye alacakmış yanına, böylelikle amele parası vermekten kurtulacak. O zamanlar on iki-on üç yaşındaydım. Okul bittikten bir yıl sonra kuran kurslarına gönderdiler Osman Paşa Camiine. O günlerden bir gün öğretmenimle karşılaştım. Okula değilde kuran kurslarına gittiğimi öğrenince üzülür gibi oldu. O orta okula devam etmemi istermiş...

Bunları anlatınca beni tanır artık. Yine tanımazsa o zaman... O zaman artık... Hah annem bir kez okula gelmişti. O dört zayıftan sonra... şaşırdığını söylemiş... «Oğlum çok okuyor nasıl oluyor da dört zayıfı var?» Tahir öğretmen de şaşırmıştı. Başka bir gün okul dışında karşılaşmıştık. O gün elimde teksas-tommiksleri görünce... ertesi gün sınıfta payladı beni. «Biz de ders kitapları okuyorsun sanıyorduk... Meğerse resimli mecmualar okuyormuşsun» Kızmıştı «okuma» dedi. «Bak yazık değil mi annene, babana? Seni okutmak için nelere katlanıyorlar, sen gidip bunları okuyorsun... Nereden para bulursun bunları almak için.. Ha... Ailen fakir bir aile...» Cevap veremezdim... Çalıyordum diyemezdim... Akşam olunca elimde ders kitapları gidiyordum bir serginin önüne... Uzun uzun seyrediyordum. Sergi sahibinin dalgınlığını yakaladığım anda iki üç tanesini ders kitaplarımın arasına karıştırıp arkama bakmadan kaçıyordum. Adamın her an beni geri çağıracağını ve elimden kitapları alacağını beklerdim, olmadı. Bir keresinde koca bir pinokyo cildini kaptığım gibi kalabalığın arasına karıştım. Nefes nefese arabaya attım

kendimi... Bakkalın oğlu gördü. Nerden bilsin çaldığımı. Hayran hayran baktı 'pinokyoma'

Rasim her zaman öğrencilerin kalemlerini çalardı. Hele dolma kalem olursa.. Kendisinin hiç dolma kalemi olmamıştı. Şimdilerde kaçak çay, kahve satıyor. Bir iki kere hapise girdi, çıktı. Evini bu şekilde geçindiriyor. Yakalanırsan diyorum. Herkes yapıyor diyor... Ben, yine de onun yakalanmasından korkuyorum... Kaç yıl yiyeceği belli mi? İşte Hafız, beş liralık esrar satacağım diye sekiz yıl hapis yedi. Kim derdi hafız gibi, iyi bir adam! Esrar satıyor diye... Paran olmasa git istediğin kadar çay, kahve iç, parasını verme... Arkadaşların gelecek olsa yüzünü kara çıkarmaz... Yatıyor şimdi... Kim arayıp kim soruyor Hafızı? Kahvede kumar oynatırdı... Pehlivan bile gelirdi kahvesine beş liraya kılıç açardı. Pehlivanda pehlivandı hani... Karşısında kimse duramıyordu... Buralarda onun gibi pehlivan daha çıkmadı. Şampiyon bile oldu Kırkpınarda... Eh... Tahir öğretmene bu kadar şeyi anlattıktan sonra bizi hatırlar artık... Oooo daldık gitti yine... Ay, beş adam boyu olmuş, körfeze düşünce ayın pırıltısı daha da güzel. Yol yol... İnsanın gözünü alıyor en güzel anı şimdi körfezin... Biz gecekondulular görebiliyoruz bunu ancak... Çok şükür... Bu tepelerde yaşamak gerekir bu manzarayı görmek için... Saat kaç olmuştur? Bir gün çıkacağım canım Tahir öğretmenin önüne...

— Ben 499 Kaplan Acar deyivereceğim... Beni tanıdınız mı? Hani şöyle şöyle olmuştu... diye bir bir anlatırım. Tanır artık canım. Sözlerinin yanlışlığını da anlar bir daha öyle şeyler söyliyemez. Büyük adam olunca yüzümüze bakmadan geçersiniz diyemez. Ama belkide evet.. evet belki değil tamamen öyle, o büyük adam derken bizi kastetmemiştir. Bi-

lir bizim her zaman ona karşı saygılı kalacağımızı... Biz onun bahsettiği büyük adam olmadık ve hiç te olacağımız yok. Senai öldü, tren altında kaldı. Ömer hayat kavgasına düştü. Ben sucu. Diğerlerinin de bizden farkı yok. Zengin çocukları için söylemiştir o sözleri. Belki bizimle karşılaşacağını bile düşünmemiştir. Bilir, o, bizim okuyup adam olma şansımızın kaçta kaç olacağını! Kim okutacaktı bizi? Hangi parayla okuyacağız? Biz buralarda doğduk buralarda öleceğiz. Birbirimizden biraz farklı olur belki. İşçi, amele çapacı, sucu, çöpçü... köfteci, berber, terzi... Baksanıza bir çevrenize kaç yıldır hangi insan yerini değiştirebildi. Kemal bildim bileli berber, Muammer hep boşta. Sezai hep kahveci. Remzi fabrikada kalmak için uğraşıyor. Kalender antikacı. Herkes neredeyse şimdilerde onu muhafazaya çalışıyor. Bana kalsa sucu mu olurdum? Okurdum okurdum. Büyük adam oluncaya kadar. Büyük adam oluncaya kadar... Büyük adam kim peki? Kimler büyük adam? Büyük adam olmak için yalnız okumak mı? Arabası olanlar, apartmanı olanlar, çok parası olanlar... mı büyük adam? Subaylar mı? Bakan mı? Başbakan mı? Kim kimler büyük adam? Anam deyip durur taa bildim bileli... Büyük adam ol da bizi kurtar bu hayattan. Sanırım para kazan demek istiyor, büyük adam derken... Ya ben ona ne dedim şimdiye dek? Sana hizmetçiler tutacağım.. elini soğuk sudan sıcak suya koydurtmayacağım. Hizmetçi dediğimiz kim? Bizim buralardan biri değil mi? Yani bizden biri... Bizim gibi biri... Bizim buralarda hiç büyük adam yok mu? Bir doktor çıkacak Doğan abi için deniyor. Büyük adam olacak diye. Eh kalkalım bakalım Remzi'ye biz bunların cevabını bulamayız Remzi bilir mi?

— Remzi Remzi...

—
— Remziii
— Kimdir o?
— Ben bacı.
— Sen kimsin?
— Kaplan... Yok mu Remzi?
— Gececi... Onikide gelir...
— Aradığımı söyleyiver olur mu?
— Olur söylerim...
— Iyi akşamlar.
— Iyi akşamlar...

*
**

— Faşizm geliyor arkadaşlar... Eğer biz hazırlıklı olmazsak... Bir vuruşta hepimizi yerle bir eder... Şimdi neler yapabiliriz onu konuşalım... Önce telâşla düşmek yok.. Dağılmamak gerekli... Hele bu dönemde... Biz, birliğimizi kurabilirsek korkmayız. Ne olursa olsun... Atlatırız bu kasırgayı... Evet bunun adını bulduk. Kasırga... Kasırga bütün şiddetiyle geliyor... Korunmazsak, korunmasını bilmezsek uçurur bizi... Ne kadar az kayıp verirsek... kazancımız o olur. Fikri oln söylesin. Sonra yine toparlarız. Emperyalizmin bu dönemde ülkemizde oynıyacağı oyunları gözden ırak tutmayacağız. İkincisi kendi gücümüzü bileceğiz... Ne yapabiliriz? Faşizmin gelişine bakılırsa solu tamamen ezecek, geçecek. Olaylar bizi doğruluyor. Daha önce söylemiştik, nerede örgütsüz bir sol hareketi varsa orada aynı zamanda örgütlü sağ güçler vardır. Bunu hiç bir zaman unutmayacağız. Belki iş, bizim partinin başına patlıyacak. 1961 Anayasasıyla kuruldu partimiz bu anayasa içinde şimdiye kadar mücadelemizi yürüttük. Hareketimiz öylesine tutundu ki, işçi bizi öylesine destekledi, ege-

men güçler bu gelişimden uyuyamaz oldular. Mitinglerde mahkeme kararıyla alınmış karardır diyerek yöneticilerimizi komünist ilan ettiler. Halk, artık böyle palavraları yutacak durumu çoktan geride bıraktı. Kimin haklı kimin haksız olduğunu, kimlerin yalan söylediğini kimlerin söylemediğini, kendisini uyutanları, kendisi için çalışanları görebiliyor değerlendirebiliyor... 1970 yılını iki üç ay sonra geride bırakıyoruz. 1971'in neler getireceğini şimdiden kestirmek zor ama az çok yaklaşık olarak görebiliriz.

Finans kapitalin örgütleniş biçimi, sözcükleri, güçleri hedef olarak ama tek hedef olarak karşılarına bizi alacaklar. Aynı zamanda faşizmin yaşaması için de yine bize dayanacaklar. Çok dikkatli olmamız gereken günler...

— Hadi çıkalım, dedi Remzi.

Çıktık. Konuşan genç devam ederken ayrıldık. Basık, karanlık bir yerdi. Odada bulunanları göremedim. Yalnız kılık kıyafetlerinden çoğunun işçi olduğu anlaşılıyordu. Suratları asıktı. Ben hiç bir yerde bu kadar ciddiyetle bir konuşma dinlendiğini görmedim. Konuşanın öğrenci olduğunu sanıyorum. Dinleyicilerinde benim gibi bir şey anlamadığını düşündüm. Ama çok ciddi dinliyorlardı. Sigara yakıp sigara söndürüyorlardı. Kasırgayı hissetmişler gibi konuşuyorlardı, sessizdiler. Konuşanın bahsettiği kasırgayı içlerinde taşıyorlarmış gibi... Dışarı çıktığımızda, Remzi'nin yanına orada bulunanlardan iki kişi geldi. Birisi bana dikkatli dikkatli baktı. Karanlıkta yüzünü gördüğüm halde kim olduğunu çıkaramamıştım. Şimdi tanıdım artık. Eski yolda oturan Veli. Sarı Veli... Veli de beni tanıdı.

— Kaplana bak sen! Sen ne arıyorsun burda?

— Remzi getirdi dedim.

Sarı Veli,

— Ne ilgin var senin bu işlerle yahu? diye sordu. Şaşırmış gibiydi. Remzi araya girdi.

— Uzattın! Duymadın mı Remzi getirdi dedi.

— Iyi canım ne kızıyon?

— Kızmıyorum. Ne kızacağım?

— Boş duruyordu... Ben izmir'e iniyorum dedim, hadi bana arkadaşlık et, o da geldi.

Yanımızda, otuz otuzbeş yaşlarında kasketli bir işçi vardı. Kısa boylu esmer bir adamdı. Üzerinde paltoya benzer bir şey, elinde bir şemsiye taşıyordu. Bu yaz gününde yanına şemsiye alması garibime gitti. Oradan kahvenin üst katına çıktık. Servet oturuyordu, bizi görünce ayağa kalktı elimizi sıktı. Son görüşmemizden bu yana altı ay geçmişti. Onu biraz zayıflamış gördüm. Biraz değil, çokça. Yalnız daha oturaklı, daha ciddi bir adam hali gelmiş üzerine, kalktığı sandalyeye oturdu, biz de yanına çöktük.

— Sen bir daha bizim oralara hiç gelmedin? Dedim.

— Gelmek isterdim ama olmadı...

— O gelmek isterdi ama bırakmadılar ki! diye güldü Remzi.

Ben şaşkın şaşkın bakınca:

— Içerdeydi..!

Yine anlamadım.

— Içerde ne demek?

— Içerisi...

— Bırakın yahu, şimdi buradayız ya ona bakalım. Başka konuşacak konu kalmadı mı? Yalnız bu sefer biraz zararlı çıktık.

— Ne gibi?

— Kulağım patladı... Şimdi hiç durmadan ötüyor. Doktora gidiyorum ama, bakalım...

— Ne oldu kulağına?

— Ne mi oldu? Hiiç durup dururken patladı. Bizim kulak ara sıra böyle durduk yerde patlayıverir... Polisler de çok şakacı ha... O zaman ayılır gibi oldum. Servet'i dövmüşler... yoksa durup dururken patlar mı! Polisler dövmüş... Artık daha fazla sormak patreksiz. Öyle ya bunlar... Remzi, Servet, diğerleri..! Bunlar partili!.. O yüzden demek!.. Bunlar siyasetle uğraştıklarından... Yavaş yavaş anlıyorum galiba! Bu yüzden dayak yiyorlar..! Hapis yatıyorlar..! Öteki de öyleydi..! Suphi..! İşçi partili bunlar..! İşçi partili olduğu için başları dertten kurtulmuyor! Niye yalnız bunlar dayak yiyor peki? Hapise düşüyor? Konuştukları için mi? Anlattıkları için mi? Adaletler bar bar bağırır... Halkçılar bağırır, ötekiler bağırır... Ama onlardan hiç biri içeri düşmez, dayak yemez... Niye, yalnız bunlar?

— Ne oldu, partide birşey var mı? Diye sordu Servet:

— Haluk birşeyler anlatıyor.

— Kaş kişi var?

— On beş yirmi kadar...

— O kadar haber gönderdik herkes gelsin diye...

— Millet korkuyor..! Kasırganın kokusunu aldılar..! Zor..!

— Ne olacak bu iş Remzi?

— Valla ben fabrikada herkese söyledim.

Şemsiyeli işçi söze girdi. Onun konuşması beni çok şaşırttı. Bunların yanında hep şaşkındım zaten. Konuşan genci dinlerken, dinleyicilerin bir şey anla-

madığını düşünmüştüm... Ama yanıldığımı şimdi anlıyorum...

— Ya..! Arkadaşlar..! Faşizm geliyor diye bar bar bağırıyoruz kimsenin aldırdığı yok! Bunlar oyun sanıyorlar. Millet yozlaşmış kardeşim.. Demiyor birlik olalım, Faşizme beraber olursak karşı koyabiliriz, işçi sınıfı birlik olmadıkça hiç bir şey değildir. Ancak bizi kurtaracak olan birliğimizdir. Nasıl anlamıyorlar bunu? Yaşamamızın buna bağlı olduğunu.

— Bunlar hep olacak... Biz yılmayacağız... görevimiz bu bizim. Sınıf bilincine varıncaya kadar durmak yok. Servet yine başladı anlatmaya:

*
**

— Saat kaç...

— Sekiz

— iyi daha biraz zamanımız varmış... Buçukta atlarız bornova arabasına! Dokuz buçuk seansına yetişelim bir görelim bakalım. Millet nasıl koşuyor kardeşim göreceksin? Gündüz onikide başlıyor gece oniki yinede boş yer yok, iyi şeyler de yerini buluyor hiç olmazsa... Ama biraz geç... Olsun...

— Kaç para biletler?

— Öğrenci ikibuçuk... Geri kalanı beş... On gün devam ederse iyi olur az para değil... Sen sinemayı seversin değı mi Kaplan?

— Severim tabii...

— Hangi artisleri seversin en çok?

— Valla pek ayırt etmem işte...

— Canım olur mu? Elbet hoşlandığın birisi vardır işte...

— Ben yabancıları pek bilmem...

— Canım yabancı olması şart değil, bizden olsun...

— Bizimkilerden en çok Yılmaz Güney'i tutarım. Sonra Fikret Hakan'ı Kadın artislerden en çok Filiz Akın'ı, Hülya Koçyiğit.i...

— Iyi iyi şansın varmış, seni şimdi Yılmaz'ın filmine götürüyoruz. Ben iki kez seyrettim. Sen de beğenirsin sanırım.

Lozan kapısından Bornova arabasına bindik. Araba, çok kalabalıktı. Bu kalabalığın bizim gibi filme gittiğini arabadan inince anladım. Bornovayı pek bilmediğim için nerede indiğimizi kestiremedim. Ancak indiğimiz yerde bizi bekleyen, Menemen arabalarına benzeyen otobüsler vardı. Onlara doluştuk. Gelenlerin çoğu genç insanlar. Araba, zıngazınk dolduğunda, güçlükle kalkabildi. Ve karanlık, toprak bir yolda ilerlemeye başladı. Arabanın kısa menzilli farları on onbeş metre ilerisini anca aydınlatıyordu... Geri kalan yerler ise zifiri karanlık. Böylece ne kadar yol aldık bir şey diyemiyeceğim belki yarım saat, belki daha fazla... Arabada herkes yanındakiyle fısır fısır konuşuyordu. Kulak veriyordum. Anlayamıyordum. Arabanın motorundan gelen sesler anlamamı güçleştiriyordu. Kızlar vardı. Kimisi konuşan kimisi karanlığı seyreden. Erkeklerin çoğu uzun saçlı, favorili. Gözlüklüler var. Iyi giyimliler, kötü giyimliler... İşçi kıyafetliler, kasketliler, yelekliler, mintanlılar. Kalabalıkla artıyor sıcaklık. Nefes almak zor. Boğulacağız. Birisi bir cam açtı. Biraz hava girdi. Gecenin serinliği doldurdu arabanın içini. Nihayet varmış olacağız ki araba durdu. Önce Servet indi ardından biz... Diğerleri... Yeni ve büyük binalardan. Uzun koridorlardan geçtik? Hiç böylesine büyük bir yerde bulunmadığımdan şaşkınlıkla bakıyorum çevreye. Remziyi kolundan çektim.

— Burası nere Remzi?

— Okul.

— Bunlar nasıl okul Remzi? Hiç mi okul görmedik biz?

— Üniversite.

— Haa... Üniversite burası mı? Hani doğan abinin gittiği...

— Evet ama o burada okumaz. Bu binalar daha öğretime açılmadı.

—Film, burada mı oynıyacak?..

— Hı...

— Niye burada oynatıyorlar, bu kadar uzakta... Başka sinema yok mu şehirde?

— Olmaz olur mu? Ama bunun burada oynaması gerekli... Bu film öyle her yerde oynamaz...

— Neden?

— Kaçak film...

— Yapma yahu...

— Ne oldu?

— Şimdi biz kaçak filmi mi seyredeceğiz yani?

— Evet.

— Hani Yılmaz Güney'indi?

— Onun.

— Bizim orada da oynuyor ama kaçak değil...

— UMUT oynuyor mu sizin orada?

— Başka.

— Gördün mü ya...

— Niye yasak peki? Onda da Yılmaz Güney, bunda da Yılmaz...

— Bu yasak olanı.

— Remzi peki burada yakalanırsak?

— Ne olur?

— Bir şey olmaz mı?

— Olmaz tabii, Bir iki gün nezarete atarlar en fazla.

— Nezarete mi atarlar?

— Döverler birazda.

— .....!

— Ne o korktun mu yoksa?

— Yok canım ne korkacakmışım? Ayıp ettin. Aklıma şey geldi: Hani muhtarın erik bahçesine girerde erik çalar, koyunlarımıza doldururduk. Orada

— Haydi gidiyoruz.

Geniş bir kapıdan girdik. Bir koridora çıktık. Koridor doluydu. Ne kadar insan gelmiş meğerse. Gurup grup toplanmışlar, konuşuyorlar. Servet, gidip kapıdakilerle konuştu. Tanışık olduğu konuşmasından belli. Bir odayı işaret etti bilet kesen. Servet o tarafa yürüdü, bize:

— Siz gidip köşeden bir yer tutun. Kapıya yakın olsun. Ben geliyorum. İkişer buçuk liralık bilet alın, bizim de yardımımız dokunsun.

Remzi iki buçuk aldı, benden ve şemsiyeli işçiden. Bilet kestirdi, girdik. Formika masa gibi uzun sıralar vardı. Servet'in söylediği gibi bir yere oturduk. Remzi bir kaç kişi ile selamlaştı. Çok büyük bir salon burası aşağıya gittikçe alçalıyor. Hiç böyle sinema salonu görmemiştim. Perde gibi bir teşkilatta yok.

— Remzi hiç böyle sinema görmemiştim.

— Burası anfi dedi Remzi.

— Anfi ne demek?

— Hocalar... Profesörler... dersleri burada verirler,

— Kaç kişilik burası? Bin kişi alır mı?

— Bin, iki bin...

— Hoca nerede konuşur?

— Taa orada kürsüyü görüyor musun?

— Sesi gelir mi buralara?

— Mikrofonu var...

— Daha önce gelmiş miydin buraya?

— Tabii... Bazen beni derse bile sokar bunlar...

— Yapma yahu...

— Fakat bir şey anlamam tabii... zaten kırk yılda bir... oda arkadaşları aramaya geldiğim zamanlar.

— Senin de girmediğin delik yok ha.

— Eh bir şeyler öğrenmek için sağa sola dalmak gerekir. Sana gelecek diye beklersen hava alırsın.

— Ne zaman başlar film?

— Buçukta.

Şemsiyeli arkadaş:

— Remzi yahu buranın bir helası var mıdır acep?

— Gel götüreyim seni çiş ettirmeye.

Beraber çıktılar kapının ardında kayboldular. Ben yalnız kaldım. Ne yerler vardı bilmediğimiz şu dünyada? Buraları nereden görecektim getirmeseydiler... iyi oldu geldiğim... yalnız gelsek bizi almazlar buraya... Çevreme bakıyorum. Erkekler, kızlar, yaşlılar... Kısa kollu gömlek giyenler, kravat takanlar... yüksek sesle konuşanlar... Iki kişi bir kağıt üstünde birbirine bir şeyler anlatıyor, diğeri itiraz ediyor, kızgın... Birisi tesbih çekiyor, parmakları arasında dört döndürüyor tesbihi... Bir kaç kişi onun gibi yapma çabası içinde... tesbih elinde şekilden şekile giriyor. Iki üç kişi ayakta, ellerinde kese kağıdı, çekirdek fıstık yiyorlar... Bir diğeri bağıra çağıra bir şeyler anlatıyor... Gülüyorlar... Bir kız aynaya bakıyor, bir başkası elindeki kitabı okumada...

— Buraya mı oturdunuz? Diğerleri?

— Helâya gittiler...

Servet yanıma oturdu. Yakından bakınca alnındaki çizgilerin değiştiğini farkettim. Yaşlanmış görmiyeli. Gözlüklerini değiştirmiş. Eski gözlüklerinin çerçevesi siyahtı, bunlar beyaz... Hem daha kalın...

— Bir abin vardı, değil mi?

— Evet. Almanya'ya gitmek için uğraşıyor...

— Almanya mı? Ne yapacakmış orada?

— Hayatını kazanacak işte... Ne yapsın? Tutunamadı buralarda.

— Ne iş yapıyor?

— Ne iş olursa... Yapmadığı iş kalmadı desem yalan olmaz...

— Belirli bir işi yok mu yani?

— En çok yağlı boyacılık yapar.

— Yağlı boyacılar iyi iş bulur halbuki...

— Valla bilmem... İş yok diyor, fazla bir şey soramıyorum zaten sinirlidir. Hemen kötüye çeker sonra. Bu günlerde yağlı boyacılığın üzerine düştü. Esas mesleği değil aslında.

— Öyleyse niye üstüne düşüyor? Madem esas mesleği değil... Hoşuna gidiyor belki...

— Yok değil... Almanyaya gidecek ya... Vasıflı işçi olacak...

— Sıradan mı gidecek?

— Bizim orada bir Hamit usta var o, istek yapacakmış sözde... Ama ben pek ihtimal vermiyorum.

— Niye?

— O adamla sıçmaya bile gidilmez...

— Burası neresi biliyor musun?

— Üniversite dedi Remzi. Sarı Veli niye bizimle gelmedi?

— Onun biraz işi var... Aynı mahalledeydiniz değil mi?

— Onlar düzde oturur... Biz dağda... Aynı sayılır ama... Aynı muhtara bağlıyız.

— İyidir sarı, severim... Sağlam oğlandır. Hah geldiler... Ne oldu yahu satın almaya mı kalktınız?

— Biraz gezdirdim... Eksik kalmasın.

Tam o sıra ışıklar söndü. Gürültüler kesilirken, film başladı. Şimdi herkes sus pus olmuş perdeye bakıyor. Çıt yok. Öyleki nefes alışlar bile sayılabilir. Öyle sessizlik. Hiç bizim oralarda bu kadar sessiz seyredilir mi? Gazoz satıcıları bağırmadan, çekirdekçiler minderciler arada dolaşmadan olur mu? Perdede görüntüler...

YOKUŞ YUKARI

Yoruldun değil mi Kocaoğlan? Ben de yoruldum doğrusu... Bu son olsun artık... Dayan bakalım. Bunu da boşalttık mı eder yirmiüç. Öğlende eğlenmeseydik yirmibeşi geçerdik, ama eğlendik, olsun varsın. Bundan sonra bir yük de eve, boş gitmeyelim değil mi? Su kalmamış, ana yarın çamaşır yıkayacak, ocağı yakacak suyu kaynatacak. Babanın çamaşırları, çok ısınmış su ister. Hasta ya baba. Mikrop varsa ölsün diye. Sen de ne diyorsun babanın durumuna? Üşüyor, durmadan üşüyor. Bereket bir parça yemeğe başladı, zorla da olsa yiyor işte. Bu kışı bir atlatsa bir şeyi kalmaz. Para durumumuz da iyi. Bak bu hafta abi de elli kağıt vermiş. Bir haftadır çalışıyor ya. Mektebi boyamışlar. Koca binayı. O da bir an önce gitse iyi olacak değil mi? Kışı geçirdik mi tamam canım, baba da kurtarır ken-

dini, hele abi Almanya'dan bol para gönderdi mi getiririz büyük doktor. Alırız ilaçları, ne yazarsa yazsın, az çok demeden bastırır parayı alırız. Kıştan korkuyorum şimdiden. Ya çok soğuk yaparsa ne yaparız? Kuru soğuk? Aman allah korusun. Geçen kış ne korkunçtu! Çatıyı uçuracak sandık fırtına. Rüzgar ötüyordu valla. Annemin söylediğine göre ninem hep Eskişehirde ıslık çalan bir rüzgar anlatırmış. Bu rüzgar da ondan işte. Soba borusunun deliğinden rüzgar girince bütün duman, rezillik canım. Ya bu kış fena bastırırsa? Babam olmasa ya da sağlam olsa, nasılsa geçer ya. Odun, kömür yakmakla bitmez ki koca kış. Hoop... Dur bakalım. Nere gidiyon? Geldik ya... Çüüş... Çüüş... Çüüş... Dursana.

— Doğan abi, Doğan abi...

Kocaoğlanı kapının yanına çektim. Sallantıdan fırlayan sularla Kocaoğlanın başı ıslanmış. Kulaklarında tüyler yapış yapış... Beli çöktü Kocaoğlanın, burası da dağın en yükseği birader. Ev yapacak yer kalmamış gibi, taa buralara gelmişler. Ne kadar oldu Doğan abiler geleli, üç yıl olmuştur...

— Doğan abii...

Kapı gürültüyle açıldı. Doğan abi mavi pijamalarını giymiş, ayağında tokyalarıyla göründü.

— Ne bağırıyorsun yahu o kadar, sağır mıyız? Geldik işte.

— Nasılsın abi? Geçen gece geldik sizin okula, neredeydin?

— Nereye okula geldin?

— Bornovaya işte.

— Yok be... Sen, ne arıyorsun oralarda, okumaya mı niyetlendin yoksa?

— Yok canım ne okuması. Söyliyecem ama kimseye söylemiyecen...

— Gizli mi yoksa ha?

— Gizli tabii... Sen şunu sıkı tut yalnız, devirmeyelim hah tamam. Kocaoğlanı kapıya bağlıyayım dur bir dakka.

Kocaoğlanı bağladıktan sonra her ikimiz ikişer tenekeyi sağlı sollu alarak içeri girdik.

— Nasılsın teyze?

— Iyiyim hoşum evladım... Sen nasılsın? Annen nasıl?

— Iyidir o da ne olacak işte...

— Hep inşaata çeker olmuşun diyorlar.

— Biraz zorunluyuz teyzeciğim... Biliyorsun evlerden her zaman peşin almak zor... Bu günlerde öylesine paraya ihtiyacım var.

— Hayır olsun, evleniyor musun yoksa bizden habersiz?

— Yok be teyzeciğim... Nereden çıkardın şimdi onu. Biz kim evlenmek kim? Daha şunun şurasında askerlik yapmadık...

— Bir sen mi varsın askerliğini yapmadan evlenecek olan...

Doğan abinin kitapları masa üstünde. Defterler açık. Yirmiye yakın kalem var. Ne yapıyor bu kadar çok kalemle? Kitabı da çok kalemi de... Defteri de... Kitaplar ciltli ciltli...

— Sen bu kitapların hepsini okudun mu abi?

— Ne o bizi bir şeye benzetemedin galiba ha? Okuyoruz işte yavaş yavaş...

— Yok abicim estafurullah ne haddimize düşmüş...

— Eee?

— Hiç merak ettim de... Çok kitap hani...

—Sen de okuyor musun peki?

— Okuyorum tabii.

— Hangi kitapları okudun bakalım şimdiye kadar?

— Pardayyanların hepsini... Arsen Lüpen'i...

— Cingöz Recai'yi?

— Onu okumadım... Var mı sende? Bir gecede okurum...

— Aman okumamazlık yapma... Şerlok Holmes de okuyor musun?

—O kim abi? Hiç duymadım adını...

— O da Arsen Lüpen'i yakalıyacak biri...

— Yakalayabilir mi?

— Okula mı geldim dedin?

— Şişşt...

— Haa gizliydi değil mi? Pardon unuttum. U-MUT'a mı yoksa?

— Sen nerden biliyorsun?

— Eh müsade et o kadarını bilelim...

— Bu kaçağı ama.

— Iyi ya biz kaçak olanına gidemez miyiz yani?

— A... Gidersin tabii... Bizden iyi gidersin hem.

Tenekelerin boşalması bitmişti. Kapakları taktık.

— Beğendin mi filmi?

— Beğenmez olur muyum hiç... Çok güzeldi bir kere. Hiç nefes almadan sonuna kadar seyrettim. Öyle dalmışım ki sonuna gelmiş ben hâlâ perdeye bakıyorum. Destan gibi geldi bana efsane gibi... Çok güzel canım. Anlatılacak gibi değil. En çok da evdekileri dövme sahnesi hoşuma gitti. Herkes de güldü oraya ama... Nasıl dövüyor Yılmaz abi... Ben de de çok güldüm...

— Sen niye güldün peki?

— Herkes güldü.

— Canım sen herkes güldü diye gülmedin ya?

— Yoo tabii herkes güldü diye gülmedim. Ben kendi kendime güldüm.

— Peki seni güldüren ne vardı orada?

— Valla nasl anlatsam? Orada bir şey vardı ama ne olduğunu anlatamam işte.

— Allah allah insan bilmediği şeye güler mi canım... Kendi kendine gülene bizim memlekette deli derler bilmez misin?

— Bilirim ama yine de gülerim doğrusu... Deli diyen desin... Peki sen güldün mü?

— Güldüm...

— Sen söyle öyleyse neden gülünürmüş orada?

— Bak bak şuna, bizi nasıl faka bastırıyor yahu... Güldüm güldüm çünkü gülünecek bir durum vardı ortada ya...

— Gülünecek bir durum olduğunu biz de biliyoruz... Güldüğümüz ne ben onu soruyorum? Anlamazlıktan geliyorsun ayıp valla...

— Benim de sanatla pek ilişiğim olmadı... Halt ettik yani... Ama dur sana bir kaç söz söyliyeyim de bizi ayıplama.

— Valla bir bileme kırk yıl dilimden kurtulamazsın.

—Ben derim ki bak fazla iddialı konuşuyorum yine de... Sanat bir şeyler anlatmalı insanlara... Film kitap, televizyon her neyse fakat bunu öyle bir anlatmalı ki insan nefessiz seyretmemeli, sarsmalı altüst etmeli... Bunu oynayan daha iyi bilir... Oraya dikkatleri çekmesini bilmiş çünkü... Biz de çokluk filmle ağlanır filmle gülünür. Oysa öyle olmamalı.

— Ya nasıl olmalı?

— Nasıl anlatayım sana...

— Yani seni alıp rüyalar âlemine götürmemeli,

uyutmamalı... düşündürmeli. Olayın gerçek yönünü buldurmalı...

*
**

— Anne yardım et bakalım indirelim şu yükleri...

— Geldim oğlum.

— Sonra yüz elliyi de hazırla borcun çok oldu canım...

—Sen yazmaya devam et şimdilik, hepsini veririz birden...

— Ama çok oldu, vallah kurtarmaz bizi bu kadar yazmak...

— Abin Almanya'ya gitti gidiyor işte. O zaman hepsini birden...

— Ooohh abim gidecek de para, yollıyacak da... Ölme eşşeğim ölme...

— Öğle deme bilmiyorsun, ha bu gün ha yarınmış.

— Deme?

— Fazla bir şey söylemiyor ama, duyuyorum işte. Sanki kendi anlatsa ölür!..

— Bayramdan sonra gitse bari...

— Niye?

—Niyesi var mı? Kabire yalnız mı gideceğim... Beraber gidersek iyi para alırız.

— Gelir mi dersin? Ben, geleceğini sanmam...

— Şimdiye kadar hep geldi...

— O zaman askerliğini yapmamıştı...

— Ne olur yani şimdi askerliğini yaptıysa yine parası yok ki... Parası olmadıkça bu işi yapar benim bildiğim... Kötü mü bayram günü cebinde bir iki kuruşu olsun...

— Kötü mü olur eve de harçlık çıkar hem...

— Babam nasıl?

— Aynı...

İçeriye girdim babam uyuyordu. Dizlerinin üzerinde öyle bir kıvrılışı var, soluk alıp almadığı belli değil. Gürültü çıkarmamaya çalışarak, ayaklarımın ucuna basa basa yürüdüm. Yoğurdun üstü açılmış onu örttüm, yarısına kadar yemiş. Şimdi soluğu duyulur oldu. Derisi siyahlaşmış çizgi çizgi... Mantarlar, alttan bakışta katmer katmerdir ya, öyle küçük kıpırtılar var deride. Göz kapakları her an açılacakmış gibi. Yüzünde benler var... Tam alnında... Elmacık kemikleri yine aynı keskinlikte. Deri üstünde eğreti duruyor. Ellerine bakıyorum, damarlar yol yol hem de kabarık, şiş. Nasırları kaybolmayan tek özelliği ellerinin. Parmak boğumları da nasırla kaplı. Oraları duyarsızdır. Benim de parmaklarımda, avuç içlerimde var, bilirim. Babamın nasırlarını bana attığı dayaklardan tanırım. Hiç unutmam köyde iken bir gün abimle çarşıya gidiyorduk. Gülşen'lerin bakkal dükkanına daha gelmemiştik. Koşturmacık oynuyorduk. Ben öndeydim, abim arkada... Yalınayaktık. Abim, benden hızlı kaçardı. Önümüzde bir kül yığını vardı. Sonradan düşündüğümde oraya külleri dökenlerin Rıfat'lar olduğunu bulmuştum. Yalınayak küllere basmak hoşuma giderdi. Yere göre bir yumuşaktı. Koşarken külün üstünden atlayacaktım. Son anda nasıl olduysa basıverdim. Basar basmaz kendimi yere atıp bağırmaya başladım. Kül közlüydü. Canım ağzımdan çıktı sandım. Abim de hızını alamamış o da basmıştı. Dişimizi sıkıp dükkana vardık. Abim benden daha mı dayanıklıydı yoksa daha mı az basmıştı bilmiyorum. O bağırmıyordu. Ben danalar gibi bağırıyordum. Babam dizlerime kadar salça sürdü. Benim ağlamam biraz sonra kesik kesik devam etti. Babam o günler çalış-

mıyordu. Parasızdı, sinirliydi. Kahveye gidip gidip geliyordu. Sonunda susmadığımı görünce:

— Geçmişiniz... tiğim, diye küfür etti. Elindeki zincirle yanan kısımlarına vurdu ayaklarımın...

Babam, arap kuşlarını çok severdi. Onların yumurtlama mevsimlerini izler, kuşlar doğurduktan bir süre sonra çalılıklardan alarak eve getirirdi. Köylü, babamın kuşlara karşı sevgisini bildiği için yuvalarını haber verirdi. Arap kuşlarına şehirde saksağan denilirmiş. Kanatlarının uçları siyah siyah olur. Gövdesi alacalı bulacalı. Bacak tüyleri kiminde siyah kiminde beyaz. Yuvaları daha çok kesiklerde, çalılıklarda olur. Babam yumurtlamadan sonra günlerce yuvaya gider gelir bu gidiş gelişlerinde kendini ana kuşa göstermezdi. Yoksa ana, yavruları atardı yuvadan. Kumrularda aynı. İnsan elinin değdiğini anladılar mı salarlar yavruları aşağı... Bu durum en çok çocukların yuvalara tırmanmasından sonra olurdu. Bir bakardık yavru kuşlar düşmüş yerlere... Babam ana kuşların bu halini bildiği için görünmemeğe dikkat ederdi. Yavruyu eve alıp bakmağa başladı mı... Artık tüm dünyası yavrular olur. Gözü başka şeyi görmez... En çok omuzuna çıkmağı öğretirdi. Omuzuna alıp kahveye çıktığında, köylüler:

— Bravo be Kadir Usta derlerdi.

— Yaşşa be Kadir Usta... Elinden hiç bir şey kurtulmaz senin...

Mevsimlere göre her üç ayda bir dillerini keserdi yavruların. Yedi kez kestimi konuşurmuş... Makası alır eline, bir kişiye tutturur kanatlarını, gagasını açar 'sıp' diye keser. Ben tutamazdım. İçim kaldırmazdı. Bu iş için ekseri kahveden bir adam çağırırdı. Kuşun gagasından kan akar, 'vıyk vıyk' diye acındırıcı sesler çıkarırdı. Bu kesme işi için kuşun belli bir yaşa gel-

mesini beklerdi. Kesim anını en iyi Resul bilirdi. Arap Resul, dünyayı gezmiş, bizim köyde kalmış. Pamuk tarlasında kahyalık yapardı. Seksen yaşlarında. Bir tek dişi kalmamış ağzında, o kadar ihtiyar? Fakat bir çalışır pamukta, şaşar kalırdı köylü... Köyün dışında bir ahırda yaşar, kuşların dilinden anladığı onlarla konuştuğu söylenirdi. Ayrıca bilmem kaç dil bilirmiş... Onun için yetmişikibuçuk dil bilir denirdi. Çok arap kuşunun dilini kestiler babamla, fakat hiç birinin konuştuğu görülmedi. Ara sıra biri ad çağırdığını duyduğunu söylerdi o kadar.

Ben, hiç duymadım. Ama bir tanesi çok ehlileşmişti onu biliyorum. Babamın avucundan manco yerdi. Omuzuna konar beraber kahveye giderlerdi. Kırlangıçlar ile bilmem neden anlaşamazdılar. Aralarında savaş vardı. Onbeş yirmi tanesi bir olup hücüm ederdi. Her kırlangıcın pikesine göre bir savunma şekli alır kanatlarını kasar tetik beklerdi. Tek tek hiç biri hücum etmezdi. Bazen sürü halinde dam başında kıstırırlardı.

Annem Menemende, yunan zamanında bir rum kadınının evinde konuşan bir kuş olduğunu anlatırdı. Bir keresinde kapının önünden bir oduncu geçiyormuş. Onu durdurtmuş pazarlık etmiş, adam parasını alacağım diye akşama kadar beklemiş... Bir gün o, son ehlileştirdiği arap kuşunun konuşma anı geldiğinde, babam yerinde duramaz oldu. Sonunda uğraşının meyve verdiğini söylüyordu. Bir iki gün kala herkesle iddiaya girdi. O kadar inanmıştı arap kuşunun konuşacağına. Son gün gelip çattı. Herkes merak içindeydi. «Olur mu olur» diyordu köylü. Son gün kuş birden ortalıktan kayboldu, aramadık yer bırakmadık, yoktu... Herkes işini gücünü bıraktı, arap kuşun peşine düştü. Yer yarılmış içine girmişti. Köylüler, «Eh Kadir

usta senin kuş konuşamayacağını anlayınca mahçup olmasın diye kaçtı» diye takıldı. İki gün sonra, arap kuşunu su dolu tenekenin içinde ölü bulduk. Babam, üzüntüden hasta oldu, bir hafta kahveye çıkmadı. Köylünün takılması devam etti. Babam, günlerce kimseyle konuşmadı. Bir başka arap kuşumuz ise komşularımız ile biraz fazla samimi olmuştu. Gün geçmiyordu komşuların sabununu ya da kibritlerini kapıp seke seke kaçmasın. «İyi alıştırdınız bunu» diyorlardı bize... Elimize geçirebildiğimizi annem götürüp geri verirdi... Ama son zamanlarda toprağa gömmeğe başladı. Babam kuşları çok severdi.

Ayağıma zincirle vurmuştu... Susmuştum korkudan ...Çalışmıyordu o günler. Sinirliydi.

Şimdi ise rahat rahat uyuyor. Acaba rahat mıydı? Annem, lâmbayı yakarken:

— Ne yapıyorsun?

— Hiç, babama bakıyorum. Bu kadar yakından bakabilmem için hasta olması gerekliymiş... Hiç bu kadar yakından görmemiştim babamı...

Yavaş yavaş konuştuk. Uyanmasın. Annem bir bez alarak lambanın islerini silmeğe başladı. Elinin erişemediği yerleri bir çomak sokarak aldı. Çomağın ucundaki bez simsiyah olmuştu. «Hoh»ladı.

*
**

— Bana niye Kalender derler ha? Niye kalender derler? Söyle bakalım. Benim adım kalender değil ki... İsmail... Var mı bana İsmail diyen? Herkes kalender diyor. Çünkü beni kalender olarak görmek istiyor herkes. Para harcamamı istiyorlar. Dünyaya metelik vermememi... Ben de öyle yapıyorum. Servetler, benim için sana, onda iş yok dedilerse bu yüzdendir. Onların da işine gelmiyor. Sorum-

suz insan istemiyorlar etraflarında. Remzi benim için küçük burjuva mı dedi? Doğrudur. Ama bende bu saatten sonra yaşamımı değiştiremem ya... Ye, iç, eğlen, gez, toz... Kız, kadın, içki, pavyon, müzik, Tom Jones, Engelbert eğlenmek eğlenmek... Şu kısacık ömrümüzde yapabileceğimiz tek şey... Boş ver dünyaya, insanlara... Herkes kendi düşünsün ne meselesi varsa... Biz bu gece İzmir'e ineceğiz, yok deme bana. Dans, caz, saz bizi bekliyor. Bunların hepsi para, bitereceğiz bu gece... Pavyon kapatırız, meyhane kapatırız. Sen söyle yeter ki. Biz çocukluk arkadaşıyız... birbirimiz için ölüme gideriz, gerisine boş ver...

— Topla şu paraları yerden İsmail...

İsmail diye hitap edince durdu. Şaşkınlığını görüyordum.

— Ne diyorsun sen? dedi.

—Canımı sıkıyorsun... Biz senin şimdiye kadar paran için mi yanında bulunduk yani?

— Sen değil sen değil... Diğerleri... Niye gelmiyorsun benimle?

— Yarın erken kalkacağım.

— Yarın yarın... Yarın yok bugün var... Çalışmazsın yarın olur biter...

— Sonra?

— Ölecek değilsin ya... Bütün ömrün böyle mi geçecek senin?

— Nasıl yani?

— Hep başkaları için mi yaşayacaksın? Birileri hep seni bağlayacak mı? Ne kadar zaman? Evdekiler senin onları düşündüğün kadar seni düşünüyorlar mı? Para kazandığın için...

— Sen sarhoş oldun, otur oturduğun yerde.

Saat gecenin onu. Kalender'in evinde oturmuş

konuşuyoruz. Annesi Ayvalığa gitmiş, bir haftalığına. Ismail diyemiyorum bir türlü. Dilim öylesine alışmış ki Kalender'e!

Kalender'i bu gece yakalıyabilmiştim. Uzun zamandır görüşmüyorduk, kızıyordum kendisine. Biz aramasak arayacağı yok. Ne vurdum duymazlık! O da askere gitsin akıllanır artık. Durulur ne yapalım. Kalender koltuğa yıkıldı, kaldı. Uyusun kendinden geçsin istiyordum. Böylelikle İzmir'e inmekten kurtulur uyumağa giderdim. Düşüncem yarım kaldı. Fırladı yerinden:

— Haydi gidiyoruz.

— Nereye gideceğiz onu söyle?

— Nereye olursa, kafam iyi bu gece... Belki iş olsun diye gider babalığımın elini bile öperim. Ama sadece iş olsun diye...

Çıktık. İtiraz etmedim daha fazla. Dışarısı oldukça serindi.

— Bir şeyler alalım üstümüze üşürüz.

— Boş ver.

— Boş verelim bakalım bu gece de senin hatırın için.

Telefon kabinesine girdi. Bir numara çevirdi, konuşmağa başladı.

— Alooo «Hızlı» acele atla gel.. Başlarım ha! kimi alırsan al.. Parasını ben veririm ulan çok konuşma...

Yeni yolda yürümeğe başladık. Gideceğimiz yeri az çok kavrıyorum. Selo'nun yerine... İçkiden kanım kaynıyor. Gecenin ikinci adımı kumar... Sonra bakalım allah ne gösterecek? Yoldan geçen bir arabanın arkasından küfür ediyor. Başımıza bir bela gelmesin bu akşam.

— Araba böyle mi kullanılır lan keriz... Git hızlıdan ders al biraz.

Zınk diye bir fren. Hızlı yanımızda. —Ne ulan sarhoşlar? Yine kumar ha. Atlayın yolunmadan çabuk kaçırayım sizi buralardan, sonra dua edersiniz bana.

— Hoooop yavaş gel bakalım... Önce falına bir bakalım şuranın...

— Atlayın gidip Salih'i alalım. Onu almadan olmaz.

Ben arkaya, kalender öne biniyor, araba uçuyor şimdi. Örnekköyden Nergis'e oradan Deniz Bostan' lısına çıkıyoruz. Yüzme havuzunun yanından sağa dönüş. Blok apartmanlara gidiyoruz. Zınk diye bir yeni fren. Hızlı, iniyor arabadan.

— Bir dakika bekleyin. Bir göz atayım.

Yanında Çingen Salih ile dönüyor. Tamam canım bunlar iyiden iyiye kumara vuracaklar kendilerini. Çingen Salih bu işlerin allahını bilir. Kılıç ya da barbut oynamasalar keşke, sabaha kadar kurtulamayız yoksa.

— Na'ber ulan paçozlar? Düştünüz mü yine? Bir nefes alın be allahsızlar. Her gece ne bu? Ciğerinize oturdu değil mi 800 pangnot? Aklınızca bu gece geri alacaksınız...

— Ne sekizyüzü be, binikiyüz desene şuna. Gösterirım bu gece onlara...

— Ne oynayalım? Hepiniz şimdiden matiz olmuşsunuz. Sen de mi oynayacaksın yoksa ha?

— Yok canım. Ben nerede!

— Iyi iyi... Uyma bu serserilere.

— Kes oğlum amma öttün beş dakikada ha. Nereye gideceğiz adres ver.

— Çek, güzelleri yaşatma derneğine.

— Pokere ha, yaşasın poker...

— Her şey yaşasın. İçki, kadın, para, kumar, yaşasın. İçkinin verdiği cesaretle yavaş yavaş onlara

uyuyorum. Başım dönüyor. Deniz kıyısından uçarak gidiyoruz.

*
**

— Rest?

— Yokum...

Oyunu kalender sürdürüyor biz seyrediyoruz. Sigara dumanından göz gözü görmüyor. Bulunduğumuz yer halılarla kaplı. Kadife örtülerin bulunduğu bilmem ne spor kulübü burası. Masalar adam dolu. Uzun masalar, güzel güzel giyinmiş insanlar, kadınlar erkekler... Kadınlar da oynuyor! Buraya ilk geliyorum.

Şimdiye kadar, kumar oynamak için körfezi geçtiklerini hiç görmemiştim. Garsonlar dolaşıyor ellerinde servis tepsileri. Oyuncular heyecanlı, dertli, sinirli, sık sık sigaralarını unutup yenisini yakıyorlar.

— Kaç marka var önünde say bakalım.

— Beş yüz elli, altıyüz, yediyüzelli.

— Peki. Ben görüyorum.

— Ben yokum.

— Yokum.

Resti karşılayan adam orta yaşlarda kıravatlı sinirli, tırnaklarını kemiriyor sık sık. Gözleri ufak. Kağıtlarına bir daha baktı. Tek tek bakıyor. Yüzünden anlamanın imkanı yok. Şimdi yere bıraktı. Parmaklarının arasına aldı. Titrek sordu.

—Neyin var?

— Üç...

— Rua...

— Tüh allah belasını versin! Böyle şanssızlık görmedim. Şeytan tüyü mü var sende? Hem dol al hem yakala.

— Senin üçün ne?

— Kız, elden be. Allah kahretsin kaçıncı bu yahu!

— Devam ediyor muyuz? Saat bir. Seans bitti.

Şişmanca adam,

— Ben bir saat daha oynarım sonra giderim.

— Ben gidiyorum, dedi kaybeden...

Çingen Salih:

— Ben otururum kimse yoksa.

Oturur oturmaz kağıtları elden geçirdi, tarak attı. Kesmesi için yanındakine uzattı.

⁂

Güzelliği koruma cemiyetinden saat üçte çıktık. Hızlı, direksiyona geçti.

— Allahınız var bu gece ha. Kaç kaptınız lan?

— Bilmiyorum ama epey var...

Kalender ile Çingen ceplerini boşalttılar kanepeye. Bir alay para olmuştu. Çingen:

— Uff bu şuraya bak.

— Beş bini var, en aşşağıdan.

Yüzlükler, ellilikler, buruşmaktan, terden, şeklini kaybetmiş paralar bir yığın ortada. Araba Alsancağa doğru yol alıyor. Çingen paraları deste yaparken, kalender, arabanın ön gözünde bulunan konyak şişesini dikti ağzına.

— Ağzım zehir gibi.

— Ulen yakalanacaksınız sandım bir an. Peynir ekmek gibi yediniz pezevenkleri.

— Oh olsun kaç gecedir iflahımızı kestiler.

— Çingen olmasa yandık. Sihirbaz mısın ulan hergele? O parmaklarda ki marifet, ne öyle!

— Allah vergisi aslanım. Böyle enayiler olduk-

ça aç kalmayız biz. İstesem iki saatte onbin iş değil ama kalkamayız sonra...

— Nereye gidiyoruz şimdi?

— Kaprise bir uğrayalım bakalım özlemişlerdir bizi. Keklikler nerede diyorlardır.

— Gösterelim ne keklik olduğumuzu öyleyse... Yürüyün...

— Sen ne yaptın?

— Hiç sizi seyrettim. Marifetlerinizi... Hile yaptınız!

— Eh biraz... Namusuna mı dokundu?

— Gösterelim ne keklik olduğumuzu öyleyse... gitti. Dans, garsonlar, cin, vermut... Ne gelirse gelsin? Neşe, Meyva, Şampanya.

YOKUŞ YUKARI

Ne derler akılsız başın derdini ayaklar çeker. Ne işin var senin sabahlara kadar pavyonlarda? Sen onlara ayak mı uydurabilirsin? Hem evdekileri üz, hem de uykusuz yorgun çek bakalım, şimdi bütün günü... İçki kokuları ağzıma geliyor. Neyseki bir çorba içtik. Açıldık biraz. Yoksa kalkabilir miydik sabah? Yatmamla kalkmam bir oldu zaten. Kalender de amma kustu ha! Evdekilere yalan attık. İnandılar mı yooo... Yalan söylemek kötü! Demek hile yapıyorlar. Hiç aklıma gelmezdi. O kadar çok para nereden geliyor anlaşılıyor şimdi. Bize şimdiye kadar ısmarladıkları, herkese ısmarladıkları hep... hep kumardan gelenmiş... Yoksa çalışarak nerde? Vay vay! Şimdi şimdi aklım başıma geliyor. Çalıştığı dükkâna gitmiştik bir kere, abimle birlikte. Daha doğrusu ayrı ayrı gitmiştik. Orada buluşacaktık. Vapurla karşıya geçtim. Abim, Kalenderin oradan bir deri ceket alacak ben de onu eve getirecektim. Abim o zamanlar

tütünde çalışıyordu. Üstü başı hep tütün. Vitrinlere baka baka gidiyorum. Kemeraltına girmiştim. Çok kalabalıktı. Gürültü, bağırış çağırış... Zor ilerliyordum caddede. Kumaşları üzerlerine saranlar, Lokantalara davet edenler! Palyoçolar, belediye memurları... Tezgahı kapan kaçıyor 'Sıııısssss sıııs'lar... kaçan kaçana. Dört tekerlekli arabalar, terlikler, naylon çoraplar, gömlekler, kazaklar.

— Nane.. kekik suyu. Mide ağrısına. Her derde deva..

— Boş geçmiyelim, boş geçmiyelim beyler.

Kör adam, tambur çalarken arada bir para kutusunu sallıyor.

— Meşhur Kemeraltı turşucusu efendim-Tahsin efendinin bozası-içmeden geçmeyin.

— Buzzzz-zzz-dondu.

Kemeraltı camii sokağına gelince- adamın birinin kolumdan çektiğini duydum, Adam:

— Gel, kardeşim gel ne istersen gayet ucuz beğen beğen al paran yoksa sonra verirsin üzülme maksadımız para kazanmak değil vatandaşın işi görülsün -Kaç numara giyiyorsun kardeşim- Kırkbir mi? tamam seç- Halil bey kardeşime iyisinden bir çift-kış geliyor-En sağlamından olsun-iki parmak pençe var şuna bak kösele kösele değil demir mubarek:

— Ama bu kösele değil otomobil lastiği.

— Ne! Canım alsana şunu çırak-Nereden gelmiş bu elime-köselesinden ver dedim bey abiye- Halil'di değil mi adınız abicim?

— Yo benim adım Kaplan.

— Haa-tabii canım-Kaplan bey abime- Halile benzettimde seni-Nereliydin abim? Karşıyakadan değil mi?

— Karşıyakadan.

— Orada benim hemşerim oturur- Tanır mısın Hacı Hasan derler adına?

— Tanımam, gecekonduda otururuz biz

— Ha o düzlükte oturur. Nasıl ayağını sıktı mı? Tamam değil mi? Sar evladım beş lirada alma. Kaplan abin yabancı değil-Hacının arkadaşı- Selamımızı söylersin... Yeter... Kırkbeş lira al yeter- Hadi sar...

— Ama.

— Kırk olsun. Yabancı mısın canım? Sar sar, bakma aval aval oğlum.

— Ama...

— Ne aması?

— Beş liram var benim, o da yol parası...

— Hadi gitsene be! Madem paran yok ne bakıyorsun sağa sola aval aval... Paran varmış gibi.

— Ben size param var demedim.

— Ille demen mi lazım, paran yoksa! Kafanı eğ geç şurdan biz de seni paralı sanıp adam yerine koyuyoruz be, hadi yaylan, Vakit kaybettiriyorsun adama Ne bakınıyorsun sağa sola alıcı gibi? Ne insanlar var yahu!

Adam beni bırakıp sokağa daldı yine.

— Gel kardeşim seni gözüm ısırıyor karşıdan mısın yoksa?

Yoluma devam ettim. Ne insanlar yahu! Almağa mecbur muşuz sanki? Üstelik Hacı Hasan'ın arkadaşıymış. Peki Hacı Hasan kim? Bizim oralarda öyle birini duymadım. Yabancı gelmiyor ama.

— Arçelik buzdolapları.

— Pepsi için kazanın. Şimdi Pepsi kapaklarında milyonlar var...

Her dükkandan hopörler sesleri yükseliyor. Sokak ana baba günü. Gelenler, gidenler, durup alış-

verişler edenler. Baktım düz gitsem geç kalacağım. Vurdum balıkçıların ara yoldan. Sora sora satış yerini buldum. Abim kapıdan görür görmez:

— Nerde kaldın? diye bağırdı. Tütün kokuyordu.

Öğle tatilindeydiler. Biz içeriye girdik. Selam verdik. Hayırlı işler dedik. Kapıyı kapattılar arkamızdan. Kalender tezgahın arkasındaydı. Yanımıza geldi. Elimizi sıktı. Abimin alacağı deri ceketi çıkardı. Giyip, aynaya baktı, abim. Altındaki pantolan eğreti duruyordu. Ceket ile hiç uygun düşmedi.

Patron telefonda konuşuyordu.

— Allo evet ben Sabri Sağlam. Siz kimsiniz? Haaa evet anladım. Sağol sağol uğraşıyoruz işte... Evet elli tane demiştim. Tergal etek evet elli. Ne demek? Biz ısmarladık tabii... Bulgaristan'dan geliyor... Bizim hemen gönderin.

Telefonu kapattıktan sonra, bana:

— Yok ben almayacağım.

Kalender de:

— Al birşeyler canım dedi. İş yapalım maksat... Fazla kazıklamayız seni. Vereyim mi bir pantolon.

— Babama sormadan olmaz, dedim.

Patron Kalendere:

— O yüzüğü kaça sattın diyerek güldü.

— İkiyüz lira.

— Adam olacaksın sen vallaha, diyerek güldü. Tezgahtarlarını severmiş, patron. Kaç tanesini kendi eliyle evlendirmiş. Dünyanın parasını harcamış hiç çekinmeden. Sık sık Anlatırdı Kalender. O zamana kadar hiç görmemiştim patronunu. Kalender'in anlatışından sevmiştim, görmeden. Tonton bir adamdı. Bunlar üç ortaklarmış. Merkezleri Istanbul'daymış. Antika eşya-

lar vardı, dükkânda. Vazolar, çiniler, nargileler adını bilmediğim bir sürü şey.

***

O akşam Kalender'e o yüzüğün kaç para maliyeti olduğunu sormuştum. Hani şu ikiyüz liraya satıpta patronu güldürdüğü yüzük, beşlira etmezmiymiş meğer! Öyle dedi. Sonra öğrendim ki dükkana gelen mal alımından da belli bir pay alırlarmış. Neler neler getirirmiş insanlar. Evini soyanlar mı? Karısının, kocasının eşyalarını satan mı? Anlatmakla bitmezmiş. Hırsızlık malı düştü mü çok dikkatli olacakmışın yalnız. Anlaşıldı mı? Ortaya çıktımı bir iki günü nezarette geçirmek varmış, sonra gelip Sabri bey alır götürürmüş ya!

YOKUŞ YUKARI

Kalender'in böyle işler yaptığını öğrenmek sarsmıştı beni. Sonra bunun zorunluluğunu fark ettim. Çünkü Kalender o dükkanda kalabilmek için o tür satış işlerinin ustası olmalıydı. Yoksa yaşayamazdı orada. Patronda onu bu işler için çalıştırıyordu. Onu kızları ve diğerlerini... Sonra bir konuşma sırasında öğrendimki patronu sık sık Büyük Efesin çatısında yemek verirmiş, ailesiyle katılırmış. Ailesi oldukça kalabalıkmış. Akşam yemekleri için de sık sık 'Yengeç' ve Bergama'ya iner orada yerlermiş. Patronun çeşmede bir yazlığı, Hatayda da büyük bir apartmanı ve de birkaç arabası varmış. Bir kamyonu varmış, malları getirip götüren. Dükkana sık sık adamlar gelip gidermiş. Bunları münasip şekilde görürmüş patron. Onlardan birini Kalender nezaretteyken görmüş. Zor tanımış O serbest bıraktırmış, bir iki.

Abim aynaya bakıp şöyle bir bıyıklarını burmuştu. Bu meşin mont ve pantolon ona çok yakışmıştı doğru-

su. Uzun boylu oldukça yakışıklıydı zaten. Geniş adeleli omuzları vardı. Kolları çalışmaktan öyle sertti ki elinle vursan tok tok diye ses çıkarırdı. Bıyıklarını şöyle iyice sıvazladıktan sonra dükkandan ayrıldık. Ceketi ve pantolonu kızlardan biri paket kısmında sardı. Onları, koltuğumun altına aldım. Eve geldiğimde anam, babam bir kızdılar...! bir kızdılar! Akşam, abim döndüğünde kızılca kıyamet kopacak göründü bana...

⁂

İşte doğru söylemiş... Bakalım nereye oturacaklar... Hah bu yana geliyorlar. Tamam canım önümdeki boş sandalyelere oturacaklar... Mahsus çekiyor bu tarafa doğru... İşte annesi de gördü. Gördü ama hiç aldırmıyor. Ben de ilgilenmez görüneyim. Keşke yanımda bir arkadaş, olsaydı. Konuşurdum. Üzerine attığı beyaz pelerini de ne çok yakışmış... Bu kız ne giyse yakışıyor canım... Güzele ne yakışmaz diye boşa dememişler... Işıklar sönse de film başlasa bari... Döndü bakıyor, şuna bakın, hiç çekinmiyor mu annesinden? Allah Allah...

— Saatiniz kaç?

— Dokuz

— Sağol

İyi neredeyse başlar. Saatını sorduğum genç, sağımda oturuyor. O da iyi... Çıkış kolay olur hiç olmazsa. Şunun saçlarına bak nasıl parlıyor. Ne kadar da siyah... Örülü saç sana daha çok yakışıyor dedim diye mi bu örgüler yoksa? Bu gün yeni örmüş besbelli. Afferin be... Kız bize değer veriyor gibi. Haydi hayırlısı... Dün gece karanlıkta az daha sarılıp öpecektim. İyi ki tuttum kendimi... Öyle de duruyordu ama... Bahçe duvarına dayamış sırtını... Sarmaşıkların gölgesi ikimizi saklıyor... Gelip geçen-

ler farketmiyor bizi. Öpseydim ne yapardı? Hiç ne yapacaktı. Bağıramazdı ya... Ama kızardı belki. Sana itimat ettik şu saatta dışarı çıktık bunu mu yapacaktın der miydi? Ama elini tuttum hiç sesini çıkarmadı. Belki de öpmemi bekliyordu. Yanakları kızarıktı. Öyle ya canım... Esas öpmediğime kızmıştır. Aman kızarsa kızsın. Ama kızmış gibi görünmüyor hiç kızmamıştır, canım niye kızsın?

Filme bakalım biraz da. Adı neydi? Bakmadan girersen böyle olur işte... Zaten bu kız buradayken seyretsem de bir şey anlamam... O da tam önüme gelip oturdu. Bana film seyrettirmemek ister gibi... Karanlıkta daha da güzel görünüyor bu kız. Şuna bak hiç filmi seyredeyim diyor mu? Ne varmış filmde? Biz seyrediyor gibi yapalım bari. İstanbul'un eski bir mahallesi. Çamaşır asılı iplerde... Burasıda gecekondu olmalı. Oranın evleri de bizim bura evlerine benziyor. Bir adam çıktı evden arabaya doğru yürüyor. Yukarıdan bir şey düştü. Bir çiçek... Adam, yukarı bakıyor. Bir kız. Sevgili olmalılar... Bakışıyorlar... ikimiz gibi onlarda bakışıyor. Sonra adam çaresiz gidiyor. Gözleri pencerede... Kız da bakıyor. Adam kaybolunca kız da içeri girdi...

— Kime bakıyorsun kız? O berduşa mı yoksa! Ha! Kemiklerini kırarım senin...

— Aman be anne... Sabah sabah bir hava alalım diyoruz ona bile bırakmıyorsun... Bıktım vallahi... Canımdan bıktım... Göreceksin bir gün kaçacağım... Başımı alıp gideceğim... Filmin ilk yarısı bitmiş ikinci yarısı başlamıştı. Çukulatanın bana doğru elini uzattığını gördüm. Kimsenin görmiyeceğine emin olduktan sonra... Uzanıp elini tuttum. Sıktım.

***

— Kalender ve çevresi ile niye anlaşamıyorum

— Hayır ama ne de olsa arkadaşlığınızın bozulduğuna üzüldüm.

Köprünün demirlerine oturmuş konuşuyorduk. Remzi eskisi kadar kahveye çıkmıyordu. Bu hali dikkatimi çekmişti. Uzak duruyordu, kahvedekilerden. Oyun oynamıyor, seyretmiyor sadece düşünüyordu. İşte yine onun isteği üzerine köprüye gelmiş demirlere oturmuştuk. Burada oturmak eskiden beri hoşuma gider. Yalnız helânın kokusu çok kötü. Adamın burnunu kırıyor. Kış gelince, sularla birlikte koku da gider. Yazın ise oturulmaz burada.

— Çünkü artık onlarla aynı ilişkiler içinde değilim. Servet, anlatmıştı bir kere hatırlıyor musun? Hani sen Kalendere bakmaya gelmiştin... Epey oluyor... Kalender hakkında bir şeyler söylemişti de sen bozulmuştun... Çok oldu hatırlamazsın... Bana dedi ki «Bana bak aslanım senin bu adamlarla hiç bir ortak yanın olamaz...» Ben «öyle şey olur mu» dedim. Istersen bir deneyelim dedi ve denedik... «Önce dedi. Bir süre onlarla aynı ilişkilerden uzaklaşacaksın. Senden nasıl ayrı havalar çalacaklarını gözlerinle göreceksin... Bakalım eski arkadaşın olmaları ya da mahalle arkadaşı olmaları yetecek mi? Senden koptuklarını göreceksin... Biraz kâğıt oynama... Tavla oynama... Onlarla pavyona gitme. Kerhâneye gitme... Bütün bu pis ilişkilerden kaç... Örneğin onları biraz da sosyal olaylara çekmeye çalış sonra da eski arkadaşlarını gör... Öyle yaptım ve sonuç onun dediği gibi çıktı. Bir hafta sonra kesildi arkadaşlığımız... Önceleri çok üzüldüm... Ama baktım ki gerçekten onlar bizimle aynı yollarda değil, yollarımız ayrı... En iyisi böyle dedim. Gelelim sana... Niye seninle bu kadar uğraşıyorum biliyor musun? Düşündün mü hiç?

— Neyi?

— Arkadaşlığımızı

— Nesi varmış ki düşünülecek... Arkadaşız işte. Küçükten bir arada büyümüşüz... Sevmişiz birbirimizi... Kafamız bir... Zevklerimiz uyuşuyor... Aynı şeylerden hoşlanıyoruz. Daha ne olsun...

— Benim sana söyliyeceğim şu olacak... Eğer ben senin dünyayı anlaman için çalışmıyorsam... Geliştiremiyorsam seni... Benim arkadaşlığım nerede kaldı? Nasıl bir arkadaşım ki ben... Senin olduğun yerde saymana rıza gösteriyorum...

— Anlıyamıyorum seni... Beni şaşırtıyorsun

— Şaşırıyorsan iyi... Kendine geliyorsun demektir... Önce şunu bil ki başka birisi için söylemem bunları... Ama seninle konuşmak istiyorum. Çünkü sen de benim gibi bir işçisin... İşçi olmanın getirdiği bir takım şeyler var bu dünyada... İşçilerin yapacağı çok şey var... Bunları yapabilmek için önce dünyayı tanıyacak... sonra onu değiştireceksin, tarih, bize bu görevi vermiş... Namuslu olan her insanın gideceği yoldur bu, ama, biraz erken biraz geç... Biz, işçiyiz... Biz, halkız...

— İyi ya ne güzel söylüyorsun biz, işçiyiz... Biz ne yapabiliriz? Bir işçi ne yapabilir bu dünyada?

— Her şeyi... Ama her şeyi... İşçi dediğimiz bu insanlar yapacak...

— Nasıl?

— Onu sana anlatamam çünkü kendimde fazla bilmiyorum... Ama bunları konuşa konuşa... Sora sora... Dinliye dinliye... Okuya okuya... ve her şeyden önemlisi mücadele içinde öğreneceğiz... Şimdilik kendimizi geliştireceğiz... Dünyayı tanımaya, insanları, tanımaya çalışacağız... Her gün yeni bir şey öğreneceğiz. Yeni bir olayla karşılaştığımızda

şaşırmamak için hazırlıklı olmalıyız yoksa yıkılır gideriz... tutunamayız... Bunları nasıl yapacaksın? Icabında bir gazete okuyacaksın ama öyle spor haberlerini okur gibi değil... Meselâ benim dün okuduğum gazete ile bugünkü okuduğum gazete arasında dağlar kadar fark var... Eskiden birinci sayfaya bakmazdım bile... Sondan başlardım... Ama bir gün baktım ki benimle ilgili ne varsa yani benim yaşantımda ne varsa hepsi birinci sayfada. Sıktım kendimi. Bir iki üç ay. Şimdi artık ilk sayfayı okumadan spor sayfasına bakarsam rahatsız oluyorum. Hatta hatta spor sayfasına çoğu kez de bakmıyorum. Nadiren işte. Bunu Servete borçluyum. O olmasaydı bunu kendi kendime bulabilir miydim bilmiyorum? Bana bir gün dedi ki «Arkadaş şu gazete haberlerini nasıl okuyorsun?» Bayağı okuyorum dedim. Ne olacak? Öyle şeyler var ki bunları didiklemek ve gerçek anlamlarını bulmak gerekli. Altlarında yatanları çözmek gerekli. Dillerinden anlamazsan olmaz. Her şey hesap ediliyor. En küçük haber dahi... Bir bakıyorsun bir resimli romanda adam neler anlatıyor. Biraz daha açıkla dedim bunun üzerine... Kalk dedi gidelim. Kalktık, gittik. Bir dergi aldı kitapçıdan. «Al bunu oku sonra konuşuruz» Eve geldim açtım okudum. Aldülcanbaz'ın maceraları... Gayet güzeldi. Bitirdim. Akşam olduğunda buluştuk yine. Sordu. «Nasıl?» Ben bir şey düşünmeden «iyi» dedim. O kadar mı? dedi. Bakakaldım yüzüne anlamsız.

O zaman başladı anlatmağa... Meğerse Abdülcanbaz da neler varmış neler! Şimdi gazetede ilk onu okuyorum.

— Neler anlattı sana?

— Abdülcanbazı... Abdülcanbazın kim olduğunu? Gözlüklü Samiyi... Neler yaptıklarını... Günümü-

zü yani... Ne oluyorsa? Ne varsa günü gününe... Abdülcanbazın devrim teorisi...

— Devrim?

— Hım...

— Ne demek devrim?

— Devrimi, hiç duymadın mı?

— Hayır... Ilk senden duyuyorum.

— Bak! Dilimin döndüğü kadar anlatayım sana Remzi Servet gibi başladı anlatmaya.

***

YOKUŞ YUKARI ÖĞLE

Çukulatayı yine Çiğli arabasına binerken gördüm. Çeşmeden geçerken bakar diye bekledim. Bakmadı. Ters tarafa oturmuş olmalı. Halbuki benim burada olduğumu biliyor... Ne dersin kocaoğlan sen bu işe? Nereye gider bu saatte? Insan bir bakar değil mi ama? Belki görmemiştir. Günahını almıyalım. Bekliyelim bakalım ne olacak sonu? Bekliyelim ve görelim. Yürü bak, aklıma ne geldi. Remzinin anlattıkları üzerine... Aynı ilişkilerden çıktığınız zaman yani onun gittiğini onun yaptıklarını yapmadığın zaman arkadaşlığınız bitebilir!... Nasıl yani? Şimdi biz Kalender ile içki içmesek, pavyona gitmesek arkadaşlığımız yok olur mu? Olur mu öyle şey hiç? Ama! Ama böyle bir şeyler olmuştu gibi! Bir gün içki içiyorlardı. Ben aralarına katılmadım diye iki hafta konuşmamıştı bizimle. Yani şimdi biz yine yanına gitmesek içki içmesek gezmesek onun istediği yerlerde arkadaşlığımız ne olur? Biter mi? Bir denemeye değer mi? Pamuk ipliğine bağlı bir arkadaşlık mı bizimki Kalender? Halbuki o zamanlar en samimi olduğumuz

dönemdi. Gerçekten böyle bir şey varsa çok üzülürüm. Bizim arkadaşlığımız icabında birbirimiz için ölmektir diyen... Bak sen şu işlere! Bu Remzi de kafamızı iyice karıştırıyor.

— Variller boşaldı mı usta?

— Daha dolmadı ki boşalsın... Sen bütün bütün buraya çeksen iyi olacak ha... Yoksa mecbur kalacağız başka birinden almaya

— Sürekli inşaatlara çekiyoruz usta. Biraz bırakamadığım eski müşteriler var... Onları susuz bırakamam...

— Vallaha söylemesi benden. İnşaatlara çektiğin seni doyurur aslında.

Tenekeleri boşalttım. Boşalttım.

***

Çeşme..

Küçük çocuk benden önce gelmiş dolduruyor. Biraz ilgileneyim bakalım. Ne de olsa Hüseyin'in kardeşi, müşterisi yoksa bir kaç tane ekleriz.

— Nasıl gidiyor işler?

— İyi be abi. Allah bereket versin.

— Yorulduğuna değiyor mu bari.

— İdare ediyoruz işte.

— Kaç sefer çekiyorsun bakalım.

— Yirmi, yirmi bir.

— O-o az canım bana baksana yirmi beş yapıyorum.

— Müşteri olsa belki ben de yaparım ama akşam üstüne pek kimse kalmıyor.

— Bende onu söyliyecektim. Benim müşterilerden bir kaçını sana devredelim.

— Olur mu? Onlar senin.

— Senin benim var mı hem ben yetiştiremiyorum.

— O zaman olur.

— Bakkal Hüseyin'i al. Fırıncıları sana bırakayım. Bunlar hep peşindir zaten. Sonra lazları, efeyi oraları dolaş velhasıl. Bir kaç günde alışırlar sana, olmazsa ortak çalışıyoruz de.

— Yalan söylemek doğru olur mu?

— Günahı benim boynuma.

İşte bu uzun saçlı çocuk. Yine o tarafa gidiyor. Şantiyeye. Yok canım! Bakkal Nafi söyledi, ama, sanmam sanmam, fakat yine de biz şunu bir anlasak iyi olacak. Çok da parlak çocuk. İyi giyinmiş. Şantiye şefinin oğlu. Git bakalım çevirecek değiliz ya yolundan. Allah'ın yolu. Sonra yalandır belki.

— Evet günahı benim boynuma. Sat oralarda. Ortağız de.

— İyi bakalım müşterisiz kalırsak dolanırız. Sağol abi.

— Ne olacak canım. Mektupta selâm yazdın değil mi?

— Yazmaz olur muyum hiç. Şunları tutacan mı yükleyelim.

— Yükleyelim. Senin boyun yetmez bunları yüklemeğe. Ne yapıyorsun her zaman?

— Yoldan geçen birini bekliyorum. Geçinceye kadar bekliyorum. Ne yapayım? Bu çocuğun işi benden zor. Yüklemeyi de yapamıyor tek başına. Biz hiç olmazsa zar zor, onu yapıyoruz. Dünya bu işte. Çocuk, sen ben, burada yirmi otuz yapacağız diye bütün gün canımızı çıkarırız elin oğlu da pavyonda binlikleri yer. Böyle canım acayip bir dünyada yaşıyoruz işte. Bizim de kaderimiz bu.

— Kaplan abi çeşmelerin bu günlerde kapanacağı doğru mu?

O yakışıklı çocuk Çukulataların evinin önünden geçti. Baktı mı? Bakmadı gibi. Çukulata bakmaz ama o baksa bile. Bakmaz canım bilmez miyim? Bakar mı hiç? Güvenim tamdır ona. Benimle konuşurken niye baksın ona. Ona baksa benimle konuşmaz, niye konuşsun o zaman benimle? Sinamada niye elini uzatsın? Yarım saat belki öyle kaldık sonra çekti, yapmaz canım.

— Ha abi?

— Ne dedin anlamadım. Dalmışım.

— Aşıksın galiba abi.

— Hadi aslanım sen söyle, ne demiştin?

— Çeşmeleri demiştim.

— Ne olmuş çeşmelere?

— Bu günlerde Belediye kapatacak deniyor.

— Bakma sen öyle söylenir de yapmaya gelince daha doğrusu yıkmaya gelince bir şey olmaz.

Hüsen'in kardeşi gittikten sonra, bendeki bu rahatlığa şaştım. Çok değil daha geçen ay kafamı en çok kurcalayan konu bu değil miydi? Nasıl oluyor da önemini yitiriyordu?

AKŞAM

Baba da bir şey yiyor mu? Nasıl dayanıyor? Ben olsam ne olursa olsun atıştırırım. Akşam girdim yanına, kıpırtısız yatıyor. Nefes aldığı belirsiz. Yaşadığı anlaşılmıyor gibi. En küçük bir hareket yok. Kalbinin bir iniş kalkışı var, serçe kuşu sanki! Benden sonra anam girdi içeri. Yavaş yavaş uyandırdı. Ürkütmek istemeyen bir hali vardı. Birdenbire uyanırsa bir süre nerde olduğunu bulamıyor. Bazı kelimeler çıktı ağzından ama ne olduğunu anlayamadım.

— Sattınız mı? dedi sonra. Neyi anlamadım.

— Hiç satar mıyız dedim.

Anama baktım. «Aletlerini soruyor» dedi yavaşça. Aletlerini soruyormuş! Iyiki satmadık demişim. «Sattınız değil mi?» dedi yine. «Yok baba hiç satar mıyız» «Onlar seni bekliyor, inşallah iyi olup ayağa kalkınca...» «Göreyim getirin» «Gittim, ahırdan çıkarıp getirdim. Malayı, keseri, çekülü, tahta metresini, su terazisini... İşte baba dedim hepsi bak burda. Onlara bir süre boş gözlerle baktı. Sonra uzanıp teker teker aldı aldı ve yatağının altına koydu. Birinin üzerinde elini gezdirdi, okşadı. Uyudu yine. Çok yorgun. Güçsüz... O uyuduktan sonra anam, sessiz sessiz yan odada ağladı. Gündüz de tutturmuş «Bıktım bu tahta metreden, ben artık tel metre kullanacağım. Aç kapa derdi yok, bir açıyorsun bırakıyorsun kendi kendine toplanıyor yuvasına, ondan alacağım»

Babamın bu durumu o gece beni sahaba kadar uyutmadı. Dua ettim Allahıma «Allahım sen ki yeri göğü yaratansın, sen ki en büyüksün... Herşeye kadirsin... Sen gece ile gündüzü yaratansın, sıcak ile soğuğu, kadın ile erkeği, akanı akmayanı, ölümü dirimi... Dualarımı kabul et... Her şey seninle başlar, seninle biter... Babamı iyi et... Üç kulhüvallah bir elham ardından yattım.

⁂

— Buyur, teyze sen doldur

— Sağol kaplan... Nasıl sizinkiler?

— Iyiler işte. Iyi demek alışılmış

— Baban nasıl oldu?

— Pek iyi değil... arasıra kendinden geçiyor.

— Yine hastaneye götürseniz?

— Vallaha hiç düşünmüyoruz teyze... Ev demiş bir kez gelmiş artık götürmek olmaz

— Yeni açılan hastane hasta alacakmış diyorlar

— Alırlarsa sorarız bir kere bakalım

— İlâçlarını alıyor mu?

— Alabildiklerimizi alıyor. İki üç çeşit şurubu var

— Bu kışı orada mı geçireceksiniz?

— Başka ne yapabiliriz?

— Bilmem ama işinize karışmak gibi olmasın. Oranın fırtınasına dayanamaz... Bir başladı mı rüzgâr çatı uçacak diye ödüm kopuyor... Hem ki bizim buraları daha kuytu... Siz de bir kuytu bulabilseniz.

Kadın gitti. Gitti ama içime tohumları saldı gitti. Düze inmek! Bir rüzgar eser bizim oralarda ne kapı kapanır ne baca... Çatının uçup gitmemesi için anam doksan dokuzluk tesbihini alır eline, başlar dudakları kıpır kıpır... Bir soğuk yağar odanın içine aman Allah! Eskişehir işi soba ısıtamaz odayı! Anacığım her kış sobanın içine girecek şekilde yerleşir çevresine. Hele sağnak bir indirsin! Koş kova getir koş tencere getir, su doldu, boşalt... Yatakların yerini değiştir, duvardan giriyor dikkat! Birisi kiremitlere çıksın baksın kırık var gibi. Her yıl böyle, her yıl böyle... Babam olmasa bu şekilde geçiririz kışı ama bu sefer babam hasta. Yoksa hepimizden daha dayanıklıdır. Kadının dediği gibi insek mi kuytuya bu kış? Kuytu sıcak olur. Soğuk tutmaz küçük bir oda ayırdık mı babama tamam. Ne derler mekânda ferahlık mı vardır? Orası yarar mı? Değişiklik iyi gelir mi? İyileşir mi? Bir konuşalım anamla, abimle... Ne derler bakalım? İnelim derler mi? Ucuz bir ev bulur muyuz? Şöle bir kaç aylık... Soğuklar geçene ka... Bu da doldu, son tenekeydi. Gelen geçen birinden yardım is-

teyiverelim. Bu kaçıncı seferimiz? On sekiz mi on dokuz mu? Öğleden evvel on üçtü. İkide öğleden sonra eder onbeş, beş de inşaata, on dokuz demek ki. Daha beş altı yük atacağız tamam olacak. Bugünlük yeter yarına Allah kerim. Yarın bayram sahi. Bakalım abim bu sefer gelecek mi kabire? Askere gittik geldik artık ben yokum der mi? Der, Geçen kurban kaçar para almıştık? İki günde yetmiş beş lira. İki gün dediğim toplasan altı saat etmez. Üç saat arife üç saat da bayramın ilk günü eder altı saat. İki kişi için on iki. Yine de iyi para. Gitmemek olmaz canım. Hele bu sıkışık zamanda. Tutarız yine arka yoldan mezarlığı, çapalar, kovalar elimizde. Niye arka yoldan kısa yol diye ama esas nedeni bizi kimseler görmesin. Utanç duygusu. Karın doyurmayan utancı ben ne yapayım? İlk gidişlerimizde tanıdık birini gördük mü hemen kaçardık bir ağacın ardına. Dedebaşı mezarlığından geçerken ölmüş nineme dua okurduk. Çökmüş gitmiş mezarı. Diktiği ağaçlar kaç boy oldu? Acele işimiz olduğundan duayı da çabuk bitirirdik. Mezarlığa geldiğimizde hemen bakardık kaç satıcı var. İş yapıp yapmamamız onların sayısına bağlı biraz da. Fazla kimse olsun istemezdik haliyle. Eskiden kaç kişi gelirdi? En fazla beş, bilemedin on. İnsan çok olunca zorlaşır para kazanmak. Faytondan, arabadan iner inmez üşüşürler hemen başına adamın, alacağı varsa da vazgeçer. Eskiden dururduk, hiç kimseye yanaşmazdık, Onlar, işaret eder çağırırlardı.

BAYRAM SABAHI

Eline teneke, kova, çapa kapan dolmuş. Yalnız çoluk çocuk değil kadınlar, erkekler, hele çingeneler. Abim dönecek nerdeyse...

— Bugün iş yok.

Yüzünde buraya kadar boş geldik gibi bir anlam vardı. Ben:

— Geldik bir kez, dedim.

Başladık çalışmaya. Baktım bize artık burada yaşama hakkı yok. Daha insanlar yere ayak basmadan çevresinde belki yirmi kişi:

— Amca, su, su.

— Gelelim mi bey amca?

— Gelelim mi be teyze ne olur.

— Yirmi beş kuruş verirsin be teyze.

— Elli kuruş yeter.

Biz sokulmadık kalabalığa, neye yarardı? Acaba mersin mi alıp satsaydık? Onda daha çok para vardı. Demeti bir lira... Demeti bir lira... Yığıyorsun icabında üç yüz demet, dört yüz demet. Çok para canım. Ama mersin bulmak kolay mı? Yerlerini bulmak, mesele... Getirmek ayrı mesele... Bir kaç gün önceden dağlara çıkmak gerek. Zor iş canım... Biz gene çapa ve suya dönelim. Bu yıl suyu motordan alıyoruz. Çeşme var ama iplik gibi akıyor ...Başında da bir sürü insan... Bir kova su almak için kaç saat bekliyeceksin? Başladık motordan çekmeye... Su, biraz bulanık ama... Ölüler anlamaz ki... Dök gitsin. Su çeşme suyuymuş, kuyu suyuymuş kimin umurunda?

— Sen gel evlâdım...

— Haydi yürü abi.

— Ikiniz değil evlâdım... Yalnız sen.

— Biz beraber çalışırız... Siz yalnız bir kişinin parasını verirsiniz.

— Peki madem öyle... Yakın zaten... Hemen şurada...

Kabirin yerini belirtmesinden belli ki az para verecek... Yolunu yapıyor, ihtiyar ne yapalım... Hiç yoktan iyidir...

— Mezarı da düzeltelim mi amca?

— Çok para istersiniz siz ama...

— Ne verirsen amca...

— Peki peki şöyle bir otları sıyırın ama fazla değil...

— Tamam amca... Sen, bize bırak...

Otları, ayrıkları temizledik... Çapayla önce bir üstünden geçiyoruz. Madem fazla para vermeyecek... Yorulmağa gelmez... Toprağı biraz kabartmak yeter, biraz da yukarı doğru yığdık mı? Tamam... Çevresine bir iki taş... Tamam abi... Adam arasıra bir şeyler söylüyor... Şöyle yapın böyle yapın... Kim dinler seni be adam? Biz bu işi yıllardır yapıyoruz. Hem de baya iyi yaparız yani... Mezar başında bir bardak bulunur... Toprak bardak... Onu doldurmadan olmaz, yaparsan eksik yapmış olursun... «Mersin»in varsa onları ayrı ayrı dikeceğiz... Gül getirmişsen... Onları da bardağa koyarız... Mezar mermerse, gül gelir muhakkak... Mermere bol su dökersin... Her işin bir yolu var...

— Abi sen dur ben su getireyim.

— Hayır ben giderim.

Abim de hiç müşteri ile kalmak istemez. Sıkılıyormuş... Ne var sıkılacak. İş değil mi bu da? Hafız da geldi işte...

— Euzü billahi mineşşeytanirracim... Bismillahirrahmanirrahim... Eller, havada...

— Bundan böyle motordan su almaya gelecekler yirmi beşlikleri hazırlayıp öyle gelsinler... Para yok-

sa su da yok ona göre... Hadi parası olanlar ileri çıksın diğerleri dayak yemeden toz olsun...

Kasketli iri yarı adam böyle dedikten sonra... Motorun başına geçti. Paraları aldıklarına su vermeye başladı. Cebimdeki bozukluklardan bir yirmi beşlik seçip adama uzattım. Kovayı doldurup döndüm. Gidinceye kadar dökülüp bitmesin diyerek yavaş yavaş gittim. Abim, kabirin otlarını temizlemişti. Sıkıldığı belli... Mersinleri de ayrı ayrı dikmiş, yapılacak pek bir iş kalmamış artık... Suyu döküp gideriz. Hafızın da duası bitmiş, o da bizim gibi parasını bekliyor. Kasketli adam ellerini yüzüne sürdükten sonra... Dudaklarından güçlü bir «Amin» çıkardı. Bize döndü. Cebini karıştırdı. Bir kâğıt beşlik çıkardı. Bize verecek sandık. Adam, onu, Hafıza uzattı. Hafız kısadan bir dua mırıldandı. Gitti. Kasketli bize de ellişer kuruş verdi...

ARKA YOLDAN DÖNÜŞ

Çevre, yeşilliğini kaybetmiş... Gelişimizdeki canlılık yok... Akşam güneşi söndürmüş her yeri... Canımız sıkkın... Konuşmadan yürüyoruz. Kovalar, çapalara asılı... Bir köşeyi kıvrılırken abim:

— Kaç para hepsi?

— Yirmi dokuz lira yetmiş beş kuruş...

İki kez bu kadar az kazanıyoruz. Yıllardır ilk bu kadar az... Hiç yüz liradan aşağıya düşmemişti. Çingenelerin gelişi yetmiyormuş gibi... Bir de motorun sahibi çıktı başımıza... On beş liraya yakın da ona vermiştik. Ona vermeseydik ne olacaktı? On beş lira daha fazla kazanmak neyi değiştirirdi?..

— Benim Almanya'ya gitmemden başka çarem yok... Nereye el atsak kuru çıkıyor...

— Ne diyor Hamit usta?

— Bayramdan sonra tamammış...

YOKUŞ YUKARI

Yavaş yürü kocaoğlan, aheste... Bu yükü kime vereceğim, bilmiyorum. Canım sıkkın. Çeşmelerin kapatılmasını beklerken gördün mü başımıza geleni. Su deposu, çalışmaya başladı... Boruları döşediler, sokaklara... Evler, çeşme aldı... Kim alır bu suyu şimdi bizden? Belki dağın arka kesimleri, inşaatlar yine... Çeşmeler, artık kapanmasa da olur... O kadar korktuğumuz olay ne oldu bak!.. Artık kapansa ve kapanmasa hiç bir şeyi değiştirmez... İnşaatlar temiz su istemez... Kuyudan çekerim... En büyük şaşkınlığı dün geçirdim... Akşamdı... Hüsen Ağa, arabasıyle işten dönüyordu. Ben de kocaoğlanın kasalarını indirmiş palanını söküyordum. Birden gördüm!.. Nasıl olmuşum!.. Şaşırdım!.. Konuşamaz oldum! Dilim tutuldu!.. Öylece bakakaldım. Hüsen Ağa'nın şişeleri yoktu, arabada! Kum doldurmuş! Kum çekiyor! Hemen eve girdim... Annem bulaşıkları yere sermiş yıkıyor.

— Ana... dedim. Duymadı.

— Ana...

— Buyur evlâdım...

— Ana... Hüsen Ağa'nın şişeleri ne oldu?

— Ne şişesi?

— Şişeleri Ana... Su şişeleri... Hani tanesini yüz elli kuruşa sattığı şişeler...

— Suculuğu bıraktı artık!

— Niye? Niye ama Ana? Niye? Ne kadar çok kazanıyordu... Günde, yüz elli iki yüz üç yüz...

— Yamanlar suyunu kestiler ya...

— Evet.

— Hiç müşterisi kalmamış işte... Şimdi kam-

yonlar yapıyormuş dağıtımı... İzmir'den getiriyorlar... Osmanağa suyu, kalabak suyu. Dağa, kum çekiyor artık...

«Allah Allah» dedim «Allah Allah» Hüsen Ağa dayanamazsa biz bir tek kocaoğlanla nasıl dayanırız.. Aklıma ihtiyar sucu geldi. Su deposu çalışmaya başladıktan sonra ne yaptı? Akşam hemen kahveye çıktım. Araştırdım. O da iki eşşeğini kum, çakıl, çimento, tuğla, kiremit çekmeğe ayırmış, gittim yanına:

— Merhaba ihtiyar... Nasılsın bakalım?

— Merhaba evlât... dedi. Ne o halâ su mu çekiyorsun?

— Hı... dedim.

— Geçti... dedi. Geçti... Artık oradan ekmek parası yok bize... Ya yeni bir şeyler bulur, yaratırız.. Ya da acımızdan ölürüz... Yeni bir şeylere zorunluyüz... Şimdilik taşıma işine geçeceğim... Amma lâkin orada da tutunmamız geçici... Görmüyon mu arabalar vızır vızır. Yarın öbürgün bu işe de el atacaklar... Yaya kalacağız biz bu eşşeklerle... Sanki bizim bu dünyada yerimiz yok yahu? Sen ne yapmak fikrindesin? Senin yerinde olsam, bir an önce satarım eşşeği... Para ederken... tutarım bir başka iş... Ne olursa olsun. Gençsin daha... Nereye gitsen ekmeğini taştan çıkarırsın... Biz, bu işi yapmak zorundayız işte... Başka çaresi yok...

İhtiyar sucunun yanından ayrıldım. Boş boş sokaklarda gezindim. Yağmur çiseliyordu. Yerler ıslaktı. Yeni yoldan suları sıçratarak arabalar geçiyordu. Çukulatanın evinin oraya gelmişim...

***

Abimin Alamanya'ya gideli beş ay oldu. Gitmesine on gün vardı. Bütün muamelelerini tamamlamıştı. Her an gitmeye hazırdı. Yerinde duramıyordu. O,

sinirli, geçimsiz adam gitmiş, onun yerine herkese sempati dağıtan yeni biri gelmişti. Sürekli şakalar yapıyor... bizi güldürüyordu.

— Alamanya'dan bir araba getireceğim... bol para getireceğim... Hepinizi yaşatacağım göreceksiniz bak... Anneciğim o zaman iste benden ne istersen... Canım anneciğim... Hasta mısın anneciğim... Sen, hasta olacağına ben olayım... Sen öleceğine ben öleyim... Daha neler neler... Garip bir dünyada yaşıyorduk. Akıl erdiremiyordum bu işlere... Nasıl böyle olabiliyordu. Daha dün değil miydi? Bunlar birbirleriyle kapışan... Birbirinin kuyusunu kazan... Kâğıtları geldiğinden bu yana... ne oldu peki? Nedir bunları bu kısa süre içinde değiştiren? Şimdiye kadar neredeydi bu anaoğul sevgisi? Neden tam Alamanya'ya gidecekken ortaya çıkıyordu.

— Anacığım bir şeye ihtiyacın olur da yazmazsan... bak vallahi darılırım...

— Anacığım canım ciğerim anacığım... Döndüğümde elini sıcak sudan soğuk suya sokmayacaksın... Sana bir yardımcı tutacağım... Sen yalnız:

— Kızım şunu şöyle yap... Bunu böyle yap... diyeceksin o kadar... Abim, İstanbul'a gideceği günün akşamı Berber Cemal'e giderek bıyıklarını kestirdi... Onu, hiç bıyıksız görmemiştim... Garipsedim... Bıyıklarını neden kesti?.. Söylemedi. Gidenler, hep kestiriyormuş... İstanbul muayenesinden önce kestirirmiş... Niye Alamanya'ya gideceklerin hepsi kıyıyorlardı bıyıklarına? Niye?

İlk mektubu bir ay sonra geldi. Baştan aşağı sevgi ve hasret doluydu. Uzun yazmıştı. Anneme, babama ve bana ayrı ayrı selâm gönderiyordu. Sekiz yüz lira da para... Ne kadar sevindik...

⁂

O gün... Babamın cenazesini abimin gönderdiği parayla kaldırdık...

Belediyenin siyah arabası geldi. İki yüz yirmi lira masraf ettik. Mezarlığın arka kesimine bir yere gömdük. 6136 numarayı verdiler. Şimdi babamın da bir numarası vardı. Bir daha bayramda su satmaya gidersek, babamın mezarını düzeltir... bedava su dökeriz. Abim olmaz belki yanımda... Annemle gideriz. Annem, döner... Ben, su satarım oraya kadar gelmişken...

⁂

Çeşmedeki kadınla konuştuktan sonra düze inmeye karar vermiştik. Yüz yirmi liraya kutu gibi bir ev bulduk. Ev sahibi ile yine müşterek kullandığımız bir avlumuz vardı. Köydeki gibi... Avluda yaşlı bir ağaç... Tahtadan bir kapı... Evin tek oğlu kumarbaz. Gündüz uyur, gece çalışır. Bize karşı iyiydi ama. Bir de kızları var. Yatılı bir okulda okur, hafta sonları eve gelirdi. Bu kızın başından geçenleri bildiğim için acırdım ona. Hemen önümüzde bir kahve vardı. Kahvede bir garson çocuk. Kızdan çok büyük ama... Kızı alacağım diye kandırmış, uzun zaman bir yaşamışlar mı? öyle diyorlar. Karı koca gibi. Günahı boyunlarına. Çok esmer bir kızdı. Kibardı. Ben, avludayken pencereden görürdüm... kaçmazdı... Bize gelirlerdi, otururduk... Biz onlara pek gitmezdik... Anneleri çok sinirli bir kadındı. İlk çocuğunu düşürdükten sonra sinirli olmuş... Biz gitmezdik onlara... Arada sırada kocasına bağırı bağırıverirdi. Adam ise kadının sözünden dışarı çıkmazdı. Her akşam evin karşısındaki meyhanede içerdi. Kadın bağırınca hemen içkiyi bırakır eve girerdi. Adamın gözü hep pence-

rede. Korkudan fazla içmezdi. Bu eve taşınışımızın üçüncü ayıydı... Daha kirayı vermemiştik... İş olmuyordu eskisi gibi... Günü gününe yaşıyorduk. Bakkal hesabı kesmişti. Fırından yalnız ekmek alıyorduk. Bazan kasaptan aldığımız iki yüz üç yüz gram ciğeri babama yedirirdik. O ise yoğurttan başka bir şey istemezdi.

Bir gün bir kadın geldi...

— Baban öldü... hadi eve.

Bir şey demedim. Sessizce peşine takıldım. Eve girdim. Yeni taşındığımız eve... Babamı kurtaralım diye çıktığımız eve... Bir sürü insan toplanmıştı. Tanıdıklar vardı... Tanımadıklar... Uzun süredir görmediğimiz akrabalar... Ne çabuk haber almışlardı? Bir köşeye oturdum. Herkes bana bakıyordu. Ne yapacağım diye... Belki de ağlamamı istiyorlar, bekliyorlardı. Ben, ise hiç bir şey hissetmiyordum. Hıçkırmak istedim... Uğraştım olmadı...

Babam, orta yerde upuzun uzanmış yatıyordu. Üzerinde beyaz bir çarşaf vardı. Annem ağlıyordu. Aklıma sık sık söylediği sözler geldi.

— Ölürse yeni bir çarşafımız yok... rezil olacağız... Çarşaf yeniydi. Parayı nerden buldular? Şimdi bunun sırası mı? Nerede, neler düşünüyorum. Yeni çarşaf ortada. Sanki önemli olan çarşafmış gibi. Babam, hiçmiş gibi. Ölüme hazırlıklı olmak mıydı önemli olan? Temiz bir kefenlik çarşaf bulunmuştu ya evde. Herşey tamamdı sanki. Utançtan kurtulmuştuk!

Camiden bir hoca geldi. Yüksek bir yere taşıdık. Kaynamış suyu döktük babamın ölmüş bedenine. Benim aklım halâ çarşafta, hocaya yardım ediyordum. Akrabalardan biri mi almıştı acaba? Sonradan öğrendim ki abimin mektupta bahsettiği para gelmiş. Sekiz yüz lira. Haberini alınca sevinmiştik. Paranın kendi-

si ise bizi utançtan kurtarmıştı. Paranın haberini alınca Anam: «Allah her tuttuğunu altın etsin» diye uzun uzun dua etmiş...

Abim gidişinin ilk ayı içinde üç mektup göndermişti. Hepsi de sevgi ve hasret dolu. Anamın verdiği karşılıklar ondan ayrı kalmıyordu... Abimin, bu canımlı ciğerimli mektupları... Annemin yine aynı şekilde karşılık verişleri beni oldukça şaşırttı... Hatta bir gün hatırlatacak oldum...

— Anne, beni ne kadar şaşırtıyorsun... Abimle buradayken her gün kavga ederdiniz...

— A... a... a... şuna bak... Ne kavgası, dedi annem...

Bana da kırılır gibi oldu. Bunun üzerine:

— Peki anne... Kusura bakma... Ben yanlış anlamış olayım. Allah aranızı daha iyi yapsın... Benim de tek isteğim bu demek zorunda kaldım.

Annemin ve abimin bu kısa dönem içindeki değişimi, hayata biraz daha şaşkınlıkla bakmama neden oldu... Neydi bunları değiştiren güç? Neyin gücüydü bu? İnsanlara bu kadar egemen olan, onların davranışlarını, yönlerini belirleyen bu güç neydi? Nasıl öğrenebilirdim bütün bunları. Öğretmenlerimiz, kerrat cetvelini ezberletmişlerdi bize... Savaşları öğretmişlerdi... Zaferden zafere koşuşmalarımızı, övünçle anlatmışlardı: Yavuz Mısır'a girmişti... Kanunî, Belgrat kapılarına dayanmıştı... Atatürk, dünyaya meydan okumuştu... Bunları hep biliyorduk... Ama, eksiklerimiz o kadar çok ki. Başta, hayatı öğretmemişler, öğretememişlerdi. Bizim en büyük eksikliğimiz bu değil miydi? Hayatı tanımak, bilmemek...

Remzi anlatıyordu. Servet anlatıyordu. Suphi anlatmıştı... Onlarla daha çok konuşsam, daha çok bir arada bulunsam, acaba ben de öğrenebilir miydim? Abimi, annemi, onlar anlatır mıydı? Hüsen Ağa'nın şişelerini bilirler miydi? Çukulata niye Karşıyaka'ya iniyordu? Genç çocuklarla görülüyor... Niye bana bakmıyordu? İhtiyar sucu neden öyle dedi? Biraz daha dayanırmışız... Sonra, motorlu araçlar bizden bu işi de alırmış... Su, artık para etmiyor. İnşaatlara günde on yük ya boşaltıyorum, ya boşaltmıyorum. İhtiyar, «sat eşşeği para ederse» dedi. «Başka iş bulursun, gençsin, taşı sıksan suyunu çıkarırsın» Ben şimdi ne yapayım? Remzi'yi bulmalı sormalı. Servet'te söyliyebilir... Onları, nereden bulabilirim? Remzi, görünmüyor çoktandır. Suphi'yi hiç görmedim. Servet'e arada bir rastlıyorum. Yalnız bunlar mı bilebilir istediklerimi? Başka kimse bilemez mi- Bilirler sanırım... Her mahallede bir kaç büyük adam vardır. Onlara sorsam?

Dolaştım saatlerce... başı boş... aklıma binbir düşünce geliyor. Babamın ölümüne şaşırmamıştım. Niye? Öylesine şaşkınlıklar içindeydim de, ondan mı? Her olaya şaşkınlıkla bakıyordum, ondan mı? Kimsenin dikkat etmediği noktalara kadar neden iniyordum? Örneğin, suyun fiyatına dair olan düşüncelerim aklıma nereden geliyor? Ekmek parasını onun sırtından kazandığım için mi? Günün yirmi dört saati onunla uğraştığım için mi? Neden? Neden? Remzi, Suphi, Servet neredesiniz? Neredesiniz? Suyun fiyatı neden dağda değişik? Mezarda değişik? Hüsen Ağa'nın şişelerine ne oldu? Yamanlar suyu oldukça mı para kazanacak Hüsen Ağa... Onun işini elinden alan kimler?

İçki içmek istemediğim halde, Kalender ile birlikte İzmir yakasında küçük bir balıkçı meyhanesindeyiz. Yanımızda üç dört kişi daha var. Hepsi de Kalender'in meslek arkadaşı... İçiyoruz durmadan... İlk önceleri, ben içmiyorum dediysem de:

— Saçma saçma konuşma dediler. İçmiyormuş...

Ben de iki kadehten fazla içmemeye kararlıydım. Ta ki Kalender'in arkadaşı Yusuf, ne zaman cebindeki cüzdanı çıkarıp da oradan çukulata'nın resmini gösterdi, artık ne kadar içtiğimi anımsamıyorum. Başım uğulduyordu.

Şirin balıkçı meyhanesi durulamayacak hale gelmişti. Yine de Yusuf'u dinlemeye çalışıyordum. Neler anlatıyordu? Çukulata ha! Zeytinliğin gülü... Çukulata... İnanmak istemiyordum. Kavga etmeli miydim? Dövmeli miydim? Yusuf'u ilk görüyordum. Kimdi bu yabancı? Çukulatanın adını hangi hakla ağzına alıyordu?

— Yalancının birisin sen... Çukulata, seninle yatmaz...

demek istiyordum, diyemiyordum. Çukulata kim? Sen kim? Evine geliyormuş... Bir kuş gibi ürkek. Kapıyı açıp giriyormuş... Yatakta neler yapıyormuş? Neler biliyormuş?.. İçki de içiyorlarmış... Açılıyormuş Çukulata, çırılçıplak... Kalender bana bakıyor... Başıyla doğru olduğunu tasdik ediyor. Dükkâna uğruyormuş. Beraber çıkıp gidiyorlarmış Yusuf ile... Yusuf'un elindeki tek kız o değilmiş, bir sürüsünü idare ediyormuş öyle... Yakında sepetlermiş Çukulatayı da... Çukulatalar sıradaymış. Bir iki haftadan fazla bir kızla oyalanmak aptallıkmış... Yusuf, gözüm-

de büyüyor, büyüyor. Şimdi meyhanede yalnız o var. Yalnız onun sesi... Döğmek istiyorum... Vurmak... Vurmak... Yerlerde sürüklemek... Hiç bir şey yapamıyorum... Onu döğmek, Çukulatayı bana geri getirmez. Çukulata gitti artık... Dönüşü olmayan bir yola çıktı... Gitgide uzaklaşıyor... Yavaş yavaş sulara gömülüyor... Buğday tarlaları arasında kayboluyor... Ne güzel gülerdi bana... Elimi tutardı. Arka yoldan Bostanlı'ya çıkmıştık. Avucumdan su içmişti... Kır lâleleri toplamıştım onun için... Sonra demirköprüden suya atmıştık... Tren geçmişti. Makinist, bizim için düdük çaldı. İçindekiler, bize el salladı... Çamlıkta elele yürüdük... Sonra, bahçe kapısına gelmişti bir gece. Konuşmadan durmuştuk... Zaman durmuştu sanki... Sonra, onu, yanağından öpmüştüm... Kızmamıştı bana... Yeşil pencereden gelişime gidişime bakardı. Beni pencerede beklerdi. Siyah saçları vardı... Örgülü. Bazen omuzuna bırakırdı. Bir yürüyüşü vardı, salınırdı. Kırıtma değil, cilveli değil. Zeytinliğe herkes, onun için gelirdi. Çukulatayı ne kadar severdim. Günlerce peşinden yürümüştüm. O sinemada, ben sinemada. O, deniz, kıyısında, ben yanı başında... Pazarda, pazarda. Evde, ben zeytinlikte... Onun çevresinde olmaktan mutluydum. Aynı havayı teneffüs ederdik.

Çukulata, dönmemek üzere gitti... Birden, onu unuttuğumu anladım. Yüz çizgilerini anımsayamıyorum. Nasıl biriydi? Gözleri ne renkti? Saçları, yürüyüşü... Uyumak istiyorum... Neredeyiz? Beni eve götürün... Hiç birinizi görmek istemiyorum...

YOKUŞ YUKARI

— Niye sanki? Ikimiz beraber içemez miydik? Niye bir takım adamlar sokuyorsun aramıza?. Tanı-

madığım kimseleri... Duman olmuşum o gece... Eve nasıl geldiğimi bile, ertesi günü öğrendim. Neden gerekti, o Yusuf denen gencin Çukulatanın fotoğrafını göstermesi... Neden? Sen mi söyledin yoksa? Ha?

— Ferzet ki ben. Kötü mü? Bazı şeylerin saklanması neye yarar? Bir an önce öğrendin işte... Şimdi hazırlıklısın bazı şeyleri daha öğrenmeye... Istersen anlatırım... Ister misin?

— Anlat herşeyi...

— Senin, o kıza ne kadar tutkun olduğunu bilirim. Gerçeği öğrenmek senin için ne kadar zorsa, söylemek de benim için o kadar zor...

— Her şeyi anlat... Bilmek istiyorum...

— Geçen ay içinde bir gün yanında bir kız arkadaşı ile dükkâna geldiler... Arkadaşını, kolejde okuyor diye tanıştırdı. Para vermeden bir sürü giyecek alıp gittiler. Parasını sonra vereceklermiş! Patron, ses çıkartmadı. Hatta Yusuf'un anlattığına göre, borç almaları için teşvik de etmiş...

— Para neymiş ki? Ne lâzımsa alın... Sonra ödersiniz... diyormuş... Benim öğrendiğime göre, kolejli kız diye tanıştırdığı, randevu evlerinin bir numaralı kızıdır. Nasıl ödediklerini sen düşün artık...

— O da gidiyor mudur randevu evine?

— Vallaha, bu konuda birşey dersem yalan söylemiş olurum. Yalnız, Yusuf'un anlattıkları boş değil... onu biliyorum. Istersen bir gün bekleriz.

— Istemez...

—

YOKUŞ AŞAĞI...

Kalender ile görüşmemeye karar verdim. Bunun, Çukulatanın durumunu açıklaması ile ilgisi yoktu. Salt kendi davranışlarının sonucu... Kendini iyiden iyiye kumara verdi. Geceleri klüpten çıkmıyor artık, ne zaman görsem gözleri kanlı. Her akşam da içiyormuş. Pavyon kuşu oldu çıktı başımıza. Eski arkadaşlığımız kalmadı gibi birşey. Kumardan zaman ayırıp da iki kelime konuşamıyoruz... Bazen sadece merhabalaşıyoruz, durmadan geçiyoruz... Içki içmediğime, onunla beraber gitmediğime kızıyor, biliyorum. Gitmeyeceğim. Paramı çekiyor diye onun yanında olmak, onun istediği yere gitmek zorunda mıyım? Gitmeyeceğim. Ne isterse düşünsün...

YOKUŞ YUKARI

— Ve makinalar, üretime girdikçe, insanların elinden, işini almaya devam edecek... Işte şu gördüğünüz pamuk toplama makinası... bir günde yüz işçinin işini elinden alıyor... Giderayak makinalar çoğaldıkça insanların işsizliği artacak... Bizim memlekette şimdi makinaların tarıma girme dönemi... Nereye gitsen, baksan, makina... makina... Her yıl, tarlada, çalışan sayısı azalmakta. Işsiz sayısı ise artmakta ...Bu emeğin serbestleşme sürecidir işte! Elinde tarlası olan, elinde küçük bir makinası olan bu süreç içinde onu elden çıkarmak zorunda kalacak... Ve emek... Mukaddes emek böyle çıkacak ortaya... Emeğin, meta haline gelmesi yani onu işverene kiralamak sonucu, kurtuluşun ilk adımı olacak... Neden derseniz, emek meta haline gelmeden sömürü en yoğun şeklini alamaz ve düzenin çelişkileri tam anlamıyle ortaya çıkmış olmaz, önce işçi eme-

ğinin farkına varacak ki onun karşılığını alsın... Ne demiştik evet, işçi emeğini, işverene kiraladı. Patron ne ister? İşçiyi çok çalıştırsın, çok para kazansın değil mi? Öyle, ne kadar çok çalıştırırsa artık değeri de o kadar çok olur... Sömürü arttıkça aynı zamanda karşı etkisini de beraberinde getirecektir, yani ne olacak? Sömürülmemek için mücadele edecek... İşte bu mücadele kurtuluşa çıkar... İnsanların fabrikalara akacağını söyledik. Bu tarihin gelişimi bir kere bunu kimse durduramaz, ancak, gecikmelere ve hızlanmaya neden olur insanlar... Düşünceyi ortaya bir an önce çıkartacak olan büyük kuruluşlardır. Toplu iş görme, beraber çalışma, insanların birbirine yardım etmesi, birbirini sevmesi, bu ortaklaşa yaşayış içindeki şartlardan ve birbirlerini sarsmalarından geçer. Ve insanlar kurtuluşlarının bu birlikten geçeceğini bir an önce öğrenirler. Ufff! Saat ikiyi geçiyor... Bu saatta da hiç bir vasıta kalmamıştır, bizim oraya.

— Peki ben şimdi bizim kocaoğlanı satsam ne olur?.. Fabrikaya mı giderim çalışmaya?.. Başka bir iş çeviremez miyim?

— Çevirirsin, niye çeviremiyesln ancak o da bir süre sonunda ergeç çıkar elinden... Biraz daha oyalanmış olursun işte...

— Demek bizim eninde sonunda yerimiz bir fabrika öyle mi?

— O da bulabilirsen... Açlıktan bir yere kıvrılıp kalmazsan.

— Açlıktan kim ölmüş canım.

— Hep öyle derler ama sen inanma, bugün dünyanın pek çok yerinde insanlar açlıktan ölüyor...

Servet, sözlerini bitirdikten sonra kalktı, beraber geldikleri çocukla gitti. Remzi ile kaldık.

— Nereye gidiyorlar şimdi?

— Bilmiyorum...

— Sormuyor musun?

— Ne olacak ki?

— Tekrar görüşürüz belki...

— Onlar gelir...

—

— İşe çıkıyor musun?

— Su istiyen öğleye dayanmıyor artık... Onun da parası kocaoğlanın yemine gidiyor, bir iki kuruş da bize böyle işte... Bereket abim her ay yolluyor.

— Her ay yolluyor mu?

— Hemen hemen.

— Ne kadar?

— Dört yüz, beş yüz...

— Baya iyi para... Sen de bir iş bulursun... olur biter.

— Sen de Servet gibi mi düşünüyorsun?

— Neyi?

— Fabrikaları...

— Servet'in bilmediği şeyler de var... gerçi söyledi ama... fabrikalar kucaklarını açmış bizi beklemiyor... gelip bir baksana bizim fabrikanın önüne günde kaç kişi bekliyor... birini işten atsalar da ben girsem diye kuyrukta millet. İzmir'de kaç fabrika var dersin? Telefon rehberinden çıkarmıştım bir zamanlar, altmış civarında... çoğu küçük kuruluşlar... içinde beş işçi çalıştıran da var on işçi çalıştıran da... En büyükleri iki tane üç tane. Kula var. Şark sanayii, BMC... Servet'in anlattığı çözülme kısa dönemde olursa!.. sokaklar işsizden geçilmez...

— Peki sen bu Kalender'in kumar işlerine ne dersin?

— Bir şey demiyeceğim. Bırak herkes kendi yo-

lunu çizsin... Kumar oynamak mı istiyor, bırak oynasın aklı ermeyen bir adam değil... Birine de yüz kere söylenmez bir mesele... Abin, parasını gönderdi mi?

— Gönderdi...

— Benim aklımın almadığı Çukulata konusunu doğrudan niye sana açmadığı? Ben, olsam tereddütsüz söylerdim. Gerçeklerden kaçılmaz...

—O yüzden kızmıyorum ben ona...

— Kızıyorsun demek istemedim.

— Onu boş ver... Sen şimdi bu suların fiyatı meselesine bir şey diyebilir misin? Onu söyle...

— Uzun boylu bir şey söyliyemem... yalnız bu fiyat sanırım, suyun değil... senin bir günlük çalışmanın karşılığı... yani bir günlük emeğin, yirmi, otuz neyse... Bunu tesbit etmeğe gelince, işi, elinde bulundurmanın sana ya da sizlere vermiş olduğu bir haktır bu... her yerde olduğu gibi... Tekel...

⁂

— Anne ne ediyon, nasılsın bakalım?

— Eyiyim oğul... Abinden gelen mektubu sökmeye çalışıyom...

— Ne diyo? Yeni mi yoksa?

— Yeni ya... Allah razı olsun haftayı geçirmiyor... Allah tuttuğunu altın etsin...

— Getir ben okuyuvereyim.

— Aaa, ben yavaş yavaş okurum... bitiyor zaten.

— İşleri pek iyi değilmiş gibi, bu ay belki para yollıyamıyacağım diyor.

— Aman ana sırası mı şimdi... tam en sıkışık durumumuz.

— Ne yapsın ç;ocuk... olsa göndermez mi? İşini bırakmıştır belki!

—

— Kolay mı iş bulmak bak sen ne zamandır boştasın... Bulabiliyor musun?

— Arıyoruz.

— Kahvelerde oturmakla olmaz... Satacak mısın eşşeği ne yapacaksın? Ona göre sağlam bir iş baksan iyi olur, yarın öbür gün askere gideceksin... Beş kuruşsuz sıkıntını biz çekeceğiz...

— Bakıyorum ana... bakıyorum. Bir iş bulur bulmaz gireceğim...

Aradan geçen iki üç aylık yarı işsizliğimde annemin gözlerinde daha önce abime bakarken gördüğüm kızgınlık pırıltılarını farkeder gibi oldum. İhtimal veremedim. Annem, benim nasıl çalıştığımı bilir... İşten kaçmadığımı bilir dedim. Fakat gün işsiz geçtikçe ve arasıra abimin gönderdiği paradan da istediğim zaman, o ışıkların gittikçe daha çok parıldadığını artık rahatça görebiliyorum.

— Daha bir iş bulamadın mı?

— Ne zaman doğru dürüst bir işe gireceksin?

— Elâlemin çocukları nasıl iş buluyor... Beceriksizsiniz vallaha...

— Kahvede otururşan iş senin ayağına gelmez.

Annemin bu değişikliğini getiren neydi? Daha şundan dört beş ay öncesi beni el üstünde tutmaz mıydı? Abime söylemediğini bırakmaz mıydı? Şimdi tam tersi... Kocaoğlanı sattıktan sonra da sorular gittikçe fazlalaşmıştı.

— Nerede kaldın?

— Seni mi bekliyeceğiz?.

— Eve vaktinde gel...

Sonra yine iş... iş...

— Senin yaşındakiler boş duruyor mu baksana...

— Git bahçelerde çalış.

Yanıt vermemeye çalışıyordum. Biliyorum, babamın ölümü yıkmıştı annemi... Münakaşa etmekten kaçınıyordum? Evet bir iş bulmalıydım. Yoksa bu çene kapanmazdı. Bu çeneyi kapatacak olan iştir... iş iş... Sen ne büyüksün!

⁂

— Niye canım sıkılıyor biliyor musun?

— İçimde bir boşluk var... şaşkınlık diyeyim... Dünyayı anlamaya başladıkça küçücük şeyler gözüme nasıl da batıyor... eskiden olsa dikkat bile etmezdik...

— Yavaş yavaş anlıyorsun bir şeyler canım, onun için şaşırıyorsun... Dünyayı anlayabilmek dünyanın en muazzam işidir tabii yalnız anlamak değil... ondan daha iyi şeyler de var... ama önce anlamak... Kalender'i ve Çukulatayı birden hayatından çıkaran olaylar da etkiledi seni... Annenin durumu, abinin durumu, babanın ölümü, hatta hatta kocaoğlanın satılması... hepsi birden... hepsi...

— Remzi neden böyle oldu anlatır mısın bana?

— Ben sana ne anlatayım? Sen işin içindesin, görüyorsun... Hayatın içinde olmak bu işte, başından geçiyor, sarsıyor seni, ya kendine getirir ya da götürür... Yarın bakarsın hiç ummadığın bir başka olay çıkar bunları silip götürür belli mi olur?

— Bunlardan daha büyük ne olur Remzi?

— Hayat bilinmeyenlerle doludur...

— Remzi anlat bana çok çok seni sabahlara kadar dinliyebilirim. Bildiklerini anlat bana... Yeni şeyler, hiç duymadığım ne varsa anlat Remzi... Bil-

mek istiyorum? Hiç bu kadar güçlü duymamıştım bu hissi...

— Benim sana anlatacak fazla bir şeyim yok Kaplan. Sana, her şeyi, hayat, anlatacak... Hayatın kendisi... Biz sana yalnız dokunuruz, sarsabilirsek ne âlâ... Ama hayat onu anlamazsan seni sarsmaz yerden yere vurur... yerden yere...

⁂

Uzun zamandır ne Servet'i gördüm ne Remzi'yi. Yer yarıldı içine girdiler. Arasıra Remzi'nin evine uğruyorum. Karısı bir şeyler saklıyor gibi... «Memlekete gitti» dedi bir keresinde... Bir başka sefer iş için bilmem nereye gitti dedi.

Tam üç aydır Remzi yok...

Merak ediyorum... Nereye gitmiş olabilir?

⁂

O gün kayalıklarda oturuyordum. nasıl da canım sıkılıyor...

Ne kadar düşünmüyorum desem de arkadaşlardan sonra yine de kafamın içinde Çukulata, Kalender ve annem üçlüsü dönüp duruyor... onların kendinden çok... Onları benden uzaklaştıran nedenleri anlamaya çalışıyorum. Bulduklarım oluyor, bulamadıklarım oluyor... Remzi «hayat çözer» diyor. Kendisi nerede acaba?.. Nereye gider bu kadar zaman?. Buralarda olmadığı belli ama nerede... Işini, gücünü, evini bırakıp da nerelere gider?. Servet'i de hiç göremez oldum. Onunla konuşurdum hiç olmazsa... yok... yoklar... Oturduğum yerden zeytinlik görünüyor... Ağaçlar kuru, otlar sarı sarı... Toprak kara kara... Kireçhane çökük, ölgün her şey... Sanki bir zamanlar burası şenlik yeri değildi. Çukulata bu-

rada yoktu... bisiklete binip de dolaşmazdı... İnsanlar buraya akın akın gelmezdi... Eskiden nasıl dipdiriydi... Şimdi nasıl duyarsız... Artık pazar günleri de pek gelen olmuyor. Millet, denize akıyor sıcaklardan. Sabahları her mahalleden bir iki araba kalkıyor... Aliağa, Şakran-Foça Gümüldür, Erdemtur... Bilmem daha nerelere... Çeşme, çeşme altı. Sokaklarda kimse yok... Yanıyor her taraf...

Anam, niye bana böyle davranıyor. Abimin söyledikleri doğru muydu? «Eve para getiremiyorum, ondan» demişti. Şimdi gönderiyor işte... Aralarından su sızmaz oldu. Anam ona «sevgili oğlum» diye yazıyor. Ben, eve geldiğimde:

— Bıktım artık canımdan... diyor.

— Ne olacak bu işin sonu, diyor.

— Burasını otel gibi kullanıyorsun, diyor.

En son:

— Abin gibi olamadın, dedi...

Ben, bir şey demiyorum. Anam, babamın ölümünden sonra böyle oldu! Yarın İzmir'e inip fabrikalarda iş arıyacağım. Madem ki eninde sonunda orası bizim yerimiz!..

— Hey sen!

— Hey sen!

— Kim? Ben mi?

— Oooo bu ne! Bu ne!

Ne oluyor? Ne oluyor?

Birinin peşinden mi koşturuyorlar?

Bana doğru geliyorlar!...

Ellerindeki ne? Makinalı tüfek mi? Makinalı tüfekler var üzerlerinde!.

Askerler!.. Polisler!.. Siviller!..

Askerler, polisler, siviller...

Askerler, polisler...

Bir asker:

— REMZİ'NİN EVİ HANGISI???

— REMZI'NIN MI?

— REMZI'NIN MI?

NEDEN REMZI'NIN, NEDEN? NEDEN?

— BEN BILMEM!!! YABANCIYIM BEN!

— ŞU EV DIYORLAR!!! GIDIP BAK BAKALIM EVDE Mİ?

— BEN BURANIN YABANCISIYIM!!! YABAN!!!

— OLSUN GİT BAĞIR! EVDEYSE ÇIKSIN???

— BEN TANIMAM? TANIMAM...

— BAĞIR DEDİM SANA??? ULAN... BAĞIR...

— BEN...

— SANA TANIR MISIN DIYORUZ... BAĞIR...

— REMZI?

— YOKLAR

— DAHA HIZLI BAĞIR

— REMZIII

— DAHA HIZLI DAHA HIZLI

— REMZIIIII

— NIYE ARIYOSUNUZ REMZI'YI? BIR ŞEY Mİ YAPTI?

— YOK CANIM BIRAZCIK KONUŞACAĞIZ...

Evden yanıt gelmeyince yavaş yavaş yaklaşmağa başladılar. Yerlere yatanlar var. Arkadan dolananlar... Oraya toplananlarla beraber yürüyenler... Ellerinde silâhlar, parmakları tetikte... Pür dikkat, çok yavaş ilerliyorlar...

Kapının önüne geldiler. Toplandılar. Konuşuyorlar aralarında. Birisi emir veriyor, sivil olanı... Hemen yerine getirlyorlar.

— KIRIN KAPIYI...

Kırıyorlar...

— Girin...

Giriyorlar... Evin içi bir anda adamla doldu. Bir sürü insan doluştu Remzi'nin evine. Hiç bu kadar kalabalığı bir arada görmemiştir Remzi'nin evi... Açtılar her bir yanı... Yokladılar, aradılar... Yerlere attılar... bir bavulu getirdiler orta yere... kilidini söküp açtılar... Resimleri topladılar... Remzi'nin fotoğrafını sordular... tanımıyorum, dedim. Kitapları getirdiler orta yere, adlarını okudular. Vay vay çektiler.

Başçavuş:

— Etrafı dolaşın... Komşulardan bir iki kişiyi de buraya getirin, diğerlerini dağıtın. Dikkat edin... kuş uçmasın.

Biraz sonra birisini getirdiler, baktım. Zekeriya usta...

— Vallah komutan benim bi şey yapmışlığım yoktur.

—Sus sen ne soruyorsam onun cevabını ver.

— Vallah.

— Sus yahu.

— Vallah billah.

— Remzi'nin komşusu değil misin?

— Hee?

— Nerde şimdi Remzi?

— Bilmem.

Zekeriya Usta'nın gözleri bana takıldı, gözler ışıldadı.

— Aha buna sorsanız ya... Ne bana sorarsınız?

— Niye ona soralım? Yabancıyım der.

— Her daim beraberdiler de.

— Beraberler ha...

— He ya.

— Öyle mi? Remzi'nin arkadaşı mısın?

—?

— Söylesene lan orospu çocuğu.

Başçavuş hızla yanıma gelip bir yumruk attı. Şaşkındım. Niye?

— Niye vuruyorsunuz? Ne hakla? diyecektim...

Adam hırsını alamadı, üzerimde tepinmeğe başladı. Tekmeliyordu durmadan.

— Demek öyle ha! Yalan söyledin demek... Tamam görürsün şimdi, alın bunu alın da görsün yalan söylemek ne demekmiş!

Koluma girdiler. Silâhlıydılar. Korkuyordum. Dışarıda herkes bana bakıyordu. Niye bakıyordular? Beni tanımıyor muydular? Beni, Kaplanı... Sanki herkes bana katilmişim gibi bakıyor. Beni tanıyanlar... Nasıl olur?

Yeşil tenteli bir arabaya attılar. Şaşkınlığım sürüyordu. Arabanın içinde silâhlı askerler vardı. Otomatik silâhlı gençten bir çocuk. Onu da benim gibi biri sandım. Ama o yerinden kalktı ve bileklerime bir zincir geçirdi. Başka birisi:

— Sakın kaçmaya falan kalkmıyasın! Vur emri var! Başını yakmıyasın, yazık olur sana sonra... Anladın değil mi?

Gözlerime pamuklu bir gözlük geçirdiler. Dünya ile ilişkim kesildi. Ne insanları görebiliyordum ne de herhangi bir şeyi.

Araba hareket etti. Öylesine hızlı kalktı ki yana yıkıldım. Kafam bir yere vurdu. Niye böyle hızlı gidiyorduk? Kimse konuşmuyordu. Konuşacak, soracak oldum.

— Sus, dediler. Sormak yasak!

Sustum.

Böyle ne kadar gittik bilmiyorum. Belki bir saat... Körfezi geçtik sanıyorum. Karşıyakayı geçtik herhal... Durduk.

Bekledik.

— In, dediler...

İndik.

— Yürü, dediler.

Yürüdük.

Merdivenleri geçtik. Aşağı indik, yukarı çıktık. Yine durduk.

— Gir, dediler.

Girdik.

Gözlerimi açtılar. İteledi'er içeri. Neresiydi burası?

Kimseye bir şey soramıyordum. Küçücük bir oda! Oda demek yanlış. Nasıl bir yer burası? Niye getirdiler? Burada mı kalacağım? Kalınır mı burada?

Giderlerken birisi:

— Seninle sonra konuşuruz, dedi.

Ne konuşacak benimle? Ne?

Bir karyola var. Bir masa. Pis bir yatak karyolanın üstünde.

Işık yanıyor. Gündüz.

Gündüzün ışık neden yanar?

Unutmuşlar mıdır?

Birdenbire neler gelmişti başıma? Anlam veremiyordum.

«Garip garip» diyor, başka bir şey çıkmıyordu ağzımdan. Kimin aklına gelir böylesi?

Bir iki şey soracaklar, sonra bırakacaklar herhal...

Kapı vardı. Bir gözcü deliği. Baktım göremedim bir şeyler...

Kapıyı vurdum. Kimse cevap vermedi.

Yine vurdum. Yine yok.

Seslendim:

— Kimse yok mu orada?

—

— Kimse yok mu?

Ayak sesleri yaklaştı... yaklaştı...

— Kim buvuruyor?

— Ben, dedim.

— Kaç numara?

Kaç numara mı? Ne numarası?

—Benim ben... buradayım.

Yaklaştı... yaklaştı...

— Sen misin?

— Benim

— Ne var?

Ne mi var? Öyle ya ne var?

— Su dedim. Susadım.

— Su yok... Hem konuşmak yasak bizle... Geldikleri zaman söylersin.

Geldikleri zaman mı? Kim? Kimler?

Su vermiyorlar! Su... su... Susadım dedim. Anlamadılar mı yoksa?

Ben su istemiyorum, neredeyim onu bilmek istiyorum.

Dışarı çıkmak, görmek istiyorum... Neredeyim?

«Çişim geldi. Ona çıkayım... diyerek bir daha şansımı denedim. Bu sefer başka birisi bağırdı:

— Komutanım, tuvalete çıkacak.

— Kaç numara?

— Dokuz.

— Çıksın.

Çıktım. Uzunca bir koridordayım. Koridor, benimki gibi, odalarla dolu. Adlar yazılı. Kapı kapı en sondakine gelince durdum. Beni getiren:

—Gir, dedi.

Girdim. İçersi pis kokuyordu. Çıktım.

— Sağa, sola bakma lan... Doğru yürü... Odama gelince durdum. Görevli, arkamdan itekledi...

Artık hiç bir şeye şaşmıyordum. Kapı arkamdan sürgülendi. Gece olmalıydı. Saatlar geçmek bilmiyordu. Saatım olmadığı için zamanı da bilmiyordum. Helâya gidişimden sonra yatağa uzandım. Başıma gelenlere bir anlam veremiyordum. Her an kapı açılacak ve bana «Seni yanlış getirmişler, hadi git» diyecekler gibi bir duygu yaşıyordu içimde. Sayı sayıyordum zaman geçsin diye. Onbinleri geçiyordu. Kimse gelip de kapıyı açmıyordu. Yavaş yavaş bir korku sardı bedenimi. Acaba beni bırakmayacaklar mı? Ben ne yaptım ki? Yok canım şimdi... şimdi... Duvarlara bakıyordum. Tavana, küçük deliğe. Yeni farkediyorum. Kapıda bir kâğıt asılı. Okuyorum, madde madde yazılmış.

1 — Yüksek sesle konuşmak yasak

2 — Şarkı, türkü söylemek, ıslık çalmak yasak

3 — Kendi kendine de olsa konuşmak yasak

4 — Nöbetçilerle konuşmak yasak.

Yasaklar uzayıp gidiyordu. Okuyamadım sonuna kadar! Her şey yasak!

Uykuya geçer gibi olduğum bir sıra, kapı, tekmeyle açıldı. Adamlar doluştu içeriye. Kollarımdan tutup çıkardılar dışarı. Benim çıktığım yere, kucakta taşınan birini getirip, betonun üstüne attılar. Adamın her yeri kan. Yüzü tanınmıyacak halde. Atıldığı yerde kaldı.

— Bakınıp durma lan. Biraz sonra kendine bakıp onun halini beğenirsin... yürü.

Odadan çıktıktan sonra durdular. Gözlerimde yine bir gözlük. Bu bildiğimiz gözlüklere benzemiyordu. İçi, pamuk dolu. Merdivenlerden çıktık, kollarımdan tutanlar:

— Merdiven... diye ikaz ediyordu.

— In, diyorlardı.

— Çık... diyorlardı...

Ne derlerse yerine gitiriyordum. Nereye gittiğimizi öğrenmek için neler verirdim. Korkuyordum ama, içimdeki o duygu... Her an salıverilme umudu... Korkuyu yeniyordu. Herhalde şimdi benimle konuşacaklar ve «bırakın gitsin» diyeceklerdi. Şimdi, sürekli inmeye başladık. İndik indik bir yerde durduk, kollarımı tutanlar, parmaklarını gevşetti. Bir kapı açıldı.

— Gir...

Girdim, Gözlüğümü aldılar... Gözlerim, ışıktan kamaştı. Odada iki kişi vardı. Biri masada oturan kır saçlı, yaşlı bir adam, diğeri ayakta duran temiz giyimli, uzun boylu yakışıklı biri... Odada geziniyor. Pencereden bakıyordu. Oturan:

— Otur bakalım Kaplan, dedi. Adımı biliyor! Nereden?

Oturdum.

— Buraya ne için getirildiğini biliyorsun değil mi?

— Hayır.

— Hayır mı? Olur mu oğlum. Bizi üzmeden güzel güzel anlat herşeyi. Sonra hem sen, hem ben, biz üzülmiyelim.

— Anlatacak bir şeyim yok benim. Yoldan alıp getirdiler buraya. Hiç birşey yapmadım ben. Sorun, beni getiren adamlara...

— Canım biz sorduk. Onun için buradasın zaten. Biraz açıklıyayım sana. Belki hatırlarsın... Sizin oralara bir takım adamlar dadanmış, gelip kahvelerde konuşuyorlarmış! İlk önce onların adını vereceksin... Sonra neler konuştunuz onlarla... Neler anlatırlardı? Ne yapmanı isterlerdi? Seni nerelere yol-

larlardı? Evinizde kimler gelir kalırdı? Ne biliyorsan hepsini anlatacaksın...

— Ben, hiç bir şey bilmiyorum... Söylediklerinizi anlamıyorum... Benim böyle şeylerle uzaktan yakından hiç ilgim olmadı. Birden, o, yakışıklı, temiz giyimli olanı olanca kuvvetiyle yüzüme bir tokat attı. Hiç acısını duymadım... Bir şey de diyemedim... Ne hakla vuruyorsunuz diyecektim... Bir suçum varsa Mahkemeye verin ...diyecektim...

— Söyle lan orospu çocuğu... Biz, burada kimleri konuşturmadık... Seni mi konuşturamıyacağız? Vaktin varken söyle sonra istesen de söyleyemiyeceksin.

— Benim hiç bir şeyden haberim yok... Beni, sokaktan tutup getirdiler buraya...

— Bu adam olmaz... Çağırın...

Yaşlı, kır saçlı olanı:

— Evlâdım, ben, buradayken söyle... Ben, çıkınca komandolar girer... Onlar, insanlıktan anlamazlar... Bak, buradan güzel güzel çıkıp gitmek var.. Her şey senin elinde.

— Ben bir şey bilmiyorum, yemin ederim...

— Benden günah gitti... Çağırın gelsinler...

Kimler gelecek? Benden ne istiyorlar? Remzi'yi mi? Servet'imi? Suphi'yi mi? Bizim oraya gelen bir onlar var... Hatta Suphi yok bile... Ben ne anlatayım? Remzi ve Servet hakkında... Ikisi de o kadar iyi insanlar ki onlar için ne söyleyebilirim. Söylersem onlara ne yaparlar? Onları da buraya getirirler mi? Benim söylediklerim için döverler mi? Ne yapsam? Ah... Ne yapsam? En iyisi tek kelime söylememek... Ne demiş eskiler «Bilmem kalesi yıkılmaz» Dayanırım... Azmı dayak yedik biz şimdiye kadar... Bir eksik bir fazla ne çıkar...

— Nerede o ibne?

— Nerede lan o orospu çocuğu?

— Düştün şimdi elimize... Bakalım o sakladığın adamlar seni kurtarabilecek mi? Anandan emdiğin sütü burnundan getireceğiz...

— Hangi anasından? Hah hah ha...

— Hangisinden olacak... Her zaman onun bunun altına yatan anasından... Hah hah ha...

Dört bir yanımdan sesler, aldığım yumruklardan çok daha korkunç...

Ağzımdan kan geliyor... Nefes nefese...

— Anamı karıştırmayın... Bana küfredin...

— Ulen senin ananı...! Ha bak sen evli misin?

— Değilim...

— Eh, biz şimdi kime küfredelim! Avradın olsaydı o zaman ananı rahat bırakırdık..! Avradının geçmişinden başlardık...

— Niye söylemiyorsun ha! Demek söylemiyeceksin...

Yumruk, tokat, tekme... Nereden geldiği belli değil... Kaç kişi dövüyor, üzerime biniyorlar... yere yıkıyorlar... göğsüme basıyorlar... böğrüme vuruyorlar... vuruyorlar...

— Söyle lan, söyle... Remzi nerede? Remzi.. O ibne çocuğu nerede saklanıyor.. Sonra Servet'i de söyleyeceksin.

— Bilmiyorum.. bilmiyorum.. vallahi billahi bilmiyorum.

— Bilmiyorum yok lan... bileceksin... Ne demek bilmiyorum.

Yumruklar, yumruklar.. Kaç kişi var çevremde? Yirmi kişi sayıyorum. O kadar kalabalık varlar mı? Bana mı öyle geiyor..

— Getirin falakayı...

Falakaya çekecekler beni... Ben, şimdiye kadar hiç falaka yemedim... Dayanabilecek miyim? Nasıl şeydir bu falaka? Niye beni falakaya çekiyorlar? Beni sokaktan tutup getirdiler buraya... Sorun Başçavuşa... Sorun o adamlara... söylesinler... söylerler...

⁂

— Uyyy. anam... Uyyy... Allah...

Bu kaçıncı.. Kan, beynimde. Acı, tabanlarımda... Umut yok da...

— Allah! Allah!

— Allahınız var mı sizin ha? Allahsızlar...

Allahım var elbet... var... O her şeyi yaratan, büyük Allah... Sen, kurtarırsın beni bu azraillerin elinden... Senden başka kimse!

— Söyle lan Remzi nerede? Servet nerede? Nerede saklanıyorlar?

— Bilmiyorum...

— Bilmiyorsan beşyüz sopa... Biliyorsan yüz... Ona göre.

— Allah!

— Allah ya... Allah... Burada Allah yok bilmiyor musun?

— Uff Allahını seven vurmasın... Söyleyeceğim... Durun..!

— Ha şöyle, yola gel... Bak yordun bizi...

— Gelirlerdi... Remzi, Servet parkta otururlar... Oturur, konuşurduk...

— Ne konuşurdunuz? Onları anlat...

— Ben, anlamazdım... Onların anlattıklarını... Ben, yalnız dinlerdim. Anlamazdım... Anlamazdım...

— Sonra...

— Sonra... sonra... Hepsi bu kadar işte... Ne zamandır görmedim onları... Ne Remzi'yi, ne Servet'i.

— Ulan şuna bak ,alay ediyor bu, konuşuncaya kadar devam...

Artık, ince sopaların iniş ve kalkışını sayıyorum... Soluyorlar. Cehennemi bir azap içinde bağırıyorum... Avazım çıktığı kadar...

— Sus ulan... diyorlar... Erkek adam olacaksın bir de..! Ne bağırıyorsun?

— Yeter artık, yeter..! Ben, size ne yaptım?

— Sen, bize ne yapabilirsin be..! Şuna bak yahu... Ne anlatırdı Remzi?

— Servet ha? söyliyecen değil mi LaaaNNN?

— Söyliyeceğim... söyliyeceğimmmm

Ne dediğimi anlıyorum... ne sorulanların ne olduğunu... Buraya geleli kaç saat oldu? İki mi? Üç mü? Beş mi? Bu adamlar kim? Niye yüzlerini göstermiyorlar? Ben ne yaptım onlara? Hiç birini tanımıyorum... Ne istiyorlar benden? Tanımıyorum hiç birini...

— Anlat bakalım her şeyi... Atlamadan... Park da neler konuşurdunuz?

— Ben, sucuyum... sucu... Dağa su çekerim... Herkese, her eve... Hiç durmadan... Günde yirmi, yirmi beş sefer... Eve bakıyorum... Para kazanıp! Eve bakıyordum. Çok zor geçiniyordum... Babam, hastaydı... Sonra öldü.

— Allah rahmet eylesin... Eee, sonra?

— Sonrası... Bizim bir komşumuz vardı... Hüsen Ağa... Hüsen Ağanın da bir şişeleri vardı... Onları yüz elli kuruştan satardı. Evet, yüz elli kuruştan. Ben onu sormuştum. Onlarda bana onu anlatıyorlardı. Benim tenekeler onlardan daha büyük ol-

duğu halde daha az para ediyordu. Nasıl oluyor bu diye sormuştum.

— Eeeeee?

— Onlar ne demişti bu işe?

— Ben onların dediklerini pek anlıyamazdım... Satış tekelini elinde kim tutarsa fiyatını da onlar tesbit eder demişti bir gün Servet.

— Sonra?

— İşte hepsi bu kadar.

— Neee, ulan? Sen bizimle dalga geçiyorsun? Bize neler anlatıyor yahu, ulan sen bizi enayi mi sandın ha..! Al bakalım al..! Anlatıncaya kadar durmak yok..! Devam edin..! Acımak yok bu puşta..!

Hepsi birden yüklendiler... Offf, offf...

⁂

İki kişi koltuk altlarımdan tutup, ilk geldiğim yere attı. Öylece kaldım. Karanlık bir dünyada yaşıyordum. Başımın üzerinde iki yüz voltluk ampul bile yeterli olmuyor içimi aydınlatmaya... Nedir bu başıma gelenler? Niye dövüyorlar beni? Kim var burada? Haa, ben çıkarken gelen... Oda kendine gelememiş, onu da çok kötü dövmüşler demek... Yanına yaklaşıp baktım. Çok da genç... O yerdeki bir şiltenin üzerine atılmış. Ara sıra inliyor... Ağzı burnu kan çanağı... Ölü gibi yatıyor... Sakın öldürmüş olmasınlar? Yapar, yapar bu adamlar... Her şey beklenir bu adamlardan... Yatanın omuzundan sarstım...

— Hey arkadaş uyan...

Hiç ses yok.

— Arkadaş, arkadaş hey...

— Ne var? Ne oluyor? Yine ml siz? Geldinlz mi ne çabuk... Allah belânızı versin... zebaniler...

bırakın beni... bilmiyorum... bilmiyorum diyorum size... bilsem de söylemem... söylemeeemmm...

— Dur yahu dur... Benim ben... Kimlerden bahsediyorsan yoklar... Kimse yok burada benden başka... Dur, sakin ol sakin...

— Sen mi? Sen kimsin? Sen de onlardansın bana numara yapıyorsun... Numara yapıyorsunuzz. Öteki de öyle demişti... Ben sizdenim demişti.

— Valla ben numara yapmıyorum. Benim adım Kaplan... Kaplan.

— Kim Kaplan?

— Sucu Kaplan.

— Tanımıyorum seni...

Yaşı on yedi var yok... Ne döverler bu kadar küçük çocuğu? Benden de küçük. Allah Allah çıldırdı mı bu adamlar? Ne isterler bacak kadar çocuktan ...Ne? Ağzı, burnu dümdüz... Kan, dudak kenarında pıhtı pıhtı...

— Sen kimsin?

— Benim adım Hıfzı

— Seni niye getirdiler buraya?

— Niye mi getirdiler, işte... Cumhuriyet gazetesini okuyorum diye...

— Yok canım... Şaka ediyorsun...

— Tam şimdi şaka edecek zamanım...

— Ne zamandır buradasın?

— On beşi geçmiştir tahmin ederim... Sen yeni mi geldin?

— Evet...

—Neyle ilgilisin?

— Hiç bir şeyle, bir arkadaşım vardı, onu soruyorlar bana...

Birden vücudum bir titremenin içine girdi. Ken-

dime hakim olamıyordum, ama nasıl titriyordum... zangır zangır. Hıfzı'nın:

— Her dayaktan sonra olur bu, dediğini işittim. Yanıyordum.

Aradan ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Kilit şakırtıları ile uyandım. İçeriye iki kişi girdi. Hıfzı'yı alarak çıktılar. Bana da «Sıra yine sana geliyor» der gibi baktılar. Hıfzı bana bakmadı giderken. Adamlar benim için geldiler diye çok korktum. Hıfzı'yı düşünüyordum şimdi. Hıfzı... Hıfzı...

Ayaklarıma baktım. Ayakkabılarım olmadığı için doğrudan ayaklarıma bakıyordum. Ayakkabılarımı neden aldılar sanki? Buranın beton olduğunu bilmiyorlar mı? Hasta olacağız. Ayakkabılarım nerede kaldı? Son olarak onları giymeğe çalışmıştım. Girmiyordu. Uğraştım uğraştım. Olmadı. Halbuki benim ayakkabılarım ayağımdan iki numara büyüktü. Ayaklarım davul davul. Mosmor bir çift ayak. Benim olduklarını anlamakta güçlük çekiyorum. Ağrısı olmasa... yere basabilsem... Yukarıda tellerle örtülü bir delik var. Oradan birisi bakıyor arasıra. Bir şeyler işaret ediyor. Bir sigara gösteriyor. Atacak mı diye bekliyorum. Atmıyor.

İki saat daha geçti. Belki daha fazla. Yine ayak sesleri. Bu defa bana! Bu defa bana! Kalbim büyüyor... büyüyor...

Hıfzı'yı getirdiler... Getirenlerden birisi:

— Hazırlan, birazdan gelip seni alacağız.

Çıktılar.

Hıfzı titriyordu. Tüm bedeni ceryana tutulmuş gibi. Dalga dalga dalgalanıyordu. Kulağı patlamıştı. Ağzından burnundan kan geliyordu. Tutmağa çalıştım.

— Hıfzı... Hıfzı... Beni duyuyor musun? Beni

duyuyor musun?

Hıfzı kesik kesik anlaşılmaz şeyler mırıldanıyordu:

— Bilmiyorum... bilmiyorum...

— Su... suuuu...

Kusacaktım.

İnsan değil miydi bunlar? İnsan?

Ayakkabılarını çıkardım. Başladım yavaş yavaş ovmaya...

YOKUŞ YUKARI

Beşinci güne girmiştim. Ben de duvara çentik atıyordum artık. Hemen çıkamıyacağım aklıma yatmıştı. Hıfzı'nın çentikleri yirmiyi geçiyordu.

Bu küçücük odada yirmi gün nasıl geçmişti? Yirmi gün dile kolay!

Hıfzı yirmi ikinci çentiği attığı gün alıp götürdüler. Bir daha görmedim. Gitmeden bir gece evvel konuştuk. Bana neler anlattı neler! Hıfzı işçiymiş... Remzi'yi de tanırmış... Çalıştığı fabrikanın adını söyledi. Dokumacı imiş... İşten çıkarken almışlar. Onu da tenteli bir arabaya bindirmişler. Gözleri bağlıymış. O gün bugün buralardaymış...

— Niye seni bu kadar çok dövdüler Hıfzı?

— Belki sadece işçi olduğum için..!

— Yok canım öyle şey olur mu?

— Ne olur mu?

— İşçi olduğun için...

— Sen ne diyorsun ya... bizden korkmıyacak da kimden korkacaklar?

— Neden korksunlar ama?

— Dur bak sana anlatayım... dinle ama iyi dinle...

Hıfzı'dan bir kağıt imzalamasını istiyorlarmış... imzalamıyormuş...

Benden de istediler... Ben de imzalamıyacağım...

⁂

Remzi'yi getirdiler... Vay Remzi vay... Seni bu halde mi görecektim... Vay benim arkadaşım vay... Ne bu halin? Ne yaptılar sana Remzi?

Remzi, bana bakıyor... Beni görmüyor Remzi... Remzi...

Üç gün sonra beni Remzi ile yüzleştirdiler. Rembi, bana:

— İmzala ve git buradan, dedi. Senin bir şeyin yok... Boşu boşuna durma buralarda... Bunlar insan değil... İmzala ve git... Tutup sürükleyerek, götürdüler...

Suphi'yi de getirdiler. Küçük delikten gördüm. İnsanlıktan çıkmıştı. Zor tanıdım. Şaşkındı... Benim burada olduğumu nereden bilsin?

Sekizinci günde serbest bıraktılar beni... Hıfzı, Suphi, Remzi ve diğerleri orada kaldı. Servet'i yakalayamadılar galiba. Görmedim onu... Bir gece yine gözlerimi bağladılar. «Hadi gidiyorsun» dediler... gittik...

⁂

İçerde kaldığım süredе yeni bir şeylere azıcık da olsa erdi kafam... Bir kere eskiden beynimi oyan düşüncelerden kurtuldum. O zamanlar beni bu kadar rahatsız eden durumların aslında içerde yattığım sıralarda aklıma gelmemesi önceleri beni şaşırttı, sarstı... Fakat düşünе... düşünе... O kadar ince noktalar geldi ki aklıma... Onların o kadar önemli olmadığı çık-

tı ortaya... Her şeyden önce ölümle yüz yüze gelmiş olmak diyorum diğer düşünceleri geri plana atan ama değilmiş... Belki yaklaşmış olmak doğru olabilir... İlk kez bu kadar çok düşünme ve dinleme fırsatı buldum. Kendimi dinledim. Arkadaşların anlattıklarını tekrar tekrar düşündüm. Şuna vardım ki hani bana anlatmışlardı. Hayat bu değil... İnsanlar şimdi yaşama ve ölme savaşı veriyor... Aynı şeyler hiç ummadığım bir sırada başımdan geçiverdi. Dayak yiyenleri gördüm. Kendim de yediğim için ne olduğunu anladım... Hayatın Çukulata olmadığını anladım. Hayatın Kalender olmadığını anladım... Ne çeşme, ne su, ne de suyun fiyatı. Bunlar hayatın parçaları... Bilmediğimiz yönleri var hayatın... Belki de bilemiyeceğimiz... Artık her gün yeni bir şey bekliyorum... Dünyayı öğreneceğim... Dünyayı bilmeden insanları tanımadan yaşamak çok zor... İşte adamı birgün benim gibi sokaktan alır götürürler. Niye götürürler bilemezsin. Niye götürdüler bilemezsin... Kimler götürür bilemezsin... Onların seni alıp götürmelerinin haksız olduğunu bilemezsin... Mahkemeler var dersin... Boşa beklersin. Dayak yersin ölesiye. Kimse elinden tutmaz, kime söyliyeceksin, kime dert anlatacaksın şaşırır kalırsın... Benim gibi...

Hıfzı şaşkın değildi. Remzi değildi. Suphi biraz. Ama benim kadar değil! En çok ben şaşkındım! En çok ben! En çok ben!

*
* *

Ben artık emeğini satarak yaşıyan bir işçiyim. Arkadaşların anlattıkları gibi, hani diyorlardı ya... Herkes fabrikalarda birleşecek... Hangisi anlatmıştı? Servet olacak... Remzi'de anlatmış olabilir... Hıfzı'da, Suphi'de... Bir başkası da... Onların hepsi ner-

den geldiğimizi ve nereye gideceğimizi öğrenmiş az çok... Şimdi sıra bizde... Bizde toplumun içinde yaşıyalım biraz... Hayatı böyle öğrenebilirmişiz... Öyle anlatırlardı... Hayatı, hayatın içine girerek çözersin... Kendi bildiğine yaşamakla değil... Kendini hayattan ayırarak değil... Onlar, hayatı çözdükleri için dayak yediler... Hayatın sırlarını, olması gerekenleri buldukları için... Hapse girdiler... Ama ötekiler... Kalender, Çukulata... Yaşıyorlar işte... Oradan oraya, oradan oraya... Koşsunlar bakalım... Ben onlar gibi olmayacağım... Olmayacağım...

Burada yeni arkadaşlar edindim. Remzi'yi tanıyorlar... Servet'i, Suphi'yi, Hıfzı'yı... Seviyorlar hepsini... Mektup yazanlar bile var... Ben, Remzi'ye yazacak oldum. Haber geldi. «Yazmasın» demiş... Yazmadım... Ama hep selâm yolluyorum, onlardan da bana geliyor. İşçilerden birisi şöyle yazmış mektubunda «kaldığın yerde biz varız» Remzi çok sevinmiş ama ziyarete giden karısına da söylemiş ki bir daha böyle şeyler yazmayın. Kalbimiz sizlerle...

Çok yatar diyorlar onlar için. İstanbul'da bir kaledeymişler... Öyle bir kaleymiş ki karısı anlatıyordu. Tüyleri diken diken olmuş... Şehrin her yakasından görünüyormuş... İki kardeş orada askerlik yapmış da birbirini hiç görmemiş...

Remzi selâm yollamış bize... On dakika görüşmüşler zaten... Görüştürmüyorlarmış ki daha fazla... Herkes bağırıyormuş... Hiç bir şey anlıyamamış.

İyiymiş ama... Öyle diyor Remzi'nin karısı... Kaç ay oldu? dedim. «On» dedi. Spor yapıyormuş orada... Ayakkabı istemiş, lâstik ayakkabı... Yarın inip de Kemeraltından alıvereyim... Spor yapsın Remzi... Bahçeye de bırakmıyorlarmış ama nerede yapacaklar ki? Koridorları varmış... Orda.

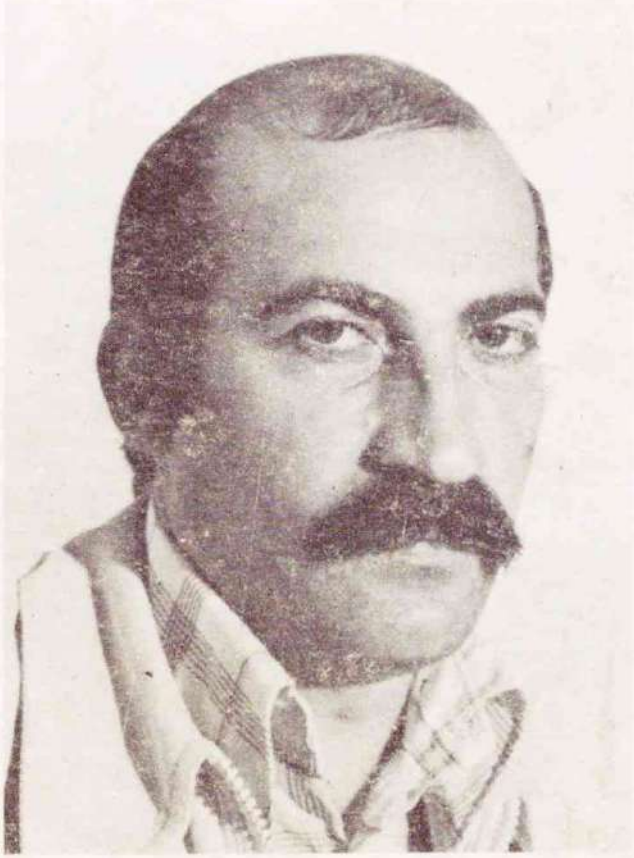

Hakkı Gümüştaş 12 Mart'a kadar bir hava subayıydı. Siyasi nedenlerle ordudan çıkarılınca edebiyata yöneldi.

Güney Film'in Halkla İlişkiler Bölümü'nü yöneten sanatçının «SULARI SALIVERMEK» ve «KAPAN» adlı iki kitabı daha vardır.

Yazar, «ARAYIŞ»ta, bireysellikten tomlumsallığa geçişin incelemesini yapmağa çalışır. Emeğin serbestleşme süreci ile küçük üreticinin, kapitalist üretim süreci içinde soyutlanmasını içeren bu yapıtta, işçi sınıfının bilinçlenmesi, şematizme saplanmadan anlatılır.

20 lira